

COLECȚIA COGITO

MAXIME ȘI CUGETĂRI
din
folclorul și literatura
RUSĂ ȘI SOVIETICĂ



Editura Albatros

MAXIME ȘI CUGETĂRI
din
folclorul și literatura
RUSĂ ȘI SOVIETICĂ



MAXIME ŞI CUGETĂRI
din
folclorul şi literatura
RUSĂ ŞI SOVIETICĂ



Editura Albatros



Antologie,
cuvînt înainte
și indice
de
NICOLAE ROȘIANU

Colecția cogito

CUVÎNT ÎNAINTE

MAXIMA — fie ea populară sau cultă— este forma aproape ideală de exprimare a înțelepciunii unui popor, este oglinda spiritualității unui popor.

În maximele populare *putem urmări drumul pe care omul l-a parcurs, de-a lungul veacurilor, spre înțelegerea lumii, drum sinuos, presărat cu obstacole care, de foarte multe ori, au ascuns adevărata față a lucrurilor; pentru că nu întîmplător, la unul și același popor, în epoci diferite — sau chiar în aceeași epocă — întîlnim proverbe contradictorii, proverbe care se exclud reciproc. Întotdeauna, însă, va precumpăni adevărata față a lucrurilor, va precumpăni adevărul.*

Maximele culte *nu pot fi rupte de maximele populare; originea lor trebuie căutată, fără îndoială, în folclor, în primele forme de transmitere orală a unor observații asupra lumii înconjură-*

toare, concretizate în noțiuni generalizate, în îndemnuri, avertismente, prescripții morale sau juridice, care s-au modificat, au evoluat odată cu îmbogățirea experienței de viață, odată cu înălțarea omului pe treptele superioare ale cunoașterii și înțelegerii lucrurilor. Nu există, așadar, nici o exagerare în afirmația lui Tudor Vianu, conform căreia „învățăturile, normele și îndemnurile, selectate în împrejurările succesive ale societății, intrate în circulația lingvistică și șlefuite prin întinsa lor întrebuințare, aduse adică la exprimarea cea mai pregnantă, formează aspectul paremiologic al limbilor, proverbele lor, temelia populară a maximelor culte *(s.n. — N.R.)".*

Legătura dintre maxima cultă și cea populară este atît de strînsă, încît uneori e destul de greu să le deosebim. In multe cazuri avem de-a face cu prelucrări, cu parafrazări ale proverbelor ; alteori, intrînd în circulația orală,

maxima cultă este asimilată de folclor, devine un bun comun, *iar autorul este ignorat sau pur și simplu uitat. Acum, maxima se va supune legilor creației populare orale — apar variante noi, apar sensuri noi, experiența fiecărui purtător de folclor putînd facilita extinderea (sau limitarea) generalizării inițiale. În acest caz, sîntem confruntați cu așa-zisul proces „din popor în carte“ și apoi invers, „din carte în popor“, proces complex care are drept rezultat îmbogățirea literaturii aforistice. Așa se întîmplă că multe din maximele pe care le întîlnim în unele culegeri de proverbe cîndva au fost „zicerile“ unor minți luminate — desigur, greu de identificat, dar nu întodeauna imposibil ; așa se întîmplă că pentru multe din maximele sub care își pun semnătura savanți, filozofi, poeți etc., putem ușor găsi corespondente în creația orală, unde ar trebui, de fapt, să le și căutăm sursa. Bunăoară, anumite fabule ale lui Krîlov*

se încheie cu o „morală", construită după modelul unor proverbe, și circulă paralel cu „proverbele-model" ; are loc însă și fenomenul invers — unele versuri din fabulele aceluiași autor, datorită caracterului lor concluziv, generalizator, datorită conciziunii și expresivității lor, se apropie foarte mult de paremiile autentice, circulînd ca proverbe.

În sfîrșit, mai apare un fenomen la fel de interesant — asemănarea (uneori identitatea) maximelor la diferite popoare (avem în vedere nu numai identitatea de formă, dar și semantică), pe care nu o putem explica numai prin identitatea naturii umane sau prin existența unor condiții asemănătoare. Universalitatea anumitor proverbe, de exemplu, nu exclude împrumutul, circulația orală, iar mai recent și răspîndirea colecțiilor de folclor, contribuind în mare măsură la apariția fenomenului respectiv. În ceea ce privește maxima cultă, identitatea de formă este aproape exclusă ; aici se poate vorbi, mai

ales, de suprapuneri semantice (datorate uneori și „comentării", parafrazării anumitor cugetări).

În cartea de față, maxima populară va sta, așadar, alături de maxima cultă, loc pe care și l-a cîștigat și la care are dreptul. Este lucrul pe care cărturarii români l-au înțeles de mult, punînd la loc de cinste proverbele, iar colecțiile de maxime apărute la noi în ultima vreme constituie, în marea lor majoritate, încă o mărturie în acest sens.



Încă din cele mai vechi timpuri, maxima a constituit un gen literar destul de răspîndit. Desigur că nu întotdeauna ea a fost rodul unor preocupări exprese, maxima putînd fi identificată în cele mai diferite genuri și specii; de aceea și există o diversitate de termeni, care nu este deloc formală, ea oglindind o diversitate reală în ceea ce privește modul de concretizare a unor cugetări cu o încăr-

cătură conținutistică deosebită: maxime, aforisme, sentințe, cuvinte înaripate *etc. Criterii unice de diferențiere a acestor categorii nu există, și, după părerea noastră, ele nici nu sînt necesare. Unii cercetători le deosebesc după gradul de conciziune,* sentința, *din acest punct de vedere, situîndu-se pe primul loc; alții consideră* maxime *numai acele cugetări care conțin reguli de viață, principii supreme; în sfîrșit, se fac uneori diferențieri de ordin istoric sau după gradul de generalizare. Importante însă nu sînt elementele ce separă aceste categorii, importante sînt trăsăturile comune, care ne permit să le adunăm laolaltă: profunzimea, conciziunea, claritatea și, bineînțeles, valoarea generalizării.*

Nu este pentru nimeni o noutate faptul că, mai ales în zilele noastre, cînd setea de cultură cunoaște o amploare neobișnuită, genul maximei, în accepțiunea lui tradițională, părăsește, într-un fel, anumite canoane cu care ne obișnuise, devine mult mai receptiv, mai „primitor",

îmbogățindu-se cu tot ce-i pot oferi mai bun literatura, filozofia, creația folclorică etc. Pentru că, de pildă, diversele citate din opere literare sau filozofice (monologuri, replici ale unor personaje, definiții, raționamente filozofice etc.) în nici un caz nu fac parte din genul aforistic ca atare ; cu toate acestea, ele au fost și continuă să fie incluse în culegerile de maxime tocmai datorită gradului înalt de generalizare care le imprimă valoare aforistică, valoare ce se menține — de cele mai multe ori crește — chiar și în afara contextului, permițîndu-ne să facem abstracție de faptul particular la care se referă.

Culegerea noastră va urma aceeași cale, citatul cu valoare de maximă ocupînd un loc important.

★

Remarcăm bogăția, diversitatea, profunzimea și, bineînțeles, valoarea poetică a maximelor incluse în acest volum ;

este vorba de forța spirituală, de înțelepciunea unui popor, care a oferit lumii valori incontestabile, contribuind la îmbogățirea tezaurului culturii universale.

Folclorul, de pildă, ne-a pus la dispoziție o bogată și variată gamă de cugetări, revelatoare prin profunzimea interpretării fenomenelor și faptelor de viață. Și nu ne-am adresat doar culegerilor de proverbe — cugetările sînt presărate cu dărnicie și în celelalte genuri folclorice, basmul, în special snoava, eposul eroic sau cîntecul liric fiind, din acest punct de vedere, o sursă inepuizabilă.

Maxima cultă este prezentă în volum în primul rînd prin cugetările marilor scriitori și gînditori, a căror moștenire a intrat de mult în conștiința universală. Este destul să pomenim secolul al XIX-lea, acel „secol de aur“ al literaturii ruse, care a dat naștere unui Pușkin, Lermontov, Dostoievski, Cehov sau Tolstoi, a unui Belinski, Herzen, Cernîșevski sau Dobro-

liubov. Şi, se înţelege de la sine, nu ne-am limitat doar la această perioadă: secolul al XVIII-lea ne-a oferit în ceea ce priveşte gîndirea aforistică un material considerabil; apoi literatura secolului al XX-lea, în care putem distinge acel început de veac frămîntat, puternic marcat de evenimentul ce avea să schimbe destinele omenirii — Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie — şi, bineînţeles, literatura sovietică.

Desigur că literatura cultă împreună cu creaţia populară orală constituie sursa principală, dar nu singura; nu trebuie să uităm gîndirea filozofică, ce avea să culmineze cu opera lui Lenin, sau gîndirea pedagogică, reprezentată în mod strălucit de Uşinski sau Makarenko. În sfîrşit, nu au fost ignorate nici alte personalităţi marcante — savanţi de renume mondial, compozitori sau pictori celebri, oameni politici, conducători militari etc. — ale căror cugetări, cu un înalt grad de generalizare şi conciziune, au intrat în circulaţie, desprinse de faptul concret la

care se refereau, căpătînd, în majoritatea cazurilor, valoare de maxime.



Am avut la dispoziție un material vast, prin urmare, a fost nevoie de o selecție. În general, am inclus în antologie acele cugetări la care puteam subscrie, am păstrat însă și unele „ziceri" cu care se poate polemiza. De pildă, anumite paremii vădesc mentalități învechite, altele se referă la stări de lucruri dispărute — le-am păstrat tocmai pentru că ele constituie un document, o oglindă a acelui drum sinuos spre cunoașterea și înțelegerea fenomenelor.

În ceea ce privește ordonarea maximelor, inițial, am dorit să realizăm, în cadrul fiecărei teme, un „dialog" în care să se înfrunte diferite păreri, diferite moduri de a gîndi, rolul de „judecător" revenind cititorului. Am renunțat însă, întrucît nu toate temele ne ofereau această posibilitate și am fi fost inconsecvenți (procedeul respectiv este totuși posibil

atunci cînd materialul depășește literatura aforistică a unui singur popor).

Am recurs, așadar, la un alt criteriu de ordonare: începem fiecare temă cu proverbele și continuăm cu maximele culte, grupate pe autori în ordine alfabetică. Prin urmare, „dialogul“, atunci cînd există, poate fi urmărit și în această așezare a maximelor, „replica“ însă trebuie s-o caute acum cititorul, ajutat fiind și de cele două instrumente de lucru care însoțesc antologia: Indicele de autori *și* Indicele tematic.

Încheiem în speranța că am făcut un lucru util, oferind cititorului român o carte de învățătură, o carte de meditație, în care ne-am străduit să cuprindem o parte din înțelepciunea poporului rus, exprimată în forma ei cea mai concentrată — m a x i m a.

NICOLAE ROȘIANU

MAXIME ŞI CUGETĂRI

ADEVĂR

1 • Totul moare, numai adevărul nu.
2 • Adevărul străluceşte mai tare ca soarele.
3 • Adevărul este mai scump ca aurul.
4 • Adevărul nu se teme de judecată.
5 • Adevărul şi din străfundurile mării iese la lumină.
6 • Banii pot să facă mult, adevărul totul.
7 • Adevărul n-ai unde-l ascunde.
8 • Mulţi cunosc adevărul, dar nu toţi adevărul grăiesc.
9 • Chiar de acoperi adevărul cu aur, el tot iese la lumină.
10 • Nu căuta adevărul la alţii, dacă el nu se află în tine.

PROVERBE

11 • Adevărul este mai presus de oameni şi nu trebuie să se teamă de oameni.
12 • Adevărul cel mai amar este mai bun decît cea mai plăcută eroare.
13 • Înţelegerea proastă, eronată a unui adevăr nu distruge adevărul însuşi.

14 • Nu trebuie să ne temem de adevăr, mai bine să-l privim drept în față decît să închidem ochii și să luăm drept reale niște flori false, ireale.
15 • Numai mințile timide, mințile slabe se tem să se îndoiască și să cerceteze. Cine crede în rațiune și în adevăr, acela nu se teme de negare.

V. G. BELINSKI

16 • Cu cît adevărurile sînt mai înalte, cu atît trebuie să fim mai atenți cu ele ; altfel, se transformă în locuri comune, iar locurile comune nu mai sînt crezute.

N. V. GOGOL

17 • Adevărul este un instrument de cunoaștere, și a conferi unui adevăr relativ atributul de „absolut" înseamnă a transforma acest instrument în cătușe ale gîndirii creatoare.
18 • Omul are nevoie de adevăr, cum are nevoie orbul de-o călăuză trează.

A. M. GORKI

19 • Adevărul trăiește, ca toate ființele vii, numai ca totalitate ; cînd se desparte în părțile lui, îi dispare sufletul și rămîn din el numai abstracțiile moarte cu miros de cadavru.

N. I. HERZEN

20 • De la intuirea vie la gîndirea abstractă *și de la ea la practică* — aceasta este calea

dialectică a cunoașterii *adevărului*, a cunoașterii realității obiective.

V. I. LENIN, XXXVIII, 163*

21 • Pășind pe calea teoriei marxiste, ne vom apropia din ce în ce mai mult de adevărul obiectiv (fără a-l epuiza vreodată) ; pășind însă *pe orice altă cale*, nu vom putea ajunge la nimic altceva decît la confuzii și minciună.

V. I. LENIN, XIV, 134

22 • Nu poate fi numit oglindă ceea ce în mod evident nu oglindește just fenomenul.

V. I. LENIN, C. A., 88

23 • Să te supui adevărului, indiferent de interesele sau dorințele tale personale — în aceasta constă toată cinstea, toată moralitatea.

N. P. OGARIOV

24 • Marile adevăruri sînt înțelese de toți, sînt accesibile tuturor oamenilor.

D. I. PISAREV

25 • Urăște tot ce-i glas viclean, / Mergi spre adevăruri bărbătește.

A. S. PUȘKIN

---

* Aici și în continuare cităm după vol. : V. I. Lenin, *Opere*, 1—38, București, 1956—1959 și *Lenin despre cultură și artă*, București, 1957 (abreviat : C.A.).

26 • Adevărul trebuie să se impună fără violență.

27 • Cele mai mari adevăruri sînt cele mai simple.

28 • Principalul obstacol în cunoașterea adevărului nu este minciuna, ci aparența înșelătoare a adevărului.

29 • Dacă adevărul nu ne arată ce trebuie să facem, atunci întotdeauna ne va arăta ce nu trebuie să facem.

30 • Trebuie să iubești adevărul în așa fel, încît în orice clipă să fii gata, cunoscînd un adevăr superior, să renunți la tot ceea ce înainte considerai adevăr.

L. N. TOLSTOI

31 • Adevărul este aerul fără de care nu se poate respira.

I. S. TURGHENIEV

AFORISM (CUGETARE, ZICALĂ, PROVERB)

32 • Nu poți trăi fără proverbe.

33 • Zicalele nu te hrănesc, dar e bine să le știi.

34 • Din zicală nu poți arunca vorba.

35 • Zicala-i doar floarea, rodul e proverbul.

36 • Numai cu zicale nu cumperi nimic din tîrg.

PROVERBE

37 • Înțelepciunea poporului se exprimă, de obicei, în mod aforistic.

N. A. DOBROLIUBOV

38 • Am învățat foarte mult din proverbe, cu alte cuvinte, din gîndirea aforistică.

A. M. GORKI

39 • Am fi oameni foarte înțelepți și foarte fericiți dacă multe adevăruri, devenite de-acum proverbe [...] ar înceta să mai fie cuvinte moarte.

D. I. PISAREV

40 • Înțelepciunea străveche ne-a lăsat nenumărate aforisme ; din ele, ca din piatră, s-a înălțat din temelii un zid de neclintit.

M. SALTÎKOV-ȘCEDRIN

41 • Necuprinsă este bogăția relațiilor umane exprimate în măiestrite maxime și aforisme populare.

M. A. ȘOLOHOV

42 • Aforismele sînt aproape forma ideală de exprimare a raționamentelor filozofice.

43 • Cugetările scurte sînt bune prin faptul că ele determină pe cititorul serios să gîndească el însuși.

44 • Cărțile de maxime [...] nu împiedică activitatea independentă a minții, dimpotrivă, o stimulează.

L. N. TOLSTOI

ARTĂ (OPERĂ DE ARTĂ)

45 • Cînd scriitorul simte și trăiește alături de popor, opera sa capătă frumusețe şi vigoare.

A. M. GORKI

46 • Adu-ți aminte [...] de Anteu şi de bogatîrii ruși care, atingînd pămîntul, își înzeceau puterile.

D. N. MAMIN-SIBIREAK

47 • Nu-ncape vanitate cînd slujeşti Muzelor; arta cere măreție.

A. S. PUŞKIN

48 • Marile opere de artă nu sînt mari decît pentru că sînt accesibile şi comprehensibile de toată lumea.

L. N. TOLSTOI

AUTOEDUCARE (AUTOINSTRUIRE)

49 • Ce nu te-nvață școala te-nvață nevoia.

PROVERB

50 • Dacă copiii noștri vor să fie niște oameni cu adevărat instruiți, ei trebuie să-și dobîndească cunoștințele printr-o muncă independentă.

51 • Să ne luminăm, și ne vom îmbogăți !

N. G. CERNÎŞEVSKI

52 • Să înveţi în permanenţă, să ştii totul! Cu cît vei cunoaşte mai mult, cu atît vei fi mai puternic.

A. M. GORKI

53 • Omul s-a născut să fie stăpînul, regele naturii. Dar înţelepciunea cu care el trebuie să supună natura [. . .] nu i-a fost dată de la naştere, ea se capătă prin învăţătură.

N. I. LOBACEVSKI

54 • Instruirea nu este numai o problemă a şcolii. Şcoala îţi dă numai cheia [. . .]. Omul trebuie să se instruiască toată viaţa.

A. V. LUNACEARSKI

55 • Citiţi, învăţaţi, meditaţi şi extrageţi din toate ceea ce este mai util.

N. I. PIROGOV

56 • Trebuie să învăţăm în şcoală, dar mult mai mult trebuie să învăţăm după terminarea şcolii ; această a doua învăţătură, prin urmările ei, prin influenţa ei asupra omului şi asupra societăţii, este incomparabil mai importantă decît prima.

D. I. PISAREV

57 • Nu încetaţi niciodată activitatea voastră de autoinstruire şi nu uitaţi că oricît aţi învăţa, oricît aţi şti, cunoaşterea şi instruirea nu au limite.

N. A. RUBAKIN

58 • Erudiția numai atunci este într-adevăr erudiție cînd este rezultatul eforturilor gîndirii proprii și nu numai al memoriei.

L. N. TOLSTOI

59 • A nu putea să-ți exprimi gîndurile este un rău, dar a nu avea gînduri proprii este un rău și mai mare ; gîndurile proprii izvorăsc numai din cunoștințe dobîndite printr-o activitate independentă.

K. D. UȘINSKI

BANI (AUR)

60 • Aurul nu vorbește, dar multe rostuiește.

61 • Cînd banul vorbește, adevărul tace.

62 • C-un ciocan făcut din aur deschizi chiar și porți de fier.

63 • Banii pot să facă mult, adevărul totul.

64 • Nu socoti cîți bani ai, socotește-le prețul.

65 • De te naști ori te botezi, de te-nsori ori mori, pentru toate trebuie să dai bănișori.

66 • Numai mintea nu se poate cumpăra cu bani.

67 • Sănătatea e lucrul cel mai de preț, dar nici banii nu-s de lepădat.

68 • Fără bani poți să trăiești, fără pîine nu.

69 • Banii nu au ochi — nu văd pe ce-i dai.

70 • Banii de prisos nu-s povară pentru buzunar.

71 • Bani mulţi — griji multe ; bani puţini — griji puţine.

PROVERBE

72 • Banii sînt expresia concentrată a avuției sociale, expresia concentrată a muncii sociale, banii sînt un titlu care permite perceperea unui tribut de la toți oamenii muncii, banii sînt o rămășiță a exploatării de ieri.

V. I. LENIN, XXIX, 341

73 • Banii nu sînt altceva decît o formă de sclavie impersonală, în locul vechii sclavii personale.

L. N. TOLSTOI

BĂTRÎNEȚE

74 • Nu aştepta sfaturi de la cel care a trăit mult, ci de la cel care a trecut prin multe.
75 • Nu da vina pe oglindă dacă fața ți-e sbîrcită.
76 • Tînărul, la muncă — bătrînul, la sfat.
77 • Tinerețea pune umărul, bătrînețea — mintea.
78 • Din înțelepciunea bătrînilor înveți ca din carte.
79 • Bătrîn, bătrîn, da-i mai bun ca șapte tineri.
80 • Cu ce se laudă tinereţea se rușinează bătrînețea.

81 • S-au scurs anii tinereții ca apele primăverii.
82 • Omul la bătrînețe ori se prostește, ori devine mai înțelept.
83 • Un prost bătrîn e mai prost decît unul tînăr.
84 • Părul i-a albit, dar mintea tot nu i-a venit.
85 • De bătrînețe numai mormîntul te vindecă.
86 • Anii tinereții nu-i poți întoarce — bătrînețea n-o poți ocoli.
87 • Ce-i bătrîn îmbătrînește, ce-i tînăr tot crește.

PROVERBE

88 • Bătrînețea își are frumusețea ei, o frumusețe care nu mai naște pasiuni avîntate, o frumusețe care se liniștește, se stinge [. . .].

A. I. HERZEN

89 • La bătrînețe ochii se mută în spate ; începi să privești înapoi, înainte nu vezi nimic ; trăiești cu amintirile, nu cu speranțele.

V. O. KLIUCEVSKI

90 • Da, este una dintre cele mai mari arte : să fii un bătrîn minunat ; și poate că omenirea în nimic altceva nu se întruchipează cu atîta forță ca în înțelepciunea unui bătrîn, a cărui

inimă, deschisă spre tot ceea ce este nou, întîmpină noile generații și le împărtășește experiența.

A. V. LUNACEARSKI

91 • Bătrînețea este o boală care trebuie vindecată ca orice altă boală.

I. I. MECINIKOV

92 • Bătrînii au dreptul să învețe pe alții, să-i sfătuiască. Nu uitați acest drept moral.

93 • Învățați să fiți înțelegători față de slăbiciunile omenești ale bătrînilor. Faceți-vă că nu observați unele din slăbiciunile lor.

94 • Bătrînețea nu poate fi fericire. Neștiutorii au învățat cuvintele : „bătrînețe fericită". Bătrînețea poate fi ori tihnită, ori amară : tihnită cînd e respectată, amară cînd bătrînii sînt uitați și condamnați să trăiască în singurătate.

V. A. SUHOMLINSKI

BEȚIE

95 • E bine să bei, da-i mai bine să nu bei.

96 • De băut să bei, numai mintea să nu ți-o bei.

97 • Omul beat nu-i ca mortul — cîndva tot se va trezi.

98 • De bei din tinerețe, o să mori de foame la bătrînețe.

99 • Bea şi azvîrle banii cu ciurul — cînd se trezeşte, n-are cu ce-şi cumpăra nici măcar un ciur.
100 • Nu-i încă beat cel care-şi mai ţine pălăria pe cap.
101 • Dacă bea bărbatul, arde jumătate din casă ; dacă bea femeia, arde toată casa.
102 • Nu-i vinul de vină, ci beţia bat-o vina.
103 • Vinul dezleagă limba.
104 • Ce nu spui la trezie spui la beţie.
105 • Primul pahar te întăreşte, al doilea te-nveseleşte, al treilea te-amărăşte.
106 • După primul pahar te întăreşti, după al doilea te-nveseleşti, după al treilea te-ngîndurezi, după al patrulea îţi pierzi orice îndemînare, după al cincilea te-mbeţi. . .

PROVERBE

107 • Beau şi mănîncă toţi oamenii, dar se îmbată şi se ghiftuiesc numai sălbaticii.

V. G. BELINSKI

108 • Beţia îndobitoceşte şi sălbăticeşte pe om.

F. M. DOSTOIEVSKI

109 • Majoritatea relelor se săvîrşesc la beţie.

L. N. TOLSTOI

BINE (FAPTĂ BUNĂ)

110 • Despre fapta bună vorbeşte cu curaj.
111 • Caută binele — răul vine singur.

112 • Viața îți este dată pentru fapte bune.
113 • Nu există rău fără bine.
114 • Greu trebuie să le fie acelora care nu fac bine la nimeni.
115 • Pentru fapta bună nu te căiești.
116 • Răul se ține minte, binele nu se uită niciodată.
117 • De-ți vrei binele, fă altora bine.
118 • Dacă ai făcut rău, nu te aștepta la bine.
119 • Binele cu bine se plătește, răul tot cu rău.

PROVERBE

120 • Dorința de a sluji binelui general trebuie să fie o cerință a sufletului, o condiție a fericirii.
121 • Cît sînteți tineri, puternici, curajoși, nu pregetați a face bine.

A. P. CEHOV

122 • Nu poți face bine fără a ofensa răul.

N. G. CERNÎȘEVSKI

123 • Aspirațiile firești ale omenirii, aduse la cel mai simplu numitor comun, pot fi exprimate doar în cîteva cuvinte : „Tuturor să le fie bine !".

N. A. DOBROLIUBOV

124 • Niciodată să nu te apropii de un om cu gîndul că în el zace mai mult răul decît binele.

A. M. GORKI

125 • Semănați binele [...], vi se va mulțumi [...].

N. A. NEKRASOV

126 • Binele trebuie să fie rezultatul [...] unei convingeri interioare ; a face bine la comandă, pentru o răsplată sau de teama unei pedepse, este meschin și nedemn pentru un om.

D. I. PISAREV

127 • Întotdeauna să cauți în om binele, nu răul.
128 • Numai aceia trăiesc care fac binele.
129 • Gîndește-te bine și gîndurile tale se vor transforma în fapte bune.

L. N. TOLSTOI

BOALĂ

130 • Greu de găsit leac pentru o boală veche.
131 • Bolnavului nu-i ajută la nimic patul de aur.
132 • De orice boală te vindeci, numai de moarte nu.
133 • Omul bolnav fuge de groapă, cel sănătos se-ndreaptă într-acolo.
134 • Nu moare omul de orice boală.
135 • Pentru un om bolnav și mierea e amară.
136 • Cel care n-a cunoscut boala nu știe să prețuiască sănătatea.

137 • Nici o boală nu înfrumusețează pe om.

PROVERBE

138 • Nu trebuie să ne gîndim deloc, sau dacă se poate cît mai rar, la boli. Este destul să acordăm atenție inimii noastre, s-o ascultăm, că pulsul a și accelerat cu vreo 10—15 bătăi.

139 • Omului îi place să vorbească despre bolile lui, în realitate însă acesta este lucrul cel mai neinteresant din viața sa.

140 • Munca doctorului într-adevăr este cea mai productivă : apărînd sănătatea sau vindecînd bolile, doctorul redă societății acele forțe care ar fi pierit fără munca lui.

A. P. CEHOV

141 • Cel mai bun tovarăș al bolii este desnădejdea bolnavului.

A. M. GORKI

142 • Unii sînt în permanență bolnavi pentru că se ocupă prea mult de sănătatea lor, alții sînt sănătoși numai pentru că nu se tem de boală.

V. O. KLIUCEVSKI

143 • Cunoscînd interdependența dintre suflet și corp, consider de datoria mea să afirm că există și leacuri ale sufletului care vindecă corpul.

M. I. MUDROV

BOGĂȚIE

144 • Mai presus de bogăție stă sănătatea.
145 • Bogatul n-are somn — îi este teamă că vin hoții.
146 • Bogăția părinților îi strică pe copii.
147 • Dacă ești bogat, ești și zgîrcit.
148 • De ești sătul, gîndește-te la cel flămînd, de ești bogat, gîndește-te la cel sărac.
149 • Nici cal fără frîu, nici bogăție fără minte.
150 • Bogat în bani — sărac la minte.
151 • Bogatul și-n zi de lucru chefuiește, săracul și de sărbători flămînzește.
152 • Sătulul nu crede flămîndului, bogatul nu crede săracului.
153 • A ajuns bogat — și-a uitat pînă și frații.

PROVERBE

154 • Dacă există un singur om pe lume care se răsfață din belșug, se află undeva un altul care moare de foame.

L. N. TOLSTOI

BUNĂTATE

155 • Omului bun chiar și durerea altuia îi frînge inima.
156 • Bunătatea fără minte nu e bună ; și pentru milă e nevoie de minte.
157 • Laudă-te cu bunătatea, nu cu bogăția.

158 • Inima nu-i de piatră ; omul prin bunătate trăiește.
159 • Mai bine suferă tu decît să faci rău la alții.

PROVERBE

160 • Om bun nu este cel care știe să facă bine, ci acela care nu ştie să facă rău.

V. O. KLIUCEVSKI

161 • Am deșteptat în inimi cu lira-mi bunătatea, / De aceea de popoare mult timp voi fi iubit.

A. S. PUŞKIN

162 • Bunătatea este pentru sufletul omului ca și sănătatea pentru trup [. . .].

A. N. TOLSTOI

163 • E sigur că pentru a îmbunătăți viața noastră, a tuturora, trebuie neapărat ca fiecare din noi să devină mai bun.
164 • Bunătatea înfrumusețează viața, împăcînd toate neînțelegerile ; ea limpezește ceea ce e încurcat, ușurează ceea ce e greu, înveselește ceea ce e trist.

L. N. TOLSTOI

CALM

165 • Multe rîuri liniștite au la izvoare cascade zgomotoase, dar nici unul nu ajunge în-

spumat pînă la mare. Această liniște însă de multe ori ascunde o mare forță. Deplinătatea și profunzimea sentimentelor și gîndurilor nu permit izbucniri turbate.

M. I. LERMONTOV

166 • Adevărata forță a omului nu constă în izbucniri furtunoase, ci în calmul indestructibil.

167 • Întotdeauna m-am străduit să nu mă enervez și să cedez cînd izbucnea o ceartă, ceea ce am reușit prin calm ; apoi, în liniște, lucrurile se aranjau de la sine.

L. N. TOLSTOI

CARACTER

168 • Schimbările de caracter nu sînt bune decît atunci cînd au drept obiect vreo latură urîtă [. . .] Transformarea caracterului este, în orice caz, o constrîngere, o dărîmare, și în urma dărîmării multe se pierd, iar prin constrîngere multe amorțesc.

169 • Unui om fără caracter îi place foarte mult să spună : „Nu mi-e frică, am caracter".

170 • Repaosul este o chestiune absolut personală ; în repaos [. . .] omul se individualizează cel mai mult, iar caracterul lui se manifestă cu deosebită pregnanță în alegerea felului de odihnă [. . .]

N. G. CERNÎȘEVSKI

171 • Este necesar să ai un astfel de caracter, încît să faci numai ceea ce spui.

A. I. HERZEN

172 • Nenorocirile, mai mult decît orice, dau la iveală tăria de caracter a oamenilor, a popoarelor.

N. M. KARAMZIN

173 • Caracterul se poate dezvolta numai printr-o participare de mai mulți ani a individului la viața unui colectiv disciplinat, bine organizat, demn și serios.

A. S. MAKARENKO

174 • Caracterul se călește prin muncă, iar cine nu și-a cîștigat niciodată existența prin muncă, acela, în majoritatea cazurilor, rămîne pentru totdeauna un om slab, indolent și fără caracter.

175 • Cum este posibilă igiena corpului, tot așa este posibilă și igiena minții și a caracterului.

D. I. PISAREV

176 • Cu cît sînt mai grele, mai dificile obstacolele, cu atît sînt mai necesare tăria de caracter, tenacitatea, perseverența ; apatia cu atît mai mult este dăunătoare.

L. N. TOLSTOI

177 • Caracterele puternice, ca și torentele, întîlnind obstacole în calea lor, se îndîrjesc și

devin mai puternice ; apoi, victorioase, își sapă din ce în ce mai adînc albia.

K. D. UȘINSKI

CARTE (LECTURĂ)

178 • Cartea este viața timpului nostru.
179 • O carte proastă îți oferă noțiuni eronate și face dintr-un incult unul și mai incult.
180 • Totul constă în alegerea cărților [...] ; a citi cărți prost alese este mai rău, mai dăunător decît a nu citi deloc.

V. G. BELINSKI

181 • Cartea este un lucru de o importanță covîrșitoare atîta timp cît omul știe s-o folosească.

A. A. BLOK

182 • Dacă îți este permis să rîzi de oamenii proști, atunci să-ți fie permis să rîzi și de cărțile proaste.
183 • Citiți cărțile capitale [...] care constituie izvoarele unor idei mărețe și ale unor pasiuni nobile.
184 • Știința se află în cărți și în strădania fiecăruia de a dobîndi cunoștințe din cărți și din viață.

N. G. CERNÎȘEVSKI

185 • Cînd văd cum oamenii în jurul meu, neștiind ce să facă cu timpul liber, inventează

cele mai jalnice ocupații și distracții, eu caut o carte și-mi spun în sinea mea : acest lucru mi-e suficient pentru o viață întreagă.

F. M. DOSTOIEVSKI

186 • Un singur prieten rămîne neschimbat — cartea.

K. A. FEDIN

187 • Cartea — cea mai mare dintre minunile create de om — cuprinde toate cunoștințele despre viața omenirii, întreaga istorie a dezvoltării rațiunii umane, întreaga muncă și experiență a popoarelor [. . .]

188 • Tot ce am mai bun în mine datorez cărților.

189 • O carte bună este pur și simplu o sărbătoare.

190 • Trebuie să citim și să respectăm numai acele cărți care ne ajută să înțelegem sensul vieții, să înțelegem dorințele oamenilor și mobilul faptelor lor.

191 • Cartea este cel mai puternic instrument al culturii socialiste.

A. M. GORKI

192 • Prin lectură omul supraviețuiește veacurilor.

A. I. HERZEN

193 • Mai bine să citești cărți mai puține, dar să gîndești mai mult asupra conținutului lor.

194 • Lectura face gîndirea mai profundă, impulsionează cercetarea și analiza fenomenelor.

M. I. KALININ

195 • Cartea este un puternic mijloc de comunicare, de muncă și de luptă.

196 • Există cărți care clădesc și cărți care distrug — iată de ce alegerea cărților este un lucru extrem de important.

197 • Mai bine să citești puțin, dar temeinic. „Devorarea" cărților este ocupația cea mai neproductivă.

198 • Deși cărțile au o însemnătate uriașă, ele nu constituie unica sursă de cunoaștere [...]. Trebuie să înveți nu numai din cărți, ci și din viață.

N. K. KRUPSKAIA

199 • Trebuie să ne ferim de „înghițirea" cărților, urmărind doar aspectele lor aparent interesante.

A. S. MAKARENKO

200 • Cartea este o vrăjitoare. Cartea a transformat lumea. În ea se află istoria neamului omenesc, ea este memoria gîndirii umane.

N. A. MOROZOV

201 • O carte citită la timp [. . .] este capabilă să-ți schimbe întreaga viață.

P. A. PAVLENKO

202 • Există multe cărți bune pe lume, dar ele sînt folositoare numai pentru cei care știu să

le citească. Ştiinţa de a citi cărţile bune nu este echivalentă cu cunoaşterea alfabetului.

203 • Trebuie să ne dezvoltăm mintea prin citirea cărţilor celor mai geniali dintre gînditori, care au studiat natura în general şi omul în special.

D. I. PISAREV

204 • Lectura constituie cea mai bună învăţătură.

A. S. PUŞKIN

205 • Cufundă-te în cărţi în orice moment prielnic. Străduieşte-te să citeşti cît mai multe cărţi şi cît mai diferite.

206 • A alege cărţile pentru propria noastră lectură sau pentru lectura altora este nu numai o ştiinţă, ci şi o artă.

207 • Viaţa ne învaţă mai mult decît cea mai bună dintre cele mai bune cărţi. Cartea este numai un instrument, un manual. Nu viaţa trebuie verificată cu ajutorul cărţilor, deci cu ajutorul teoriilor, ci tocmai invers.

208 • Lectura îţi oferă posibilitatea să-ţi formezi idei proprii cu ajutorul ideilor altor oameni.

209 • Sînt demni de milă acei iubitori de cărţi, bibliofilii, devoratorii de cărţi care, uitînd de om, iubesc cartea numai de dragul cărţii.

210 • Nici pe departe nu se potriveşte pentru toţi îndemnul : „Citiţi mai mult".

N. A. RUBAKIN

211 • Cărțile dau naștere visului, îl trezesc la viață, invită la meditație, educă independența gîndirii.

S. G. STRUMILIN

212 • Nici o ocupație nu constituie o asemenea pierdere de timp ca lectura nesistematică.

S. I. TANEEV

213 • Nu citiți ce se nimerește, ci în urma unei serioase alegeri [...] Cultivați-vă gustul și gîndirea.

I. S. TURGHENIEV

214 • A citi nu înseamnă încă nimic ; ce anume să citești și cum să înțelegi cele citite — iată în ce constă esențialul.

215 • Cartea rămîne mută nu numai pentru cel care nu citește, ci și pentru cel care citind nu știe să extragă din litera moartă un gînd viu.

K. D. UȘINSKI

216 • Omul contemporan se află în fața unor biblioteci de mărimea munților Himalaia, și este în situația unui căutător de aur care trebuie să găsească firișoarele de aur într-o masă imensă de pămînt.

S. I. VAVILOV

CINSTE

217 • Păstrează-ţi haina de nouă, iar cinstea de tînăr.

PROVERBE

218 • Cinstea este piatra unghiulară a înţelepciunii omeneşti.
219 • Oamenii cinstiţi au un obicei foarte prost ; pleacă ochii ruşinaţi în faţa unei josnicii insolente [. . .].

V. G. BELINSKI

220 • Cinstea, limitată doar la sfera intereselor personale, fără să includă noţiuni precise privind problemele generale ale vieţii poporului, nu e de prea mare folos societăţii.

N. G. CERNÎŞEVSKI

221 • Cinstea nu cade din cer. Ea se educă în familie ; dar şi necinstea se poate educa în familie.

A. S. MAKARENKO

CÎNTEC

222 • Cîntecul ne-ajută ca să trăim şi să clădim.
223 • Cel ce păşeşte în viaţă cu cîntec, acela niciodată nu va pieri.

V. I. LEBEDEV-KUMACI

COLECTIV

224 • Colectivul creează un om cu o psihologie individuală deosebită, un om mai activ, mai tenace, cu o voință mai mare, capabil să construiască viața din voința colectivului.

A. M. GORKI

225 • Filistinul este acel om care [...] nu e legat de nimeni și de nimic.

M. I. KALININ

226 • În țara noastră numai acel om va fi valoros, ale cărui dorințe și necesități sînt dorințele și necesitățile colectivului.

227 • În fiecare acțiune de-a noastră trebuie să ne gîndim la colectiv, la succesul comun, la victoria comună.

228 • Numai participarea la munca colectivă oferă omului posibilitatea de a-și forma o atitudine corectă, morală față de oameni.

A. S. MAKARENKO

229 • Tristă este soarta celor care se rup de colectiv, crezîndu-se genii neînțelese, talente nerecunoscute. Colectivul îl va ridica întotdeauna pe om [...].

N. A. OSTROVSKI

230 • Educația morală a omului, dezvoltarea lui spirituală, se înfăptuiește în primul rînd în colectiv.

231 • Formarea unor convingeri ferme constituie rezultatul cel mai de seamă al influenței educative exercitate de colectiv asupra individului.

232 • Sentimentul de comunitate spirituală, de înrudire spirituală a individului cu colectivul, reprezintă o forță morală activă care stimulează omul în învingerea dificultăților, în săvîrșirea unor fapte eroice în numele unei idei superioare.

V. A. SUHOMLINSKI

233 • Orice om știe că trebuie să facă ceea ce îl apropie de semenii săi, și nu ceea ce îl îndepărtează.

L. N. TOLSTOI

COMUNISM

234 • Poți deveni comunist numai atunci cînd îți îmbogățești memoria cu cunoașterea întregului tezaur pe care l-a elaborat omenirea.

V. I. LENIN, XXXI, 269

235 • Dacă știu că știu puțin, voi izbuti să cunosc mai mult ; dar dacă cineva va spune că este comunist și că nu are nevoie să cunoască temeinic, apoi n-o să iasă nimic din el care să aducă a comunist.

V. I. LENIN, XXXI, 270

236 • Ar fi greșit să se creadă că e de ajuns să-ți însușești lozincile comuniste, concluziile științei comuniste, fără a-ți însuși acea totalitate de cunoștințe a căror consecință e comunismul însuși. Un exemplu de felul cum comunismul a apărut din totalitatea cunoștințelor omenești este marxismul.

V. I. LENIN, XXXI, 268

237 • Dacă unui comunist i-ar trece prin minte să se laude cu comunismul său pe baza concluziilor primite de el de-a gata, fără a depune o muncă foarte serioasă, foarte grea, foarte intensă, fără a analiza faptele, față de care el este dator să aibă o atitudine critică, un astfel de comunist ar fi vrednic de plîns.

V. I. LENIN, XXXI, 270

238 • Comunistul nu va fi decît un simplu lăudăros dacă în conștiința lui nu vor fi fost prelucrate toate cunoștințele dobîndite.

V. I. LENIN, XXXI, 270

239 • A fi comunist înseamnă a îndrăzni, a gîndi, a voi, a cuteza.

V. V. MAIAKOVSKI

CONDUCĂTOR (PERSONALITATE)

240 • Fără matcă roiul se împrăștie.
241 • Snopul nelegat se cheamă tot paie.

PROVERBE

242 • Marele reformator apare nu pentru a distruge, ci pentru a crea distrugînd.

V. G. BELINSKI

243 • Cine dorește să devină conducător, acela este dator să se supravegheze.

244 • Dacă sînteţi chemaţi să conduceţi oameni, atunci trebuie să vă purtaţi cu ei omeneşte.

M. I. KALININ

245 • Nici o clasă din istorie nu a ajuns la dominaţie dacă nu și-a ridicat conducători proprii, reprezentanţi înaintaţi proprii, capabili să organizeze mișcarea și să o conducă.

V. I. LENIN, IV, 347

246 • Personalităţile pot, datorită anumitor trăsături de caracter ale lor, să influenţeze asupra destinului societăţii.

247 • Caracterul personalităţii este un „factor" al dezvoltării sociale numai acolo unde, numai atunci cînd și numai în măsura în care permit relaţiile sociale.

248 • Poate fi de folos numai acel conducător care, fără a se teme de luptă, ştie să-și îndrepte toate forţele în direcţia care concordă cu procesul dezvoltării sociale.

G. V. PLEHANOV

CONŞTIINŢĂ

249 • Cînd oare se poate cunoaşte adevărata măreţie a unui om, dacă nu atunci cînd preferă să sufere decît să meargă împotriva conştiinţei sale ?

V. G. BELINSKI

250 • Fără conştiinţă nici o minte înţeleaptă nu poate trăi.

251 • Numai acela care şi-a ales drept scut minciuna, impertinenţa şi neruşinarea nu tremură în faţa judecăţii conştiinţei sale.

A. M. GORKI

252 • Nu-i greu să dispreţuieşti judecata oamenilor, dar să-ţi dispreţuieşti propria-ţi judecată este imposibil.

253 • E de plîns acela care nu are o conştiinţă curată.

254 • Conştiinţa este un animal sălbatic cu ghiare ascuţite care-ţi sfîşie inima [. . .].

A. S. PUŞKIN

255 • Fereşte-te de ceea ce nu acceptă propria-ţi conştiinţă.

256 • Cunosc pe lume numai două nenorociri : mustrările de conştiinţă şi boala.

257 • Foarte des unii oameni se mîndresc cu o conştiinţă curată — numai că au o memorie foarte scurtă.

258 • Conştiinţa este memoria societăţii întruchipată într-o singură persoană.
259 • Conştiinţa este o călăuză sigură în viaţa oamenilor.

L. N. TOLSTOI

CONVINGERI

260 • Numai acela nu şi-a schimbat convingerile care nu a simţit nevoia imperioasă de a avea convingeri.

V. G. BELINSKI

261 • Un om adevărat nu poate să nu aibă convingeri ferme [. . .]. Nu ţin seama de convingeri numai cei care nu le au ; şi nu au convingeri numai oamenii mărginiţi, obtuzi sau lipsiţi de conştiinţă.

N. G. CERNÎŞEVSKI

262 • Dacă un om este de acord cu toată lumea, înseamnă că nu are convingeri proprii ; dacă iubeşte pe toţi oamenii şi tuturor le e prieten, înseamnă că totul îi este indiferent.
263 • Omul care îşi schimbă părerile pentru a face pe placul primului întîlnit este un om de nimic, o cîrpă, un om fără nici un fel de convingeri.

N. A. DOBROLIUBOV

264 • Convingerile nu se pot nici împrumuta, nici cumpăra [. . .]. Ele sînt rezultatul unui

îndelungat proces de gîndire proprie care trebuie să se desăvîrşească în permanenţă.

D. I. PISAREV

265 • Izvorul forţei spirituale, al vitejiei, al eroismului, este credinţa în justeţea convingerilor.

V. A. SUHOMLINSKI

CRITICĂ — AUTOCRITICĂ

266 • Critica ar fi fost, desigur, o armă îngrozitoare pentru fiecare dintre noi, dacă ea însăşi n-ar fi fost supusă, din fericire, criticii.

V. G. BELINSKI

267 • Omul devine mai bun atunci cînd îi veţi arăta ce fel de om este.

A. P. CEHOV

268 • Oamenii lipsiţi de har sînt, de obicei, cei mai exigenţi critici; nefiind în stare să facă nici măcar cel mai neînsemnat lucru, cer de la alţii pînă şi imposibilul.

V. O. KLIUCEVSKI

269 • Elogiile părtinitoare şi exagerate moleşesc şi slăbesc talentele; cuvintele de ocară şi ironia muşcătoare le aduc la disperare şi le înăbuşă chiar în faşă, dar o apreciere ne-

părtinitoare purifică gustul şi, arătînd cu o mînă lipsurile, încoronează cu cealaltă frumosul.

I. A. KRÎLOV

270 • Critica şi polemica sînt obligatorii, dar numai critica deschisă, pe faţă, evidentă şi clară, şi nu şicana, nu înţepăturile, nu împunsăturile intelectualiste.

V. I. LENIN, X, 289

271 • Autocritica este necesară oricărui partid viu şi viabil.

V. I. LENIN, VIII, 446

272 • Cînd judeci faptele altora, gîndeşte-te la ale tale.

273 • Cine cunoaşte mult acela ştie cît de atent trebuie să-şi expună părerile pentru a nu greşi. Dar ignorantul, căţărat pe culmi, îi judecă pe toţi cu un curaj nemaipomenit.

L. N. TOLSTOI

274 • Numai cel ce iubeşte are dreptul să certe, să îndrepte.

I. S. TURGHENIEV

CUNOAŞTERE

275 • Cine vrea să ştie mult să doarmă mai puţin.

PROVERB

276 • Datoria noastră este de a învăța și iarăși de a învăța, de a ne strădui să acumulăm cît mai multe cunoștințe, pentru că o mișcare socială serioasă există numai acolo unde există cunoaștere, iar fericirea omenirii viitoare stă numai în cunoaștere.

A. P. CEHOV

277 • A demonstra omului necesitatea cunoașterii este ca și cînd i-ai demonstra necesitatea văzului.
278 • Nu există forță mai puternică decît cunoașterea.
279 • E necesar să cunoști mult nu doar de dragul cunoștințelor ; e necesar să cunoști pentru a învăța să acționezi.
280 • Nu există armă mai eficace decît cunoașterea care are la bază procesul muncii.

A. M. GORKI

281 • A te opune pe tine însuți în mod conștient obiectului și a te strădui să înlături această opoziție prin cugetare, iată care este începutul cunoașterii.
282 • Sînt multe lucruri pe care încă nu le cunoaștem, dar există și mai multe pe care le cunoaștem foarte puțin, fragmentar, ba chiar eronat. Iar datele eronate, false sînt mult mai dăunătoare decît cele pe care nu le cunoaștem deloc.

A. I. HERZEN

283 • Domeniul cunoaşterii este de necuprins. Dar omul nu are nevoie să ştie totul ; din noianul cunoştinţelor omeneşti el trebuie să aleagă ceea ce este mai important [. . .] ceea ce îl învaţă să transforme viaţa şi societatea.

284 • Pentru a trăi o viaţă cu adevărat luminoasă, fericită, trebuie să ştii mult, să reflectezi mult, trebuie să înveţi să munceşti şi cu mintea şi cu mîinile ; cunoştinţele sînt necesare în viaţă aşa cum e necesară puşca în luptă.

N. K. KRUPSKAIA

285 • Nu se pot prevedea limitele cunoaşterii şi previziunii ştiinţifice.

D. I. MENDELEEV

286 • Dacă este adevărat [. . .] că nu se poate trăi fără credinţă, atunci ea nu poate fi alta decît credinţa în atotputernicia cunoaşterii.

I. V. MICIURIN

287 • În orice domeniu al cunoaşterii omeneşti se ascunde şi abisul poeziei.

K. G. PAUSTOVSKI

288 • Cunoaşterea şi numai cunoaşterea îl face pe om liber şi puternic.

289 • Cunoştinţele superficiale, nesigure, limitate, care nu sînt în stare să [. . .] îmbogăţească mintea omului cu idei noi, constituie un balast pentru memorie.

290 • Foarte puţini oameni, şi dintre ei cei mai aleşi, sînt capabili să spună simplu şi cinstit: „Nu ştiu".

D. I. PISAREV

291 • Cunoaşterea trebuie să slujească unor ţeluri nobile [...]. Nu e de ajuns să acumulezi cunoştinţe, trebuie să le răspîndeşti şi să le aplici în viaţă.

N. A. RUBAKIN

292 • Trebuie să ştii cîte puţin din toate, dar despre acel puţin să ştii totul.

293 • Nimeni nu s-a înşelat atît de mult, ca cei care au prooroc it caracterul limitat al cunoaşterii omeneşti.

294 • Darul de a prooroci şi darul de a face minuni — iată la ce a visat omenirea încă de la începuturile ei, înzestrîndu-şi sfinţii şi eroii mitologici cu aceste daruri. Ştiinţa a transformat în realitate acest vis al omenirii.

K. A. TIMIREAZEV

295 • Cunoaşterea este un mijloc, nu un scop.

A. N. TOLSTOI

296 • Cunoaşterea fără o bază morală este nulă.

297 • Înţelepciunea nu constă în a şti mult. În nici un caz nu putem şti totul. Înţelepciunea nu constă în a cunoaşte cît mai mult, ci

în a ști care sînt cunoștințele cele mai necesare, care sînt mai puțin necesare, și, în sfîrșit, care sînt și mai puțin necesare.
298 • Nu este rușinos și nu este dăunător să nu știi. Nimeni nu poate ști totul ; e rușinos și dăunător să te faci că știi ceea ce nu știi.
299 • Nu te teme de necunoaștere, teme-te de cunoașterea eronată ; de la ea ne vine tot răul din lume.

L. N. TOLSTOI

CURAJ

300 • Curajul ia cu asalt cetățile.
301 • Curajos printre oi, și oaie speriată printre curajoși.
302 • Lupta cere curaj.
303 • Omul curajos nu stă mult pe gînduri.

PROVERBE

304 • Viața, ca și glonțul, îl cruță pe omul curajos și-l lovește pe cel laș.

V. G. BELINSKI

305 • Și-n versul meu, cu viscolu-n simțire,/ Eu voi cînta curajul pe pămînt, / Și focul tinereții din privire.

V. I. BRIUSOV

306 • Deosebirea dintre un om curajos și un om fricos constă în aceea că primul, fiind

conștient de pericol, nu simte frica, iar al doilea simte frica fără a fi conștient de pericol.

V. O. KLIUCEVSKI

307 • Marea se supune numai celor curajoși.

V. I. LEBEDEV-KUMACI

308 • Revoluția ne cere / nu fricoși, / servili și paji, / ci doar oameni în puteri / și curaj, / curaj, / c-u-r-a-j !

V. V. MAIAKOVSKI

309 • Curajos este cel care știe să-și înăbușe frica. Un altfel de curaj nu poate exista. Credeți oare că cel care merge la moarte sub gloanțe nu simte nimic, nu se teme de nimic ? Nu, [. . .] acela știe să-și înfrîngă teama.

A. S. MAKARENKO

310 • Viața aparține Patriei, și nu bravura, ci curajul adevărat îi va fi de folos.

P. S. NAHIMOV

311 • Curajul se educă zi de zi printr-o luptă îndîrjită cu greutățile.

N. A. OSTROVSKI

312 • Omul hotărît se sprijină de curajul său ca de o stîncă de granit.

N. V. ȘELGUNOV

313 • Cel care din vanitate, curiozitate ori din lăcomie își riscă viața, acela nu poate fi considerat un om curajos.

L. N. TOLSTOI

314 • Curajul nu este altceva decît încrederea în propriile forțe.

315 • Curajul de la natură este acel bloc de marmoră prețioasă din care frica înalță impunătoarea statuie a bărbăției.

K. D. UȘINSKI

CUVÎNT (VORBĂ)

316 • Un cuvînt binevoitor este ca o zi de primăvară.

317 • Nu te teme de cuțit, teme-te de cuvînt.

318 • E destul o vorbă ca să ai ceartă pe vecie.

319 • Cuvîntul nu-i săgeată, dar străpunge inima.

320 • Cuvîntul nu-i vrabie : a zburat — nu-l mai poți opri.

321 • Primul cuvînt îl trage și pe al doilea, iar al treilea vine singur.

PROVERBE

322 • Cuvîntul încă nu e faptă ; adevărurile, oricît de incontestabile ar fi, dacă nu se con-

cretizează în faptele celui care le-a rostit, rămîn vorbe goale, minciună.

V. G. BELINSKI

323 • Avem nevoie de astfel de cuvinte care să sune ca un clopot de alarmă, să ne trezească, să ne zguduie [. . .].

A. M. GORKI

324 • Cuvîntul are importanță numai în măsura în care duce la faptă.

A. I. HERZEN

325 • Limba-i amnarul, vorba-i scînteia — incendiul oricînd poate izbucni. Atenție !

E. KAPIEV

326 • Cuvîntul este o puternică armă a vieții.

V. G. KOROLENKO

327 • Cuvîntul blînd e făcător de minuni.
328 • Cuvîntul este comandantul de oști al forței umane.

V. V. MAIAKOVSKI

329 • Și inimile omenești, / Tu le aprinde cu cuvîntul.

A. S. PUȘKIN

330 • Ține minte : un cuvînt negîndit, rece, indiferent poate jigni, umili, amărî, poate să tulbure, să zguduie, poate să uluiască.

V. A. SUHOMLINSKI

331 • Cuvîntul constituie o forță. Cuvîntul poate uni oamenii, dar tot el poate să-i și învrăjbească ; cuvîntul poate sluji iubirea, dar tot el poate sluji și ura și vrajba. Ferește-te de cuvîntul care învrăjbește oamenii.

L. N. TOLSTOI

DATORIE

332 • Nu-ți uita datoria [. . .]. Fără datorie nu există nici viață, nici pasiune.

A. A. BLOK

333 • Este imposibil, și nici nu este necesar, ca toți să fie pe primul plan. Fiecare din noi să-și facă datoria acolo unde muncește.

A. I. HERZEN

334 • Din interesele generale legate de solidaritate decurge ideea de datorie, dar nu decurge direct îndeplinirea datoriei.

A. S. MAKARENKO

335 • Autoaprecierea acțiunilor și a gîndurilor, năzuința spre un ideal moral dezvoltă și adîncesc cel mai important sentiment moral — sentimentul datoriei.

V. A. SUHOMLINSKI

336 • Străduiește-te să-ți faci datoria, și atunci vei afla cît prețuiești.

L. N. TOLSTOI

337 • Toți avem o singură ancoră de care nu ne putem desprinde decît dacă noi înșine o dorim : simțul datoriei.

I. S. TURGHENIEV

DETERMINISM

338 • Determinismul nu numai că nu presupune fatalismul, ci, dimpotrivă, creează o bază pentru acțiuni raționale.

V. I. LENIN, I, 43

DOGMATISM

339 • Graba de a fabrica adevăruri incontestabile [...], tendința de a formula axiome, dogmatismul și, în genere, „industria" de adevăruri incontestabile duc în mod inevitabil la limitarea, la denaturarea sensului autentic al realității, care se transformă atît de repede.

A. M. GORKI

340 • Dogmatismul este una din manifestările cele mai evidente ale semidoctismului.

N. A. RUBAKIN

DRAGOSTE (IUBIRE)

341 • Dragostea nu-i foc, dar de s-a aprins, nu mai poți s-o stingi.
342 • Dragostea e ca un inel, iar inelul nu are sfîrsit.
343 • Din iubire și dragoste se ține lumea.
344 • Unde-i dragoste, acolo e și înțelegere.

PROVERBE

345 • Dragostea are legile ei de dezvoltare, are vîrstele ei ca și viața omului. Are o primăvară splendidă, o vară fierbinte, în sfîrșit, o toamnă care pentru unii e caldă, luminoasă și bogată, iar pentru alții rece, ploioasă și săracă.

V. G. BELINSKI

346 • Numai îndrăgostitul are dreptul să fie numit om.

A. A. BLOK

347 • Ce imensă fericire — să iubești și să fii iubit.
348 • Cînd iubești descoperi în tine atîta bogăție, atîta gingășie, atîta tandrețe, încît nici nu-ți vine să crezi că poți iubi astfel.

A. P. CEHOV

349 • Să mori, dar să nu dai o sărutare fără iubire.

350 • Nu este oare dragoste atunci cînd te bucuri de bucuria aceluia pe care îl iubești și te amărăști din pricina amărăciunii lui ?

351 • Neliniștea în dragoste nu e esența dragostei, neliniștea nu face parte numaidecît din dragoste, dragostea e veselă și fără griji.

352 • Farmecul pe care iubirea îl dă tuturor lucrurilor nu trebuie să fie numai un fenomen trecător în viața omului.

353 • Cine n-a simțit cum iubirea trezește toate forțele omului, acela n-a cunoscut adevărata iubire.

354 • Iubește cu adevărat numai acela al cărui cuget se limpezește și ale cărui brațe se întăresc prin iubire.

355 • Iubirea adevărată îl purifică pe om, îl înalță [. . .] îl transformă cu desăvîrșire.

356 • Să iubească poate nu numai cel căruia îi place să strige despre dragostea lui ; omul inteligent își exprimă iubirea în cuvînt și în faptă, sau numai în faptă, și, poate, e cu atît mai puternică, cu cît e mai tăcută.

357 • Iubirea sporește cînd ai o inimă curată și un suflet cinstit, cînd ai o concepție modernă despre drepturile omului și respect pentru libertatea aceluia cu care trăiești.

N. G. CERNÎȘEVSKI

358 • Iubirea e într-atît de puternică, încît e în stare să ne regenereze.

F. M. DOSTOIEVSKI

359 • Dragostea e creatorul a tot ce e bun, frumos, puternic, cald şi luminos.

F. E. DZERJINSKI

360 • Viaţa fără dragoste nu e viaţă, ci existenţă searbădă. Fără dragoste nu se poate trăi, pentru dragoste i-a şi fost dat omului sufletul.

361 • Nu-i zeu mai frumos ca soarele, nu-i foc mai minunat ca focul iubirii.

362 • Consecinţele iubirii sînt întotdeauna aceleaşi — un om nou. Nu mă refer la copil, ci la oamenii care iubesc, pentru că acest simţămînt înnoieşte sufletul, îi face pe oameni mai buni, mai frumoşi [. . .].

A. M. GORKI

363 • Pentru dragoste nu există vîrstă : poţi iubi totdeauna cît inima e vie.

N. M. KARAMZIN

364 • Condiţia indispensabilă pentru stabilirea unor relaţii normale între bărbat şi femeie este afinitatea lor spirituală, înţelegerea reciprocă, acelaşi nivel de dezvoltare.

N. K. KRUPSKAIA

365 • Dragostea e puternică precum fulgerul, dar loveşte fără tunet, şi cele mai puternice lovituri ale ei sînt plăcute.

M. V. LOMONOSOV

366 • Iubirea e o mare podoabă a vieții. Ea face natura să înflorească, să cînte, să danseze [. . .].

A. V. LUNACEARSKI

367 • Dragostea este cel mai înalt sentiment care făurește minuni, făurește oameni noi, creează cele mai mari valori [. . .].

368 • Dragostea trebuie să îmbogățească pe oameni cu sentimentul puterii.

A. S. MAKARENKO

369 • Dragostea este ca un țărm necunoscut. Toți ne îndreptăm spre el, dar fiecare e căpitan pe corabia sa, conducînd-o pe drumul lui propriu.

M. M. PRIȘVIN

370 • Iubirii toate vîrstele i se supun.

A. S. PUȘKIN

371 • Dragostea învinge moartea și o preface într-o fantomă. Ea dă sens vieții și transformă nenorocirea în fericire.

372 • Nu este iubire mai mare ca aceea de a-ți da viața pentru cei pe care îi iubești.

373 • A iubi totul și pe toți, a te jertfi totdeauna din iubire, înseamnă a nu iubi pe nimeni și a nu trăi viața pămîntească.

L. N. TOLSTOI

374 • Dragostea [...] e mai puternică decît moartea și decît frica de moarte. Viața există și se dezvoltă numai prin iubire.

I. S. TURGHENIEV

375 • În dragoste ca și în ură se pot întruni cele mai felurite sentimente : desfătarea și suferința, bucuria și tristețea, teama și curajul, chiar și mînia și ura.

K. D. UȘINSKI

DREPTATE (DREPT)

376 • Dreptatea trebuie să fie normă pentru toate acțiunile omului.

N. G. CERNÎȘEVSKI

377 • Trăsătura cea mai înălțătoare și cea mai caracteristică a poporului nostru este simțul dreptății, setea de dreptate.

F. M. DOSTOIEVSKI

378 • Trebuie să fii drept chiar și în lucrurile cele mai mărunte.

A. M. GORKI

379 • Nu există lucruri mari și lucruri mici dacă omul năzuiește din toată inima spre dreptate, spre tot ceea ce este înălțător. În acest caz totul capătă greutate [...].

K. G. PAUSTOVSKI

380 • A cere dreptate, dar a lăsa neatinse toate condițiile care generează minciuna este ca și cînd ai cere să nu fie noroi după ploaie pe o stradă nespălată.

D. I. PISAREV

381 • Dreptatea trebuie să fie temeiul acțiunilor și dorințelor noastre.

K. F. RÎLEEV

382 • A fi drept în cuget încă nu înseamnă a fi drept în faptă.

K. D. UȘINSKI

DUMNEZEU

383 • Dumnezeu iubește adevărul, dar nu prea se grăbește să-l spună.

384 • Roagă-te la Dumnezeu, dar grăbește-te spre mal.

385 • Te rogi tu la Dumnezeu, dar pune și mîna pe coarnele plugului.

386 • Dumnezeu e prea sus, țarul e prea departe.

PROVERBE

387 • Dumnezeu este tot o invenție a omului, cum e, bunăoară, „fotografia", cu singura deosebire că fotografia înregistrează ceea ce există în realitate, în timp ce Dumnezeu este o proiectare a plăsmuirii omului despre propria sa

ființă ce vrea — și poate — să fie atotștiutoare, atotputernică și cu totul dreaptă.

A. M. GORKI

388 • Dumnezeu este o iluzie, dar o iluzie foarte dăunătoare : încătușează rațiunea.

G. V. PLEHANOV

DUŞMAN

389 • Dacă nu e cu putință să-ți birui dușmanul, dacă, pricinuindu-i pierderi neînsemnate, îți pricinuiești ție însuți altele mai mari, atunci încă nu are rost să începi lupta.

N. G. CERNÎȘEVSKI

390 • A subaprecia forțele dușmanului este o nerozie, chiar o crimă.

A. M. GORKI

391 • Sînt instructive și părerile dușmanilor fățiși, și cele ale dușmanilor ascunși, și cele ale dușmanilor imprecişi, și cele ale „simpatizanților" imprecişi, dacă este vorba de oameni cît de cît inteligenți, informați și care se pricep cît de cît în politică.

V. I. LENIN, XX, 160

392 • Nu fi orb și surd / Ține praful de pușcă uscat.

V. V. MAIAKOVSKI

393 • Niciodată să nu-ţi dispreţuieşti duşmanul ; trebuie să-i cunoşti armele şi să înveţi să le mînuieşti ; trebuie să ştii în ce constă forţa şi în ce constă slăbiciunea duşmanului.

A. V. SUVOROV

EDUCAŢIE (INSTRUIRE)

394 • Rădăcinile învăţăturii sînt amare, roadele sînt dulci.

395 • Vinde-ţi caftanul şi ia-ţi abecedar.

396 • Pentru un învăţat aş da doi neînvăţaţi, dar nici aşa nu-i ia nimeni.

PROVERBE

397 • Educaţia este un lucru mare : ea hotărăşte soarta omului.

398 • Nu există un om mai rău decît acela pe care o educaţie aleasă nu a reuşit să-l facă mai bun.

V. G. BELINSKI

399 • Orice om cult ştie [. . .] că fără instrucţie viaţa lui ar fi fost foarte plicticoasă şi demnă de toată mila.

400 • Pentru ca un om să fie cult în adevăratul înţeles al cuvîntului, sînt necesare trei calităţi: cunoştinţe vaste, deprinderea de a gîndi, sentimente nobile. Cine are cunoştinţe puţine, acela este un ignorant ; cine nu s-a deprins

să gîndească, acela este grosolan și obtuz ; cine nu are sentimente nobile, acela e un om rău.
401 • Străduiți-vă ca cel pe care îl educați să devină om în adevăratul sens al cuvîntului.

N. G. CERNÎȘEVSKI

402 • Nu poți fi un om cult fără a cunoaște istoria culturii.
403 • Învățătorul, dacă este cinstit cu el însuși, trebuie să fie în permanență un elev silitor.
404 • Nu este bun învățătorul care nu învață el însuși sau învață puțin.

A. M. GORKI

405 • Cu cît un om este mai luminat, cu atît el este mai util societății.

A. S. GRIBOEDOV

406 • Sînt adevăruri pe care, ca și drepturile politice, nu poți să le încredințezi decît după o anumită vîrstă.

A. I. HERZEN

407 • Pentru a fi un bun profesor, trebuie să-ți placă ce predai și să iubești pe cei cărora le predai.

V. O. KLIUCEVSKI

408 • Pedagogul este acel om care trebuie să transmită noilor generații toate valorile acumulate de-a lungul veacurilor, dar care nu trebuie să le transmită prejudecățile, viciile [. . .].

A. V. LUNACEARSKI

409 • Numai exemplul viu educă copilul, nu cuvintele, fie ele dintre cele mai frumoase, dar neîntărite de fapte.

A. S. MAKARENKO

410 • Școala este o forță uriașă care determină viața și soarta popoarelor și statelor, în funcție de obiectele de studiu și principiile care stau la baza sistemului de învățămînt.

D. I. MENDELEEV

411 • În educație totul depinde de cine face educația.

D. I. PISAREV

412 • Omul cult vede diferite aspecte ale lucrurilor acolo unde un ignorant vede doar unul singur, dar judecă despre toate.

N. A. RUBAKIN

413 • Cel mai important scop al educației îl constituie formarea caracterului.
414 • Educația trebuie să dezvolte la om deprinderea de a munci, dragostea față de muncă [. . .].
415 • Educatorul nu este un funcționar, iar dacă e funcționar, atunci nu mai este educator.

K. D. UȘINSKI

EGOISM

416 • A căuta fericirea în egoism este un lucru nefiresc și soarta egoistului nu e de invidiat ; egoistul este un infirm [. . .].
417 • Uneori egoismul îți dirijează acțiunile în așa fel, încît te trezești jucînd rolul unui om care săvîrşește o faptă mare.
N. G. CERNÎŞEVSKI

418 • Egoismul urăște universul, detașează pe om de omenie și-i atribuie o situație excepțională ; egoistului îi este străin totul, în afară de propria sa persoană. El poartă pretutindeni cu sine atmosfera viciată prin care nici o rază de lumină nu pătrunde fără să se deformeze.
A. I. HERZEN

419 • Și omu-i cîteodată cu broasca de un fel : /Să piară lumea-ntreagă, dar să trăiască el.
I. A. KRÎLOV

420 • Avem simpatie pentru cei nenorociți dintr-un oarecare spirit de egoism ; vedem că de fapt nu sîntem singurii nefericiți. A avea simpatie pentru fericirea altora presupune un suflet cu adevărat nobil și dezinteresat.
A. S. PUŞKIN

421 • Egoismul constituie un rău imens. Egoistul nu poate fi nici drept, nici principial, nici curajos, nici credincios datoriei sale. Din fragedă copilărie învață să eviți acest mare rău.
V. A. SUHOMLINSKI

422 • Egoismul este curată sinucidere. Egoistul se usucă exact ca un pom singuratic fără roade.

I. S. TURGHENIEV

EROISM (EROU)

423 • Forța încă nu înseamnă totul ; importante sînt faptele de eroism în care ea se manifestă.

V. G. BELINSKI

424 • Erou este acela care creează viața în ciuda morții, cel care învinge moartea.

425 • Noi toți ne naștem și trăim ca niște eroi. Și cînd majoritatea oamenilor vor înțelege acest lucru, viața va deveni într-adevăr eroică.

A. M. GORKI

426 • Îndeplinirea cu rigurozitate, în orice condiții, a îndatoririlor este tot eroism.

M. I. KALININ

427 • Salutăm bărbăția, ne mîndrim cu cei neînfricați, respectăm pe oamenii cinstiți, îi urîm pe mincinoși, ne plecăm în fața eroilor și îi disprețuim pe lași.

N. A. OSTROVSKI

428 • Setea de fapte eroice — iată ce frămîntă inima omenească, rațiunea scrutătoare, veșnic neliniștită.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

429 • O faptă eroică în viața unui om nu este o întîmplare, ci o consecință legică, o manifestare a dezvoltării sale spirituale.
430 • Pentru un om adevărat, eroismul, jertfirea de sine constituie o însușire firească.
431 • În decursul istoriei multiseculare a omenirii, faptele de eroism au fost săvîrșite în numele unor idei drepte, mărețe, nobile.

V. A. SUHOMLINSKI

432 • Eroul este întruchiparea vie a tot ce este mai bun în om : lupta pentru măreția și fericirea patriei și poporului.
433 • Patria noastră este leagănul eroilor, vatra în care se călesc caracterele, căpătînd tăria diamantului și a oțelului.

L. N. TOLSTOI

EXPERIENȚĂ

434 • Toate cunoștințele rezultă din experiență, din senzații, din percepții.

V. I. LENIN, XIV, 118

435 • Eu pun experiența mai presus decît o mie de păreri născute exclusiv din imaginație.

M. V. LOMONOSOV

436 • Şi ceea ce numim fericire, și ceea ce numim nefericire sînt deopotrivă de utile dacă le privim, și pe una și pe cealaltă, ca pe o experiență.

L. N. TOLSTOI

FAMILIE (SOȚ, SOȚIE, COPII)

437 • Cine copii n-are, mare păcat are.

438 • Cu copii ai griji, fără ei le îndoiești.

439 • Nu-ți pedepsi copiii cu biciul — fă-i să se rușineze.

440 • Nu-i părinte acela care face copii, ci acela care-i hrănește și-i învață.

441 • Iubirea unei mame întrece adîncurile oceanului.

442 • Dacă ai știut să faci copii, să știi să-i și înveți.

443 • Fiului netot moștenirea nu-i ajută la nimic.

444 • Să trăiești cu mintea părinților, nu cu banii lor.

445 • Fiul de-i mai prost ca părintele — mare amărăciune ; de-i mai înțelept — bucurie ; iar de-i mai înțelept unul dintre frați — invidie.

446 • Nu-ți da fata după socri.

447 • Bărbatul și nevasta — un suflet.

448 • Cînd se ceartă bărbatul cu nevasta, a treia persoană n-are ce căuta.

449 • «Nevastă, mă iubești ?» — «Ce-ai spus?» — «Sau nu mă iubești ?» — «Da.» — «Ce, da ?» — «Nimic».

PROVERBE

450 • Căsătoria este realitatea dragostei. Poate iubi numai un suflet pe deplin matur ; în acest caz dragostea vede în căsătorie răsplata ei cea mai înaltă [. . .].

451 • Femeia care știe numai să-și iubească bărbatul și copiii, fără să aibă vreo noțiune despre altceva și fără să mai năzuiască ceva, este tot atît de ridicolă, jalnică și nedemnă de dragostea bărbatului, cît este de ridicol, jalnic și nedemn de dragostea femeii bărbatul care nu este capabil de altceva decît să se îndrăgostească, să-și iubească nevasta și copiii.

452 • Soția nu este o amantă, ci un prieten, este tovarășul nostru de viață, și trebuie să ne deprindem cu gîndul de a o iubi și atunci cînd va fi o femeie în vîrstă, și atunci cînd va fi o bătrînică.

453 • Oricît am idealiza dragostea, nu putem să nu vedem că natura le-a dăruit oamenilor acest minunat sentiment nu atît pentru fericirea lor, cît pentru perpetuarea speciei umane.

454 • Dragostea pentru părinți este, fără nici o îndoială, un sentiment sfînt.

V. G. BELINSKI

455 • Căsătoria trebuie făcută din dragoste ; a te însura cu o femeie numai pentru că e sim-

patică este ca și cînd ți-ai cumpăra din tîrg un lucru inutil numai pentru că e frumos.

A. P. CEHOV

456 • Copiii sînt florile vii ale pămîntului.

A. M. GORKI

457 • Familia se naște odată cu copiii.

A. I. HERZEN

458 • Viața de familie poate aduce cea mai mare fericire dacă este întemeiată pe dragoste reciprocă.
459 • Dragostea ca dragostea, dar, pentru a trăi împreună, între soți trebuie să existe o unitate de vederi. Altfel, nu poate fi vorba de o familie adevărată, fericită.
460 • Pentru părinți, educația în familie este, înainte de toate, autoeducație.

N. K. KRUPSKAIA

461 • Familia este un nucleu firesc al societății, locul unde se realizează frumusețea vieții omenești, unde forțele victorioase ale omului vin să se odihnească, unde cresc și trăiesc copiii, principala bucurie a vieții.
462 • Copilul e un om viu. El nu este cîtuși de puțin un ornament în viața noastră, ci-i o viață individuală, complexă și bogată.
463 • Să nu credeți că vă educați copiii numai atunci cînd discutați cu ei, cînd le dați sfaturi ori le porunciți. Îi educați în orice moment al vieții [. . .].

464 • Răspunderea pentru educația copiilor o poartă familia sau, dacă vreți, părinții [...].
465 • Totul educă : oamenii, lucrurile, fenomenele, dar în primul rînd și în cea mai mare măsură, oamenii. Între aceștia primul loc îl ocupă părinții și educatorii.
466 • Dacă vă bateți copilul, aceasta reprezintă pentru el, în orice caz, o tragedie, o tragedie a durerii și a înjosirii sau o tragedie a unei sensibilități tocite și a unei răbdări de copil asuprit.
467 • Copilul dacă nu a învățat să-și iubească părinții, frații, surorile, școala, patria [...] este foarte greu de presupus că, atunci cînd va crește, va fi capabil să-și iubească cu adevărat femeia pe care și-a ales-o.
468 • Copiii văd în părinți trecutul, părinții văd în copii viitorul.

A. S. MAKARENKO

469 • Există o ființă minunată față de care vom rămîne întotdeauna datori : mama.

N. A. OSTROVSKI

470 • Este revoltător să te măriți cu un om pe care nu-l iubești.

D. I. PISAREV

471 • Toate familiile fericite se aseamănă ; orice familie nefericită e nefericită în felul ei propriu.

L. N. TOLSTOI

FAPTĂ

472 • De la vorbă la faptă e o verstă-ntreagă.
473 • Mai bine să crezi faptele decît vorbele.
474 • Cine-i repede la vorbă, rar are spor și la treabă.
475 • Pomii judecă-i după roade, oamenii după fapte.

PROVERBE

476 • Nu acordăm nici o importanță practică năzuințelor, oricît ar fi ele de înalte, atîta timp cît rămîn doar năzuințe ; noi prețuim numai faptele și-i apreciem pe oameni numai după faptele lor.

N. A. DOBROLIUBOV

477 • Orice faptă rea poartă cu sine și biciul pentru spinarea celui care a săvîrșit-o.

V. O. KLIUCEVSKI

478 • E nevoie de cuvinte, dar ele sînt doar începutul ; esența vieții constă în fapte, în capacitatea de a trece de la vorbă la faptă [...]

D. I. MENDELEEV

479 • Cuvintele și iluziile pier, faptele rămîn.

D. I. PISAREV

480 • Orice faptă pe care o săvîrșești va avea urmări pentru alți oameni ; nu uita că alături de tine trăiește un om.

M. M. PRIȘVIN

481 ● Nu te încrede nici în cuvintele tale, nici într-ale altora, încrede-te în fapte, în faptele tale și ale altora.

L. N. TOLSTOI

FĂȚĂRNICIE

482 ● Nu-i de ajuns să-ți arăți dinții ; și lupul și-i arată, dar nici gînd să rîdă.
483 ● Omul iute din fire nu e fățarnic.
484 ● Vorba îi e de miere, inima de gheață.
485 ● Se uită ca vulpea, dar miroase a lup.
486 ● În față e drăgăstos, în spate e urîcios.
487 ● În față zice că te iubește, în spate zice că ar vrea să te omoare.
488 ● Nu te teme de cîinele care latră, ci de cel care tace și mai dă și din coadă.

PROVERBE

489 ● Cine se cațără într-un post ca vulpea, ajuns în post, el va fi lup.

V. A. JUKOVSKI

490 ● În orice împrejurare trebuie să procedezi în așa fel, încît oamenii din jur să te simtă cinstit și sincer. Feriți-vă de fățărnicie cu orice preț, căci ea nu poate fi ascunsă privirii maselor. Masele nu pot fi înșelate, iar dacă oamenii vor observa că cineva este fățarnic, nu-l vor mai crede niciodată.

M. I. KALININ

491 • Care este formula fățărniciei? Egoism plus cinism, plus un mediu apos de prostie idealistă, plus estetica mizeră a unei aparente smerenii.

492 • Fățarnicul are într-un buzunar bani, iar într-altul o carte de rugăciuni.

A. S. MAKARENKO

493 • Cui nu-i e silă de-un fățarnic / Ce tot pălăvrăgește-ntr-una / Grav convingînd pe toți zadarnic, / De ce-s convinși, dintotdeauna.

A. S. PUȘKIN

494 • Un mare rău îl constituie fățărnicia, slugărnicia, cameleonismul. Să înveți să cunoști acest mare rău cu atîtea chipuri, să-l respingi, să-l combați.

V. A. SUHOMLINSKI

FEMEIE (NEVASTĂ)

495 • Fără bărbat, e ca fără cap, fără femeie, e ca fără minte.

496 • La femeia frumoasă e bine să privești, cu cea deșteaptă e bine să trăiești.

497 • Cu femeia rea îmbătrînești, cu cea bună intinerești.

498 • Mai bine mănînci numai pîine cu apă decît să trăiești cu o femeie rea.

499 • Ferește-mă, doamne, de foc, de potop și de femeia rea.

500 • Toate fetele sînt bune — de unde-or răsări atîtea neveste rele ?
501 • Cu o femeie rea să trăiești e mai rău decît toate relele din lume.
502 • În nevasta altuia dracul pune o lingură de miere.
503 • La bătrînețe nevasta ți-e mai dragă.
504 • Cu o nevastă bună grijile-s pe jumătate, iar bucuriile se-ndoiesc.
505 • Ce nu-i place nevestei, nu va mînca acasă niciodată bărbatul.
506 • Au venit rudele nevestii : să se deschidă larg porțile ; au venit rudele bărbatului : să se-nchidă porțile.

PROVERBE

507 • Menirea femeii e să trezească în bărbat energia sufletească, focul pasiunilor nobile, să mențină treaz sentimentul datoriei și năzuința spre un ideal înalt.
508 • Măsura valorii unei femei poate fi bărbatul pe care-l iubește.

V. G. BELINSKI

509 • Femeie, tu te-asemeni cu o carte/În care viață-i pururi cetluită ;/Fiece rînd e-o taină și-o ispită, / Fiece filă nebunie-mparte.

V. I. BRIUSOV

510 • Nivelul de cultură este determinat de atitudinea față de femeie.
511 • Din dragoste pentru femeie s-a născut tot ce e mai frumos pe lume.

512 • Fericirea cu o femeie este posibilă doar cu condiţia unei comuniuni sufleteşti depline.

A. M. GORKI

513 • În dragoste, aproape orice femeie este capabilă de cel mai înalt eroism.

A. I. KUPRIN

514 • Nivelul de cultură se caracterizează cel mai bine prin situaţia juridică a femeii.

V. I. LENIN, XXX, 395

515 • Femeie ! Ce cuvînt măreţ ! În ea se află puritatea fecioarei, abnegaţia prietenei, vitejia mamei !

N. A. NEKRASOV

516 • Soţia este necesară pentru un sfat bun, soacra pentru o primire bună, dar nimeni nu este ca o dulce mamă.

L. N. TOLSTOI

517 • Femeia nu numai că e capabilă să înţeleagă ce este spiritul de sacrificiu, dar ea ştie să se sacrifice.

I. S. TURGHENIEV

FERICIRE

518 • Dorinţa de a sluji binelui general trebuie neapărat să fie o necesitate a sufletului omenesc, o condiţie a fericirii personale.

A. P. CEHOV

519 • Toți oamenii trebuie să fie fericiți și trebuie făcut în așa fel încît acest lucru să se întîmple cît mai curînd ; numai așa este firesc, omenesc.

520 • Fericirea noastră e cu neputință fără fericirea celorlalți.

521 • Dreptul de a trăi și a fi fericit este o iluzie pentru un om care nu are mijloacele necesare pentru aceasta.

522 • Fericirea se cucerește, se clădește, ea nu se primește de-a gata din mîinile unui binefăcător.

N. G. CERNÎȘEVSKI

523 • Omul are nevoie de fericire, are dreptul la fericire, și trebuie s-o dobîndească cu orice preț.

524 • Fericirea — indiferent în ce ar consta ea pentru fiecare individ luat în parte — este posibilă numai în condițiile satisfacerii nevoilor materiale elementare ale omului.

N. A. DOBROLIUBOV

525 • Fericirea nu constă într-o viață fără griji [. . .] fericirea este o stare sufletească.

F. E. DZERJINSKI

526 • Fericirea e făcută din iluzii, speranțe, încredere în oameni și în tine însuți, apoi din dragoste și prietenie.

I. A. GONCEAROV

527 • Fericirea începe cu ura față de nefericire, cu dezgustul față de tot ce îl deformează și îl schilodește pe om, ea începe cu repulsia organică față de toți cei care se tînguie, gem, oftează după o bunăstare ieftină.

A. M. GORKI

528 • Fericirea nu observă trecerea timpului.

A. S. GRIBOEDOV

529 • Condiția fericirii este să fii util lumii și, înainte de toate, Patriei.

N. M. KARAMZIN

530 • Omul este creat pentru fericire ca pasărea pentru zbor.

V. G. KOROLENKO

531 • Omul vrea să fie fericit, trebuie să fie fericit, are dreptul să fie fericit.

N. V. ȘELGUNOV

532 • O condiție a fericirii este munca ; munca plăcută și liberă.

533 • O altă condiție a fericirii constă în prietenia liberă și sinceră cu toți oamenii.

534 • Știm că, pentru a fi fericiți și a face și pe alții fericiți, trebuie să iubim pe aproapele nostru ca pe noi înșine și, dacă nu e cu putință să-i facem ceea ce am dori să ni se facă nouă, cel puțin să nu-i facem ceea ce nu ne-ar place să ni se facă nouă.

535 • Condițiile fundamentale ale fericirii sînt acestea : traiul sub cerul liber — în bătaia

soarelui și în aerul curat, de-a valma cu pămîntul, cu plantele și viețuitoarele — munca și o viață familială curată și netulburată.
536 • În viață există doar o singură fericire de necontestat : a trăi pentru alții.

L. N. TOLSTOI

FLECĂREALĂ

537 • Vorbește mult, dar nu spune nimic.
538 • Vorbește, dar nu lăsa limba fără stăpîn.
539 • Vorbește cu alții mai puțin, cu tine mai mult.

PROVERBE

540 • Arta de a vorbi de dragul cuvintelor întotdeauna a stîrnit admirația celor care nu au nimic de făcut.

N. A. DOBROLIUBOV

541 • Cu diguri opri-vom furtuna flecară./La treabă/De-ajuns cu-oratorii,/adio !/Afară palavragiii,/ La moară,/ vorbăreții care mai bat apa-n piuă !

V. V. MAIAKOVSKI

542 • Trîntorii sînt cei mai mari flecari din lume.

P. A. PAVLENKO

543 • Dorința de a vorbi este aproape întotdeauna mai puternică decît dorința de a învăța.

D. I. PISAREV

544 • În flecăreală se ascunde minciuna, iar minciuna, după cum se știe, este mama tuturor defectelor.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

545 • Flecăreala este proprie celor săraci cu duhul.

A. P. SUMAROKOV

546 • Dacă doar o singură dată îți va părea rău că n-ai spus ceva, în schimb de o sută de ori vei regreta că n-ai tăcut.

547 • Nimic nu încurajează mai mult trîndăvia ca flecăreala.

L. N. TOLSTOI

FOLOS

548 • Mulți se nasc pe lume, dar nu toți aduc vreun folos.

549 • Fiecare ciupercă o iei în mînă, dar nu pe toate le pui în coș.

550 • Cîinii între ei : «Treci mîine pe la mine ?» — «Nu, nu pot. Am treabă. Stăpînul meu merge după fîn, iar eu trebuie să alerg înaintea lui, să latru».

PROVERBE

FRAZEOLOGIE

551 • Acolo unde se debitează fraze bombastice, încîlcite, dar sforăitoare, acolo este la mijloc ori lașitate, ori înșelătorie, iar cel mai adesea și una și alta.

D. BEDNÎI

552 • Frazeologia revoluționară înseamnă a repeta lozinci revoluționare fără a lua în considerare condițiile obiective.

553 • Lozinci minunate, captivante, amețitoare, dar lipsite de temelie, iată esența frazeologiei revoluționare.

V. I. LENIN, XXVII, 1

FRĂȚIE

554 • Nu există legătură mai sfîntă decît frăția dintre oameni. Tatăl își iubește copilul, mama își iubește copilul, copilul își iubește părinții, dar ce înseamnă toate acestea, fraților ? Animalele sălbatice își iubesc și ele copiii. Dar să te înrudești prin legătura sufletului, nu numai prin aceea de sînge, iată ce îi e dat numai omului.

N. V. GOGOL

FRICĂ (TEAMĂ)

555 • Fricosului îi place să vorbească despre curaj.
556 • Dacă te temi de lup, nu intra-n pădure.
557 • Cioara se teme și de un vultur mort.
558 • Frica are ochi mari.
559 • Pe fricos toți cîinii sar.
560 • Decît să te temi de draci, mai bine te-ai teme de oameni.
561 • Mai bine să fii fricos decît să nu te temi de nimic.
562 • Frica ucide dragostea.

PROVERBE

563 • Omul se teme numai de ceea ce nu cunoaște ; prin cunoaștere poate fi înfrîntă orice teamă.

V. G. BELINSKI

564 • Cine muncește n-are timp să-i fie frică [. . .].

N. G. CERNÎȘEVSKI

565 • După toate probabilitățile, frica este cea mai chinuitoare dintre senzațiile proprii naturii umane.

A. I. HERZEN

566 • Fricosul este aproape un trădător ; în orice caz, în luptă te va vinde.

N. A. OSTROVSKI

567 • Zic vouă : slavă-nvingători !/Fricoșilor, rușine mare !/Că la a luptelor chemare/Ei n-au răspuns [. . .].

A. S. PUȘKIN

568 • Dacă ți-e frică, ești pe jumătate învins.

A. V. SUVOROV

FRUMUSEȚE (FRUMOS)

569 • Nu umbla după frumusețe, caută bunătatea.

PROVERB

570 • Frumusețea înalță calitățile morale, dar fără ele frumusețea există doar pentru privire, nu și pentru inimă.

V. G. BELINSKI

571 • Nu poate fi frumos decît ce este grav.

A. P. CEHOV

572 • Frumosul este viața.

N. G. CERNÎȘEVSKI

573 • Prin însăși firea sa omul este un artist. El caută să aducă pretutindeni în viața sa, într-un fel sau altul, frumosul.

A. M. GORKI

574 • Frumusețea e bună numai atunci cînd nu se remarcă singură.

V. O. KLIUCEVSKI

575 • Nu există pe lume veșminte mai frumoase decît bronzul mușchilor și frăgezimea pielii.

V. V. MAIAKOVSKI

576 • În ciuda acțiunii timpului ce distruge forma în care se exprimă, Frumosul este mereu prezent [...] Nicăieri însă el nu strălucește cu atîta putere ca în individualitatea umană; aici, mai mult ca oriunde, el vorbește rațiunii.

I. S. TURGHENIEV

GELOZIE

577 • Nevasta iubește și pe bărbatul bătrîn dacă nu-i gelos.

PROVERB

578 • Gelozia nu trebuie să existe la un om întreg. Este un sentiment denaturat, fals [...]. Gelozia apare atunci cînd îl consideri pe om drept proprietatea ta, drept un obiect.

N. G. CERNÎȘEVSKI

579 • Ce sentiment omenesc e mai îngrozitor decît gelozia? [...] Ea este ca un cancer, o boală înfiorătoare care te roade într-una, ziua și noaptea, noaptea și ziua. E ceva cu adevărat îngrozitor.

L. N. TOLSTOI

GLORIE (GLORIOS)

580 • Nu pot înțelege de ce este mai glorios să bombardezi un oraș decît să asasinezi pe cineva cu securea.

F. M. DOSTOIEVSKI

581 • Tuturor oamenilor mari le-au plăcut cinstea și gloria [. . .]. Fără ele nu s-ar fi înălțat atîtea edificii impunătoare, iar alte acțiuni mărețe n-ar fi fost duse pînă la capăt.

M. V. LOMONOSOV

582 • Adevărata glorie nu poate fi căutată : ea este rezultatul jertfei pe care o aduci în folosul binelui general.

A. V. SUVOROV

GLUMĂ

583 • Dacă-ți place gluma, glumește pe seama altora, dar lasă-i și pe alții să glumească pe seama ta.

584 • Dacă nu înțelege de glumă, nu glumi cu el.

585 • Toată viața a glumit ; cînd a murit, n-a glumit.

PROVERB

GREŞEALĂ

586 • Dacă greşeşte bărbatul, păcatul rămîne dincolo de pragul casei ; dacă greşeşte nevasta, aduce păcatul cu ea în casă.

PROVERB

587 • Numai acela nu a greşit care nu a căutat adevărul.

V. G. BELINSKI

588 • Numai acela nu greşeşte care nu face nimic, deşi aceasta constituie de fapt principala lui greşeală.
589 • Este mai nobil să-ţi recunoşti greşeala decît să persişti în greşeală şi să ajungi să n-o mai poţi îndrepta.
590 • A nu-ţi recunoaşte greşelile înseamnă a le agrava.

L. N. TOLSTOI

GROSOLĂNIE

591 • Nimeni nu se poartă mai grosolan cu subalternii decît cei care sînt slugarnici cu superiorii.

N. A. DOBROLIUBOV

592 • Forţa nu are nevoie de cuvinte grosolane.

F. M. DOSTOIEVSKI

593 • Grosolănia este o infirmitate ca şi cocoaşa [. . .].

A. M. GORKI

594 • Cuvintele tari nu pot constitui argumente puternice.

V. O. KLIUCEVSKI

595 • Grosolănia nimănui nu-i face cinste.

K. G. PAUSTOVSKI

HOȚ

596 • Dacă ai furat o dată, ești hoț pentru toată viața.

597 • De foame, pînă și arhimandritul fură.

598 • Hoțul simte că-i arde căciula.

PROVERBE

599 • Cînd îl judeci pe hoț, trebuie să judeci și din ce cauză fură.

D. N. MAMIN-SIBIREAK

IDEAL (ȚEL)

600 • Fiecare om trebuie să aibă ceva pe care să-l iubească, ceva în care să creadă, ceva care să dea sens vieții.

L. N. ANDREEV

601 • Fără ideal nu există activitate, iar fără activitate nu există viață.

V. G. BELINSKI

602 • Activitatea omului este sterilă cînd nu e însuflețită de un ideal.
603 • Caracterul mijloacelor trebuie să fie la fel cu caracterul scopului propus, numai așa vei ajunge la țel. Dacă mijloacele sînt nedemne, nedemn va fi și scopul[...] Mijloacele trebuie să fie asemeni scopului.

N. G. CERNÎȘEVSKI

604 • Fără idealuri nobile omenirea nu poate supraviețui.
605 • Dacă ai pornit spre un anumit țel, și te tot oprești din drum ca s-arunci cu pietre în orice cîine care te latră, atunci nu vei mai ajunge niciodată la țintă.

F. M. DOSTOIEVSKI

606 • Omul nu poate trăi fără un ideal căruia să-i slujească.
607 • Natura, cînd l-a lipsit pe om de capacitatea de a merge în patru labe, i-a dat ca toiag idealul.
608 • Sensul vieții constă în frumusețea și forța năzuinței spre un ideal ; fiecare moment al existenței noastre trebuie să aibă un ideal înalt.

A. M. GORKI

609 • Idealul este o stea călăuzitoare.

L. N. TOLSTOI

610 • Jalnic este acela care trăiește fără nici un ideal !

611 • Cine năzuiește spre un ideal înalt nu trebuie să se mai gîndească la sine.

I. S. TURGHENIEV

612 • Satisfaceți omului toate dorințele, dar luați-i idealul, și veți vedea o ființă nefericită, jalnică.

K. D. UȘINSKI

IDEE

613 • Ideea nu este ceva care există independent de lumea reală. Bagajul de idei al fiecărui om este determinat și se îmbogățește prin relațiile lui cu această lume. Cine se află în această lume în relații de asemenea natură încît consideră „eul“ său drept „unica realitate“ nu poate fi decît foarte sărac în idei. Nu numai că nu le are, dar nici nu are posibilitatea de a le dobîndi.

G. V. PLEHANOV

614 • Faptul că mii de luptători și-au jertfit viața pentru viitorul luminos al omenirii cu mult înainte ca acest viitor să fi devenit realitate, constituie o mărturie vie a uriașei forțe a ideilor înaintate.

V. A. SUHOMLINSKI

615 • Noile idei trebuie să fie susținute [...] Puțini au curajul s-o facă — este o calitate deosebit de prețioasă a omului.

K. E. ȚIOLKOVSKI

IMAGINAȚIE (FANTEZIE)

616 • Eu sînt pentru o fantezie creatoare [...] pentru visuri care să se sprijine pe cunoștințe exacte.

I. P. BARDIN

617 • Imaginația de aceea e imaginație ca să completeze realitatea.

V. O. KLIUCEVSKI

618 • Greșit se crede că numai un poet are nevoie de ea [fantezie]. E o prejudecată prostească! Chiar și în matematici e nevoie de ea, chiar și descoperirea calculului diferențial și integral n-ar fi fost posibilă fără fantezie. Fantezia este o calitate foarte prețioasă [...]

V. I. LENIN, XXXIII, 305

619 • Puterea imaginației crește odată cu acumularea cunoștințelor.

K. G. PAUSTOVSKI

620 • Adevărata imaginație cere o capacitate de cunoaștere generală.

A. S. PUȘKIN

IMPERFECȚIUNE

621 • În imperfecțiunea naturii rezidă perfecțiunea ei. Perfecțiunea este o idee a transcendentalismului abstract și, de aceea, este lucrul

cel mai rău din lume. Omul muritor, supus bolii și foamei, pentru a trăi trebuie să lupte. Această imperfecțiune a omului constituie tocmai măreția lui și-i face viața scumpă și frumoasă. Puneți pe om la adăpostul morții, al bolii, al accidentelor, al nenorocirii și veți face din el o pașa turcă plictisită în trîndăvia fericirii sale.

V. G. BELINSKI

INDIFERENȚĂ

622 • Indiferența este paralizia sufletului, o moarte prematură.

A. P. CEHOV

623 • Indiferența nu-i decît lașitate.

L. N. TOLSTOI

624 • Despre unele inimi se poate spune că sînt întruchiparea impermeabilității : lacrimile celor apropiați nu pot pătrunde [. . .].

P. A. VIAZEMSKI

INVIDIE

625 • Fierul de rugină piere, invidiosul de invidie moare.

626 • Un lup flămînd e mai pașnic decît un om invidios.
627 • Invidiosul nu-și cruță ochii.
628 • E bolnav de sănătatea altuia.
629 • Invidiosul se usucă de fericirea altuia.
630 • Vecinul nu mă lasă nici să dorm — o duce prea bine.
631 • Mai bine să te invidieze alții pe tine decît tu pe alții.
632 • Invidia se trage din lăcomie, iar lăcomia din invidie.

PROVERBE

633 • De obicei oamenii nu se bucură atît de ceea ce au, cît se amărăsc cu gîndul la ceea ce nu au.

V. G. BELINSKI

634 • Cine nu poate să se bucure de succesele altora, aceluia îi sînt străine interesele generale și nu trebuie să i se încredințeze o responsabilitate socială.

A. P. CEHOV

635 • Omul cinstit nu invidiază pe nimeni.

A. M. GORKI

636 • Un mare rău este invidia. Nu-l invidia, ci bucură-te că tovarășul tău are succese. Dar, bucurîndu-te, străduiește-te să-l întreci.

V. A. SUHOMLINSKI

IPOTEZĂ

637 • Ipotezele nu trebuie să fie blamate. Ele au constituit singura cale [...] prin care mințile luminate au reușit să descopere cele mai importante adevăruri.

M. V. LOMONOSOV

638 • Ipotezele ușurează [...] căutarea adevărului.

D. I. MENDELEEV

639 • Oricît de îndoielnice ar fi unele ipoteze, dacă ne oferă posibilitatea să comparăm fenomenele deja cunoscute și să descoperim altele noi, ele sînt utile.

K. E. ȚIOLKOVSKI

640 • Dintre toate ipotezele [...] alegeți-o pe aceea care nu barează calea dezvoltării gîndirii.

N. A. UMOV

ISTORIE

641 • Pentru a merge mai departe, priviți mai des înapoi, altfel, veți uita de unde ați pornit și nu veți ști încotro să vă-ndreptați.

L. N. ANDREEV

642 • Poți să nu știi, sau să nu-ți placă matematica, limba greacă sau latina, chimia, poți

să nu cunoști mii de științe, și totuși să fii un om cult ; istoria însă poate să n-o iubească numai un om nedezvoltat intelectual.

N. G. CERNÎȘEVSKI

643 • Necunoscînd trecutul, este imposibil să înțelegi cu adevărat prezentul și viitorul.

A. M. GORKI

644 • Avînd o mai clară conștiință a trecutului, vom înțelege mai bine prezentul, coborînd mai adînc în trecut, vom înțelege totodată și sensurile viitorului.

645 • Nici omenirea, nici natura nu pot fi concepute în afara dezvoltării istorice.

A. I. HERZEN

646 • Istoria este, într-un anumit sens, cartea sfîntă a popoarelor, cea mai importantă și cea mai necesară ; este oglinda vieții și activității lor [...] testamentul strămoșilor către urmași, ea luminează prezentul și constituie o pildă pentru viitor.

N. M. KARAMZIN

647 • Istoria trebuie să fie o relatare veridică bogată a vieții maselor ; personalitățile și faptele particulare trebuie să-și găsească loc numai în măsura în care au influențat viața maselor.

D. I. PISAREV

648 • Istoria este cel mai mare dialectician.

G. V. PLEHANOV

649 • Respectul față de trecut — iată ce deosebește civilizația de barbarie.

A. S. PUȘKIN

650 • Scopul istoriei îl constituie cunoașterea dezvoltării omenirii.
651 • Eu aș scrie pentru istorie următorul epigraf : „Nu voi ascunde nimic".

L. N. TOLSTOI

ÎMPRUMUT

652 • Dacă ai știut să iei, să știi să și dai.
653 • Ia, dar ține minte.
654 • Datoria nu strigă, dar nu te lasă să dormi.
655 • Pușca, nevasta și cîinile nu se împrumută.
656 • Dacă vrei să-ți faci dușmani, împrumută-le bani.

PROVERBE

ÎNCREDERE

657 • Nu te-ncrede în oamenii răi, nici în cei vicleni.

PROVERB

658 • Încrederea este un mare merit : această răsplată se cîștigă numai printr-o înaltă va-

loare morală, și cine a cîștigat-o, acela are dreptul să se considere drept un om de o deosebită noblețe sufletească [. . .].

N. G. CERNÎȘEVSKI

659 • Oricît de grele ar fi condițiile în care veți fi nevoiți să trăiți, nu disperați ; încrederea în forțele voastre, dorința de a trăi pentru alții constituie o forță imensă.

F. E. DZERJINSKI

660 • Încrederea este cea mai puternică forță creatoare.

A. M. GORKI

661 • Nu poți avea încredere în semenii pe care ți-i laudă dușmanul.

I. A. KRÎLOV

662 • Încredere în propriile forțe și energie — iată ce-i trebuie omului ; disperarea nu face altceva decît să-ți frîneze acțiunile.

N. P. OGARIOV

ÎNFRÎNARE (ABȚINERE)

663 • Înfrînarea este cea dintîi treaptă spre o viață mai bună, și numai încetul cu încetul o poți cuceri. Înfrînarea este eliberarea de jugul poftelor.

L. N. TOLSTOI

ÎNFRÎNGERE

664 • După înfrîngere chiar și planurile cele mai bine întocmite par absurde.

F. M. DOSTOIEVSKI

665 • Cine se consideră dinainte înfrînt acela într-adevăr este pe jumătate înfrînt chiar înainte de a începe lupta.

D. I. PISAREV

ÎNȚELEGERE

666 • Înțelegerea necesității absolute a unui fenomen dat nu poate decît să sporească energia omului care are afinitate față de acest fenomen și care se consideră pe sine drept una din forțele care îl produc.

G. V. PLEHANOV

ÎNȚELEPCIUNE

667 • Pe omul frumos e plăcut să-l privești, cu cel înțelept e ușor să trăiești.

668 • Înțeleptul te înțelege doar dintr-o vorbă.

669 • Un cuvînt înțelept ți-e drag să-l asculți.

PROVERBE

670 • Înțelepciunea cea mare nu stă într-o vorbă de dojană, ci într-o vorbă care, fără să-și bată joc de nenorocirea omului, să-l îmbărbăteze, să-i dea curaj.

671 • Prin chinuri și suferințe ne este dat să căpătăm acea fărîmă de înțelepciune pe care nu ne-o pot da cărțile.

N. V. GOGOL

672 • Înțelepciunea constituie totalitatea adevărurilor dobîndite de mintea omenească prin observație și experiență și transpuse în viață [...].

I. A. GONCEAROV

673 • Respectul pentru adevăr reprezintă începutul înțelepciunii.

A. I. HERZEN

674 • Înțelepciunea în toate problemele de viață nu constă în a ști ce să faci, ci în a ști ce să faci mai devreme și ce să faci mai tîrziu.

L. N. TOLSTOI

JOSNICIE (NIMICNICIE)

675 • Pentru oamenii josnici nimic nu constituie o mai mare satisfacție decît să se răzbune pe nimicnicia lor aruncînd noroiul concepțiilor și ideilor lor în tot ce este măreț și sfînt.

V. G. BELINSKI

676 • Oamenii de nimic nu sînt capabili de nimic.

N. G. CERNÎŞEVSKI

LAUDA DE SINE

677 • El cîntă, el ascultă, și tot el se laudă.
678 • Lasă faptele să te laude, nu te lăuda singur.
679 • Nu te lăuda cînd pleci la război, păstrează-ți vorbele pentru cînd te-ntorci.

PROVERBE

680 • Așa și omul cel lăudăros / Pe dinlăuntru-i găunos / Pe cînd acela care tace / E ca butoiul plin și cu capace/ Unuia-i umblă gura fel de fel / Celălalt, faptele vorbesc de el.

I. A. KRÎLOV

681 • Cum omul nu poate să se ridice singur, tot așa nu poate să se laude singur. Din contră, orice încercare de a se lăuda, îl coboară în ochii semenilor.
682 • Cu cît mai sus se înalță un om în proprii săi ochi, cu atît mai precară devine situația lui.

L. N. TOLSTOI

683 • Să nu vorbești despre tine fără trebuință nici măcar un singur cuvînt. Niciodată să nu te lauzi nici cu ce-a fost, nici cu ce este, nici cu ce va fi.

K. D. UŞINSKI

LĂCOMIE

684 • Stă în apă pîn-la gît și mai cere de băut.
685 • E sătul, dar ochii îi sînt tot flămînzi.
686 • Nu mai poate să mănînce, dar nu se-ndură să plece.
687 • O să se-nece odată cu lingura.
688 • Focul niciodată nu-i sătul de lemne.

PROVERBE

689 • Lăcomia începe acolo unde nevoia unui om se ciocnește de nevoia altuia, unde bucuria sa, satisfacția trebuie cucerite de la vecin prin forță, prin șiretenie sau prin furt.

A. S. MAKARENKO

LEGE

690 • Legile pot să dispară, numai oamenii să trăiască cu adevărul.
691 • Degeaba dai legi, dacă nu ții seama de ele.

PROVERBE

692 • Dar ce este legea? Ea este expresia voinței claselor care au repurtat victoria și care dețin în mîinile lor puterea de stat.

V. I. LENIN, XIII, 320

693 • Care carte de legi este atît de limpede fiecărui om ca aceea scrisă în inima lui?

L. N. TOLSTOI

LIMBĂ

694 • Limba mi-e dușman — nu mă lasă să mă gîndesc.

PROVERB

695 • Toate limbile tind spre exactitate, iar exactitatea spre densitate, conciziune.

A. M. GORKI

696 • Bogăția limbii înseamnă bogăția gîndirii.

N. M. KARAMZIN

697 • Adevărata dragoste de patrie este de neconceput fără dragostea pentru limba ei.

K. G. PAUSTOVSKI

698 • Limba este sufletul nației; limba este expresia vie a ideilor, a sentimentelor, a gîndirii [. . .].

699 • Va veni vremea (și nu e prea departe vremea aceea) cînd limba rusă va fi studiată pe toate meridianele globului pămîntesc.

A. N. TOLSTOI

700 • Limba este expresia gîndirii [...]. A ne exprima neglijent înseamnă a gîndi neglijent : aproximativ, inexact, incorect.

701 • Limba se dezvoltă odată cu cultura.

L. N. TOLSTOI

LINGUȘIRE

702 • Lingușesc pe cei de care se tem.

A. P. CEHOV

703 • Lingușesc, pentru că vor să domnească sub masca supușeniei.

N. G. CERNÎȘEVSKI

704 • Mai bine un dușman fățiș decît un lingușitor laș și fățarnic.

PETRU I

705 • Cînd un om slab este lingușit, apreciindu-i-se merite îndoielnice, se îmbată de mulțumire, devine îngîmfat, pierzînd pînă și cea din urmă posibilitate de a-și privi critic greșelile.

D. I. PISAREV

706 • Lingușitorilor, luați aminte : / Păstrați un lustru nobil chiar și în josnicie.

A. S. PUȘKIN

707 • Lingușitorii alcătuiesc o astfel de tagmă pe al cărui steag e scris : să minți și să fii liber de orice măsură.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

LITERATURĂ

708 • Nu născoci suferințe pe care nu le-ai încercat și nu zugrăvi tablouri pe care nu le-ai văzut, pentru că, într-o povestire, minciuna e mai anostă decît într-o convorbire.

A. P. CEHOV

709 • Socialismul conferă literaturii o a treia dimensiune — dimensiunea viitorului.

A. M. GORKI

710 • Literatura nu putea zugrăvi o fericire întemeiată pe bogăție ; ea nu putea zugrăvi nici fericirea în sărăcie, pentru că o astfel de idilă nu se putea lipsi, firește, de ipocrizie. Arta, nici o artă adevărată, n-a putut să justifice vreodată inegalitatea dintre oameni.

A. S. MAKARENKO

711 • Ține minte, literatura e sfîntă [. . .] să iubești adevărul, să nu minți, să nu dai piatră seacă în loc de pîine. Nu ne trebuie un adevăr formal, ci acel adevăr care sălășluiește în inimi [. . .].

D. N. MAMIN-SIBIREAK

MINCIUNĂ

712 • Cu minciuna poţi să ieşi în lume, dar înapoi nu te mai întorci.

713 • Oricît ai şti să minţi, adevărul nu-l poţi minţi.

714 • Poţi să-l asculţi, dar nicicum nu poţi să-l crezi.

715 • O minciună înţeleaptă e mai bună decît un adevăr prostesc.

716 • Mincinosul e un înşelător, înşelătorul e un făţarnic, făţarnicul e şarlatan, iar şarlatanul e hoţ.

717 • Minte şi nici măcar nu clipeşte.

718 • Minciuna stă în picioare pînă se dă de gol.

719 • Minciuna moare repede.

PROVERBE

720 • A te minţi pe tine însuţi — iată cea mai răspîndită şi cea mai josnică formă de robie.

L. N. ANDREEV

721 • Cînd un om ajunge să mintă, inteligenţa şi talentul îl părăsesc.

V. G. BELINSKI

722 • Minciuna este ca şi beţia. Mincinoşii mint pînă şi cînd mor.

A. P. CEHOV

723 • Mint numai oamenii de nimic.
F. M. DOSTOIEVSKI

724 • Mai minte omul, dar cu măsură.
A. S. GRIBOEDOV

725 • Minciuna este cel mai prost ajutor în viață.
N. K. KRUPSKAIA

MINTE

726 • Ochiul vede departe, dar mintea și mai departe.
727 • Te-au întîmpinat după haină, te conduc după minte.
728 • E băiatul meu, dar mintea e-a lui.
729 • După minte nu te duci în tîrg.
730 • Cu mintea altuia nu te ții prea mult în lume.
731 • Unde-i minte, acolo e și înțelepciune.
732 • Capul fără minte e ca felinarul stins.
733 • Dacă ai minte, poți să-ți sari din minți, dacă nu ai minte, n-ai cum să-ți sari din minți.
734 • Într-o discuție fiecare cumpără cîte-un pic de minte.
PROVERBE

735 • Mintea, ca și corpul, are nevoie de gimnastică [...].

736 • Mintea i-a fost dată omului pentru a trăi înțelept, și nu pentru a vedea că nu trăiește astfel.

V. G. BELINSKI

737 • Nu atît mintea este importantă, cît factorii care o dirijează : natura, inima, noblețea, dezvoltarea.

F. M. DOSTOIEVSKI

738 • Oricît de puţină minte ai avea, dar să fie a ta.

739 • Trebuie să înțelegem că mintea e steaua noastră [...]. Nu-i miracol mai mare decît creierul omenesc, nimic nu-i mai uimitor ca procesul gîndirii.

A. M. GORKI

740 • Şi cum pălește-o lumînare, / În faţa zorilor, fără putere, / Așa și falsa-nţelepciune piere / În faţa soarelui etern al minții. / Trăiască-n veci slăvitul soare / Şi piară noaptea neștiinței.

A. S. PUŞKIN

741 • Străduiește-te să dai minții tale cît mai multă hrană.

742 • Multe rele sînt pe lume, dar nimic nu-i mai rău decît o minte proastă. Primul rău din lume — o minte proastă.

L. N. TOLSTOI

MÎNDRIE (ÎNGÎMFARE)

743 • Stă cu mîinile în buzunar, iar cu ochii în tavan.
744 • Nu ridica nasul prea sus : o să te poticnești.

PROVERBE

745 • Omul îngîmfat este întotdeauna mic la suflet.

P. I. CEAIKOVSKI

746 • Niciodată, în nici o împrejurare, să nu-ți permiți să fii nici îngîmfat, nici trufaș.

A. P. CEHOV

747 • Mîndria peste măsură este semnul unui suflet mic.

I. S. TURGHENIEV

MÎNIE

748 • Cine-și înfrînge mînia dă dovadă de tărie.
749 • Mînia țarului — solie aducătoare de moarte.

PROVERBE

750 • Mînia nicăieri nu trebuie să-și afle locul, dar mai ales într-o cauză dreaptă, pentru că o întunecă și o deformează.

N. V. GOGOL

751 ● Oricît de neplăcută este mînia pentru alții, ea este foarte grea pentru cei asupra cărora se revarsă.

L. N. TOLSTOI

MOARTE (FRICĂ DE MOARTE)

752 ● Dacă e să te îneci, atunci îneacă-te în mare, nu într-o băltoacă murdară.

753 ● Dacă ai știut să trăiești, să știi să și mori ! Dacă n-ai știut să trăiești, să știi măcar să mori !

754 ● Decît să trăiești plîngînd, mai bine să mori cîntînd.

755 ● Cine se naște strigă, cine moare amuțește.

756 ● De-a venit moartea s-o ia pe babă, degeaba i-l arăți pe moș.

757 ● Înmormîntările sînt frumoase cu lacrimi, nunțile cu cîntece.

758 ● Cînd ți-e bine, nici de moarte nu ți-e frică.

759 ● Moartea nu iubește viața.

760 ● Și după moarte o să-i slugărim pe bogați : ei o să fiarbă-n cazan, iar noi o să punem lemne pe foc.

PROVERBE

761 • Există moarte demnă, există și moarte stupidă, dar cine e capabil să moară din cauza unui guturai netratat la timp, aceluia nu merită să-i întinzi mîna.

L. N. ANDREEV

762 • Oamenii mor ca să poată trăi omenirea.

763 • Nu e bine să suferi, e și mai rău să mori, dar să suferi și să mori cu gîndul că nimic nu lași în urma ta, aceasta le întrece pe toate.

V. G. BELINSKI

764 • Cel care a lăsat în urma lui cel puțin o idee nouă, luminoasă, a făcut cel puțin o faptă folositoare oamenilor, acela nu a murit fără copii.

A. BESTUJEV-MARLINSKI

765 • Într-o mlaștină e tot așa de ușor să pieri ca și în mare ; dar dacă marea este ademenitor de primejdioasă, mlaștina este dezgustător de primejdioasă. E mai bine să mori într-un naufragiu decît să mori cufundat în noroi.

766 • În iureșul vieții va pieri numai ceea ce este lipsit de sămînța puternică a vieții, ceea ce nu merită, deci, să trăiască.

V. G. DOBROLIUBOV

767 • Mai bine o moarte demnă, decît o viață rușinoasă.

D. DONSKOI

768 • Viața e lungă, moartea e scurtă — așa că n-avem de ce ne teme.

F. E. DZERJINSKI

769 • Muritor e numai omul — poporul e nemuritor.

770 • Conștiința datoriei împlinite poate să distrugă frica de moarte.

771 • Cel mai mare noroc în lume este că omul nu-și cunoaște sfîrșitul ; dacă și-ar cunoaște sfîrșitul, am avea de-a face cu o lume de nebuni.

A. M. GORKI

772 • Sinucigașii își pun capăt zilelor nu pentru a se răzbuna, ci din milă pentru ei înșiși, pentru viața lor nereușită. Să-ți fie milă de tine — îngrozitor sentiment !

E. KAPIEV

773 • Viața e veșnică, moartea doar o clipită.

M. I. LERMONTOV

774 • Avem credința fermă că va veni, în sfîrșit, vremea cînd va fi o rușine ca omul să moară înainte de a împlini o sută de ani.

I. R. TARHANOV

775 • Trebuie să trăiești în așa fel, încît să nu te temi de moarte, dar nici să n-o dorești.

776 • Cu cît omul este mai bun, cu atît se teme mai puțin de moarte.

777 • Frica de moarte este invers proporțională cu o viață frumoasă.

L. N. TOLSTOI

MODESTIE (SIMPLITATE)

778 • În simplitate există două elemente importante : cinstea și curajul. Numai oamenii cinstiți au curajul să vorbească simplu.

D. BEDNÎI

779 • Aproape întotdeauna modestia este direct proporțională cu talentul.

V. G. PLEHANOV

780 • Trăsătura care încununează chipul eroului ideal este *modestia*.

V. A. SUHOMLINSKI

781 • Modestia în nici un caz nu înseamnă refuzul gloriei. Modestia este înainte de toate tact.

M. A. SVETLOV

782 • De multe ori modestia este luată drept slăbiciune.
783 • Simplitatea este condiția principală a frumuseții morale.
784 • Oamenii puternici sînt întotdeauna simpli.
785 • Simplitate — iată calitatea pe care aș dori s-o am înainte de toate.

786 • Nimeni nu s-a căit vreodată că a trăit prea simplu.

L. N. TOLSTOI

MORALĂ

787 • Cel mai preţios capital al unei naţiuni îl constituie calităţile morale ale poporului.

N. G. CERNÎŞEVSKI

788 • Morala serveşte societăţii omeneşti pentru a se ridica mai sus, pentru a se elibera de exploatarea muncii.

V. I. LENIN, XXXI, 277

789 • Morala luată în afara societăţii omeneşti nu există, este o înşelătorie. Pentru noi morala e subordonată intereselor luptei de clasă a proletariatului.

V. I. LENIN, XXXI, 274

790 • Toate regulile morale sînt neputincioase atunci cînd lipseşte bunul simţ.

N. I. PIROGOV

MOŞTENIRE CULTURALĂ

791 • Cultura proletară trebuie să apară ca o dezvoltare firească a acelui bagaj de cunoştinţe pe care omenirea l-a elaborat [. . .].

V. I. LENIN, XXXI, 269

792 • Nu *născocirea* unei noi culturi proletare, ci *dezvoltarea* celor mai bune modele, tradiţii, rezultate ale culturii existente, *din punctul de vedere* al concepţiei marxiste despre lume şi al condiţiilor de viaţă şi de luptă a proletariatului în epoca dictaturii sale.

V. I. LENIN, CA, 350

793 • Întîlnim în trecut pe marii noştri înaintaşi, dascăli, pe care, uneori, doar lipsa de maturitate a epocii lor i-a împiedicat să se ridice la o deplină înţelegere a lucrurilor [...].

A. V. LUNACEARSKI

794 • În viaţa omenirii există o moştenire a gîndirii care se transmite peste veacuri.

I. M. SECENOV

795 • Avem la dispoziţie roadele cugetării celor mai mari gînditori, aleşi, de-a lungul mileniilor, din miliarde şi miliarde de oameni. Aceste roade [...] au fost trecute prin sita timpului. S-a aruncat tot ce-a fost mediocru şi s-a păstrat numai ce-a fost original, profund, necesar [...].

L. N. TOLSTOI

MULŢUMIRE DE SINE

796 • Omul mulţumit de sine este o adevărată tumoare pe trupul societăţii.

A. M. GORKI

797 • Nu e nimic mai plat decît un optimism plin de mulţumire de sine.

V. I. LENIN, VIII, 446

798 • Mulţumirea de sine este o trăsătură uimitoare. Oricare ar fi calităţile unui om — inteligenţă, cultură, talente multiple, desponibilitate sufletească — dacă este încrezut, mulţumit de sine, aceste calităţi se transformă în tot atîtea defecte.

799 • Cu cît un om este mai mulţumit de sine, cu atît rămîn în el mai puţine lucruri de care ar putea să fie mulţumit.

L. N. TOLSTOI

MUNCĂ

800 • Omul îl cunoşti după cum munceşte.

801 • O fi munca grea, dar ea te-nvaţă şi tot ea te hrăneşte.

802 • Cine lucrează, ziua o scurtează, cine leneveşte, noaptea o lungeşte.

803 • Fără muncă nu prinzi nici măcar un peşte.

804 • De muncit, nu te pune să munceşti, dar nici la masă nu te cheamă.

805 • Celui care nu munceşte pîinea nu-i prisoseşte.

806 • Grîul nu e ca ciupercile : de nu-l semeni, nu răsare.

807 • Nici aurul nu e aur dacă nu-l bați cu ciocanul.

808 • Muncește pînă nădușește dacă vrei să spui că bucatele-ți prisosesc.

809 • Dacă nu mergi în pădure după lemne, înțepenești lîngă sobă.

PROVERBE

810 • Pentru mine, a trăi înseamnă a munci.

I. K. AIVAZOVSKI

811 • Știu cuvinte mari — tezaur / Ca o flacără arzînd, / De safir, de fier, de aur — / Însă „munca"-i cel mai sfînt.

812 • Toate — cărți, știință, artă — / S-au născut prin muncă grea ! / Fiecare clipă poartă / Urma muncii-nscrisă-n ea.

V. I. BRIUSOV

813 • Munca este singurul leac împotriva amărăciunii [. . .].

P. I. CEAIKOVSKI

814 • Cine muncește cu dragoste acela introduce poezia în orice fel de muncă.

815 • Mișcarea este viață, iar realitatea și viața sînt același lucru. Dar viața are ca element principal munca, prin urmare, elementul principal al realității este munca [. . .].

816 • Cel mai bun leac împotriva gîndurilor este munca.

N. G. CERNÎȘEVSKI

817 • După gradul în care este prețuită munca, se poate cunoaște gradul de civilizație a unui popor.

818 • Nimicirea trîntorilor și proslăvirea muncii — aceasta a fost tendința din totdeauna a istoriei.

N. A. DOBROLIUBOV

819 • Nu există ceva mai frumos pe lume decît ceea ce e făurit prin muncă, de munca iscusită a omului, și toate gîndurile, toate ideile noastre se zămislesc în procesul muncii, așa cum ne arată în mod concludent istoria artei, a științei, a tehnicii. Ideea vine după faptă.

820 • Trebuie să iubești ceea ce faci, și atunci, chiar și munca cea mai aspră se ridică la nivelul creației.

821 • Eu știu ce este munca : izvorul tuturor bucuriilor [. . .].

A. M. GORKI

822 • Viața este cel mai scump, cel mai minunat dar al omului, iar viața se menține printr-o muncă neobosită [. . .]. E de ajuns să dispară munca omului, pentru ca viața lui să înceapă să moară.

G. M. KRJIJANOVSKI

823 • Prima forță de producție a întregii omeniri este muncitorul, cel ce muncește.

V. I. LENIN, XXIX, 347

824 • În comunism, pentru cele mai grave greşeli, nu va fi pedeapsă mai grea ca interzicerea exercitării muncii.

L. M. LEONOV

825 • Munca a fost întotdeauna temelia vieţii omului, a fericirii şi a culturii societăţii omeneşti.

826 • Cel care se eschivează de la muncă, se uită cu indiferenţă cum alţii muncesc şi se înfruptă din rodul muncii lor, acela este omul cel mai imoral al societăţii noastre.

A. S. MAKARENKO

827 • Munca este cel mai bun remediu al tuturor bolilor.

N. A. OSTROVSKI

828 • Toată viaţa mi-a plăcut şi continuă să-mi placă munca intelectuală şi munca fizică, mai mult chiar mi-a plăcut a doua [...], munca fizică este cel mai bun remediu în cazul unui dezechilibru al activităţii sistemului nervos.

I. P. PAVLOV

829 • În muncă se află secretul unei vieţi lungi.

S. SERGHEEV-ŢENSKI

830 • Omul societăţii socialiste este un om al muncii şi viaţa lui spirituală este indisolubil legată de muncă.

V. A. SUHOMLINSKI

831 • Fiecare trăiește prin solidaritatea muncii omenești.
832 • Fericirea nu constă în lene, ci în muncă.
833 • Este o crimă a te lepăda de muncă.
834 • Numai munca utilă îți oferă satisfacții.
835 • Cînd munca se transformă în creație [...], dispare și teama de moarte.

L. N. TOLSTOI

NATURĂ

836 • Natura este un model de artă veșnic, iar cel mai măreț și cel mai nobil obiect din natură este omul.

V. G. BELINSKI

837 • Bucuria pe care o ai contemplînd natura este mai mare decît cea pe care o ai contemplînd arta.

P. I. CEAIKOVSKI

838 • Civilizația noastră se află abia la început și este imposibil să ne închipuim — chiar și în imaginația cea mai cutezătoare — pînă la ce putere asupra naturii vom ajunge.

N. G. CERNÎȘEVSKI

839 • În afară de viață [...] natura nu ne-a mai dăruit nimic; noi i-am smuls, așa cum facem și acum, tot ce ne-a trebuit.

A. M. GORKI

840 • Nu-i de ajuns să ai ochi, trebuie să simți natura, trebuie să-i asculți muzica și să te pătrunzi de liniștea ei.

I. I. LEVITAN

841 • Nu trebuie să așteptăm roade de la natură — trebuie să i le smulgem ; iată menirea noastră.

I. V. MICIURIN

842 • Trebuie să ocrotim natura în toate formele ei. Să ocrotim pămîntul, vegetația, apele, aerul. Să ocrotim minunatul peisaj rusesc, acel peisaj care a jucat și joacă un rol imens în formarea caracterului poporului rus.

K. G. PAUSTOVSKI

843 • Fie ca omul să serbeze una după alta victoriile sale asupra naturii înconjurătoare.

I. P. PAVLOV

844 • Atîta timp cît oamenii nu cunosc forțele naturii, ei se supun orbește, odată ce le-au cunoscut, forțele naturii se supun oamenilor.

G. V. PLEHANOV

845 • Sîntem stăpînii naturii, iar natura este cămara soarelui cu toate comorile vieții.

M. M. PRIȘVIN

846 • Natura nu-i un templu, ci un atelier în care omul este lucrător.

847 • Omul nu poate să nu iubească natura, el este legat de natură prin mii de fire ; omul este fiul naturii.

I. S. TURGHENIEV

NEHOTĂRÎRE

848 • Nici da, nici nu ; nici acolo, nici încoace ; nici așa, dar așa.

849 • Nici afară, nici în casă.

850 • De iubit, parcă n-o iubesc, dar nici n-aș vrea s-o părăsesc.

PROVERBE

851 • Nimic nu-i mai păgubitor pentru oameni, atît în viața particulară cît și în viața statului, decît să acționeze nehotărît, respingînd prietenii și supunîndu-se dușmanilor.

N. G. CERNÎȘEVSKI

NENOROCIRE

852 • Groaznice nu sînt decît chinurile din cauza unor fleacuri și nenorocirile provocate de niște absurdități.

N. G. CERNÎȘEVSKI

853 • Nenorocirea multor oameni constă în faptul că se consideră capabili să înfăptuiască mai mult decît pot în realitate.

A. M. GORKI

854 • Orice nenorocire întotdeauna se exagerează. Întotdeauna ea poate fi înlăturată.

A. S. MAKARENKO

855 • Nenorocirile pentru viața omului sînt asemenea unei pietre de ascuțit.

L. N. TOLSTOI

NOROC

856 • Cînd a dat peste tine norocul, pînă și cocoșul îți ouă.

857 • Nu trebuie să fii frumos, trebuie să fii norocos.

858 • Nu te lăsa numai în seama norocului.

PROVERBE

OASPETE (MUSAFIR)

859 • Musafirul dorit nu așteaptă să fie poftit.

860 • Nu l-am poftit, dar e bine venit, e un musafir dorit.

861 • Un musafir nepoftit nu prea e bine venit.

862 • Laudă ospitalitatea altora, dar deschide și tu ușa casei tale.

863 • Dacă-ți place să fii musafir, să-ți placă și gazdă să fii.

864 • Cu tine nu sîntem mulți, dar nici fără tine nu eram puțini.

865 • Bine-i acasă la mine, da-i mai bine-n ospeție.

866 • Mult mi-ești drag cînd sînt la tine — nicidecum cînd vii la mine.

867 • Hai să ne-mprietenim : mai întîi vin eu la tine, apoi mă chemi tu pe mine.

868 • Musafirul ăsta trebuie să-l hrănești la birt și să-i dai să bea la crîșmă.

869 • Bucuros de musafiri, ori ba, spune așa : „Bine ați venit în casa mea".

870 • Acasă poartă-te cum îți vine, cînd ești musafir, poartă-te cum se cuvine.

871 • Se primește după îmbrăcăminte și se petrece după minte.

872 • Dacă vrei să te saturi, stai lîngă stăpîna casei, iar de vrei să te-mbeți, stai lîngă stăpîn.

873 • Nu te duci în ospeție că n-ai ce mînca la tine.

874 • A venit cu lingura de-acasă.

875 • Dac-ai venit nechemat, vezi de pleacă ne-alungat.

876 • A intrat — bună ziua n-a dat, a plecat — rămas bun nu și-a luat.

PROVERBE

877 • Oamenii sînt mai sinceri și mai buni cînd își petrec oaspeții decît cînd îi întîmpină.

A. P. CEHOV

OCHI (PRIVIRE)

878 • Nu există pe lume ochi sătui.
879 • Nu poți sătura ochii de priviri și inima de dorințe.
880 • Să nu-ți mai fugă ochii după nevestele altora, priponește-i de nevasta ta.

PROVERBE

881 • Privirea este spada sufletului.

A. P. CEHOV

OM

882 • Cu omul se-ntîmplă doar trei minuni : cînd se naște, cînd se căsătorește și cînd moare.
883 • Cum nu se vede focul în cremene, așa nu se vede nici sufletul omului.

PROVERBE

884 • E bine să fii savant, poet, militar, judecător etc., dar e rău să nu fi și om în același timp.
885 • Prima îndatorire a unui om — indiferent de sfera de activitate sau de treapta ierarhică pe care o ocupă — este să fie om.

V. G. BELINSKI

886 • Pionier în codrul veșted, / Marinar pe mări pustii / Domn pe-al cosmosului creștet, / Omule, slăvit să fii.

V. I. BRIUSOV

887 • În ființa omenească trebuie ca totul să fie frumos : fața, veșmintele, sufletul și cugetul.

888 • În fiecare dintre noi sînt prea multe șuruburi, rotițe și supape pentru a ne putea judeca unul pe altul după prima impresie sau după ce am făcut cunoștință cu două-trei trăsături exterioare.

A. P. CEHOV

889 • Omul e liber. . . în om e tot adevărul !... *Omul !* Ce minunăție ! Ce mîndru sună acest cuvînt ! *Omul !* Trebuie să ai respect față de om !

890 • Mă închin în fața omului, pentru că în afara creațiilor rațiunii sale, ale imaginației, ale plăsmuirii sale, nu văd și nu simt nimic în lumea asta.

891 • În toate momentele grele ale vieții [. . .] inima mea a cîntat întotdeauna același imn : „Trăiască omul !"

892 • Am credința fermă că nimic nu-i mai minunat pe lume ca omul [. . .] Am fost, sînt și voi fi un admirator al omului.

893 • Numai cei care sfărîmă lanțurile minciunii sînt oameni cu adevărat.

894 • Oamenii „mari" nu s-au născut odată cu cei „mici" — ei au ieșit la iveală mai tîrziu, ca rezultat al muncii acestora din urmă. Oamenii mari sînt aceia la care darul de a observa, de a compara și de a prevedea sînt mai bine dezvoltate, mai adînci, mai ascuțite. Sînt acei oameni care știu să cristalizeze observațiile făcute asupra fenomenelor naturii și

asupra vieţii sociale a celor „mici", în idei călăuzitoare, sub formă de teorii şi legi ştiinţifice sau ca opere de artă.

A. M. GORKI

895 • Este mult mai greu să devii om decît învăţat.

E. KAPIEV

896 • Un om valoros nu este acela care nu are defecte, ci acela care are calităţi.

V. O. KLIUCEVSKI

897 • Un om mare nu este mare prin aceea că particularităţile sale personale imprimă marilor evenimente istorice pecetea lor individuală, ci prin aceea că are particularităţi care-l fac cel mai capabil să servească marile necesităţi sociale ale epocii sale, necesităţi care au luat naştere sub influenţa cauzelor generale şi particulare.

G. V. PLEHANOV

898 • Tot ce există frumos pe pămînt e de la soare, tot ce există bun pe pămînt e de la om.

M. M. PRIŞVIN

899 • Numai atunci vei deveni om cînd vei învăţa să vezi în semenul tău omul.

A. N. RADIŞCEV

900 • Să știi să simți omul de lîngă tine, să știi să-i citești în suflet, să știi să-i vezi în ochi lumea lui spirituală — bucuria, tristețea, durerea, nefericirea.

V. A. SUHOMLINSKI

901 • Cu cît un om dă mai mult oamenilor şi cere mai puţin, cu atît e mai bun ; cu cît dă mai puţin şi cere mai mult, cu atît e mai rău.

L. N. TOLSTOI

PACE

902 • Orice ceartă e bună cînd se termină cu pace.
903 • Trăiește-n pace cu oamenii.

PROVERBE

904 • Fiecare dintre noi trebuie să devină un soldat al păcii dacă nu vrea să fie soldat sau jertfă într-un nou război.

L. N. LEONOV

905 • Tunuri să nu mai bubuie-n lume ! / Unelte de moarte nu vor mai fi. / Pulberii toate-i uita-vom de nume. / Grenadele goale vor fi mingi la copii.

V. V. MAIAKOVSKI

906 • Omenirea nu are dreptul să admită ca nori radioactivi să întunece soarele, ca aerul

să devină aducător de moarte. Sîntem născuți ca să trăim, și vom trăi !

M. A. ŞOLOHOV

907 • Pacea este prima condiție a dezvoltării culturii.

L. N. TOLSTOI

PARTID

908 • Marxismul ne învață [...] că numai partidul politic al clasei muncitoare, adică partidul comunist, este în stare să unească, să educe, să organizeze avangarda proletariatului și a întregii mase muncitoare [...].

V. I. LENIN, XXXIII, 240

909 • Să fim neclintiți în hotărîrea de a supune cele mai mici îndoieli judecății muncitorilor conștienți, judecății partidului nostru ; în el avem încredere, în el vedem înțelepciunea, onoarea și conștiința epocii noastre.

V. I. LENIN, XXV, 255

910 • Partidul — / milioane de umeri de fier / unul de altul sprijiniți, / cît e-naltul [...] Partidul — / coloana vertebrală a clasei. / Partidul — / nemurirea cauzei noastre. / Partidul — / puterea care nu mă trădează.

911 • Creierul clasei, / cauza clasei, / puterea clasei, / gloria clasei — / iată partidul.

V. V. MAIAKOVSKI

PARTINITATEA LITERATURII

912 • Literatura trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale a proletariatului.

V. I. LENIN, X, 30

913 • Dușmanii [...] spun despre noi, scriitorii sovietici, că scriem la comanda partidului. Lucrurile stau așa : fiecare dintre noi se ia după ce-i poruncește inima lui, iar inimile noastre aparțin partidului și poporului nostru pe care-l slujim prin arta noastră.

M. A. ȘOLOHOV

PASIUNE

914 • Toate pasiunile puternice sînt la fel, cu cît trece vremea, devin și mai puternice.

915 • Pasiunea nu cunoaște suprasaturație — suprasaturație simte numai fantezia deșartă, și nu inima, nu omul viu, real, ci numai visătorul [...] care s-a retras din viață în visuri.

N. G. CERNÎȘEVSKI

916 • Nici o faptă nu-i posibilă fără pasiune, fără dragoste.

I. P. PAVLOV

917 • Nici un pas nu s-a făcut în istorie fără ajutorul pasiunii.

G. V. PLEHANOV

918 • Fără pasiune [...] nu cred să fi fost posibilă vreo cucerire în știință.

K. A. TIMIREAZEV

PATIMĂ

919 • Orice patimă este, pentru sufletul omenesc, mai întîi ca un om care bate la ușă, apoi ca oaspete și, în sfîrșit, ca stăpîn al casei. Nu deschideți ușa sufletului unui astfel de musafir.
920 • Cu cît te prinde mai mult patima, cu atît te copleșește mai amarnic rușinea.

L. N. TOLSTOI

PATRIE (PATRIOTISM)

921 • Proastă e pasărea care nu-și iubește cuibul.
922 • Printre străini nici primăvara nu-i frumoasă.
923 • Cucul cîntă, dar tînjește după cuib.
924 • Patria ți-e mamă bună — altă țară nu-ți poate fi decît mamă vitregă.
925 • Nu uiți țara unde ți-a fost tăiat buricul.
926 • Printre străini pînă și vulturul pare cioară.

PROVERBE

927 • Patriotismul [...] se manifestă nu în vorbe, ci în fapte.

928 • Omul este înainte de toate fiul țării sale, cetățeanul patriei sale [...].

929 • Nu pot să sufăr pe acei patrioți exaltați care se exprimă numai prin interjecții [...] dar, trebuie să recunosc, sînt tot atît de nesuferiți și demni de toată mila indiferenții, scepticii, oamenii abstracți, vagabonzii care cutreieră lumea fără a avea vreo identitate.

930 • Dragostea față de patrie trebuie să decurgă din dragostea față de omenire, ca partea din întreg.

V. G. BELINSKI

931 • Patriot este acel om care slujește patriei, iar patria este, înainte de toate, poporul.

N. G. CERNÎȘEVSKI

932 • Adevăratul patriotism, ca manifestare specifică a dragostei pentru omenire, este incompatibil cu ostilitatea față de alte națiuni.

933 • Patriotismul nu este altceva decît dorința de a munci în folosul țării tale.

934 • Adevăratul patriotism este mai presus de orice relații sau interese personale și se află într-o legătură indisolubilă cu dragostea pentru omenire.

N. A. DOBROLIUBOV

935 • Patriotismul nu trebuie să ne orbească ; dragostea de patrie este rodul unei minți treze, nu al unei pasiuni oarbe.

N. M. KARAMZIN

936 • Cît libertatea o visăm, / Şi-onoarea-n inimi ne trăieşte, / Prieteni, ţării să-nchinăm / Speranţa care-n suflet creşte !

A. S. PUŞKIN

937 • Importanţa educativă a patriotismului este uriaşă, — patriotismul este şcoala unde omul se pregăteşte pentru a putea înţelege noţiunea de omenire.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

938 • Este o datorie sfîntă să-ţi iubeşti patria care te-a hrănit şi te-a crescut ca o mamă.

939 • Patrie dragă şi luminoasă ! Nemărginita noastră dragoste de fii ţi-o dăruim ţie, toate gîndurile noastre sînt cu tine.

M. A. ŞOLOHOV

940 • Patria este poporul [. . .], este trecutul, prezentul şi viitorul poporului, este cultura lui specifică, limba lui, caracterul lui, este lanţul de revoluţii pe care el le înfăptuieşte [. . .].

941 • Dragostea de patrie nu este o noţiune abstractă, ci o forţă spirituală reală care cere organizare, dezvoltare şi cultură.

A. N. TOLSTOI

942 • Nu există fericire în afara patriei, fiecare să-şi împlînte adînc rădăcinile în pămîntul natal.

I. S TURGHENIEV

943 • Să fii al patriei tale fiu, să simți din adîncul inimii legătura ta cu pămîntul natal; poartă-te cu ea ca un fiu, întoarce-i însutit ceea ce ai primit de la ea.

944 • Există multe țări în lume [...] dar numai una singură îi este omului mamă adevărată — cea care-i e și patrie.

K. D. UȘINSKI

POLEMICĂ

945 • Trebuie să polemizezi cu cel cu care nu ești de acord, dar pe care, într-adevăr, îl înțelegi.

V. G. BELINSKI

946 • Polemica este cel mai bun mijloc de clarificare a ideilor.

F. M. DOSTOIEVSKI

947 • Polemica trebuie începută cu definirea exactă a noțiunilor și obiectului despre care polemizăm.

A. M. GORKI

948 • Există oameni care polemizează fără să înțeleagă nici ideea pe care o combat, nici argumentele aduse în sprijinul ideii respective. Polemica cu astfel de oameni este mai rea decît durerea de dinți.

949 • Polemica constituie un lucru mare. Nu degeaba înțeleptul grec a spus că lupta este tatăl tuturor lucrurilor.

G. V. PLEHANOV

950 • Cînd doi oameni care polemizează se înfurie, înseamnă că nici unul nu are dreptate.

L. N. TOLSTOI

POLITICĂ

951 • Nu, în politică nu importă *cine* apără în mod direct anumite concepții. Ceea ce importă este de a ști *cui folosesc* aceste concepții, aceste propuneri, aceste măsuri.

V. I. LENIN, CA, 157

952 • Politicul este expresia concentrată a economicului.

V. I. LENIN, XXXII, 67

953 • Politica cere de la oamenii care se ocupă de ea o mare suplețe a minții, ea nu cunoaște reguli definitive, elaborate odată pentru totdeauna.

G. V. PLEHANOV

POPOR

954 • Poporul este solul care dă viață oricărei dezvoltări ; personalitatea este floarea și rodul acestui sol.

V. G. BELINSKI

955 • Poporul este un izvor de energie capabil să transforme visurile în realitate.

956 • Poporul nu este numai forța care creează toate valorile materiale, el este totodată izvorul unic și nesecat al valorilor spirituale, el este primul filozof și poet — primul atît în timp cît și în ceea ce privește frumusețea și genialitatea creației ; el este cel ce a făurit toate mărețele poeme, toate tragediile lumii, ca și acea monumentală operă care se numește istoria culturii universale.

A. M. GORKI

957 • Cu ajutorul poporului se poate realiza orice, fără ajutorul poporului nu se poate realiza nimic.

N. A. KRIUKOV

958 • Nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare.

V. I. LENIN, CA, 225

959 • Atitudinea poporului față de o idee este singura măsură care ne dă dreptul să ne pronunțăm asupra gradului de viabilitate a ideii respective.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

PRACTICĂ

960 • Cei care cunosc teoria și nu sînt în stare s-o aplice în practică sînt asemenea unei mașini fără motor.

V. A. KARPINSKI

961 • Punctul de vedere al vieții, al practicii, trebuie să fie punctul de vedere prim și fundamental al teoriei cunoașterii.

V. I. LENIN, XIV, 133

962 • Activitatea teoretică dezvoltă inteligența, activitatea practică [...] formează caracterul.

K. D. UȘINSKI

PREVEDERE (PRECAUȚIE)

963 • Mi-ar place să mă-ncălzesc — mi-e să nu mă ard.
964 • Cu focul să nu glumești, cu apa să nu te-mprietenești, iar vîntul să nu-l crezi.
965 • Nu scuipa-n fîntînă — vine vremea cînd ai să bei din ea.
966 • Dacă nu știi unde-i vadul, nu intra în apă.
967 • Pune-ți nădejdea-n tractor, dar nu arunca nici plugul.
968 • De pleci la drum pentru o zi, ia-ți merinde pentru două.

969 • Poţi să te-mprieteneşti cu el, dar ţine şi-o piatră-n sîn.
970 • Nu te-ncrede-n toată lumea, mai bine încuie uşa.
971 • Aş mai spune eu ceva, dar lupul e pe-aproape.
972 • Leul doarme, dar un ochi îl ţine deschis.
973 • Prost e şoarecele care nu ştie decît o singură ieşire.
974 • Cîinele ocoleşte-l prin spate, — calul prin faţă.

PROVERBE

PRIETENIE

975 • Avem trei prieteni siguri : tatăl, mama şi femeia credincioasă.
976 • C-un prieten la nevoie suferi doar pe jumătate.
977 • Decît doi prieteni noi, mai bine unul vechi.
978 • Iubeşte-ţi prietenul, dar nu-i uita nici pe ceilalţi oameni.
979 • De n-ai prieten, caută-l, de l-ai găsit, păstrează-l.
980 • Prietenul neîncercat e ca nuca nedesfăcută.
981 • Prietenul cu care te-ai certat e mai rău decît un duşman.

PROVERBE

982 • Unde nu există sinceritate deplină, încredere deplină, unde se tăinuiește un lucru cît de mic, acolo nu poate fi vorba de prietenie.

983 • Autoritatea și prietenia sînt ca focul și apa, lucruri deosebite și potrivnice ; egalitatea este condiția prieteniei.

984 • Mi-e prieten acela căruia îi pot spune totul.

985 • Cine o să-mi spună adevărul despre mine dacă nu un prieten ?

V. G. BELINSKI

986 • Cînd este prietenia mai trainică și mai profundă : după o săptămînă, după un an sau după douăzeci ? Prietenii trebuie să se potrivească bine, trebuie să fie într-adevăr buni pentru a fi prieteni.

N. G. CERNÎȘEVSKI

987 • Prietenia nu cunoaște nici rob, nici stăpîn. Prietenia iubește egalitatea.

988 • Dacă nu poți spune prietenului tău deschis, direct, uneori chiar brutal ceea ce gîndești despre el, sau dacă tu nu poți asculta de la el același adevăr despre tine, înseamnă că nu credeți cu adevărat în prietenia voastră, nu vă înțelegeți, nu vă respectați.

I. A. GONCEAROV

989 • Cine are prieteni care se urăsc unul pe altul, acela merită ura amîndurora.

V. O. KLIUCEVSKI

990 • Alege-ţi prietenii cu luare-aminte.
991 • Cum poate-ntr-adevăr să fie, între foc şi lemn prietenie ?

I. A. KRÎLOV

992 • Nu merită să regreţi un prieten care nu suportă adevărul.

D. I. PISAREV

993 • Fii sincer cu prietenii tăi, cumpătat în dorinţe şi dezinteresat în cele ce făptuieşti.
994 • Sinceritate şi adevăr în relaţii înseamnă prietenie.

A. V. SUVOROV

995 • Un prieten fricos e mai periculos decît un duşman, căci de duşman te fereşti, dar în prieten îţi pui toată nădejdea.
996 • Pentru a fi prieteni adevăraţi trebuie să credeţi unul în celălalt.

L. N. TOLSTOI

PROGRES (DEZVOLTARE)

997 • În tot ce este nou, întotdeauna se exprimă năzuinţa spre progres, dacă nu chiar progresul.
998 • Fără năzuinţa spre infinit, nu există viaţă, nu există dezvoltare, nu există progres.

999 • Cine nu merge înainte acela merge înapoi. Poziție de repaos nu există.

1000 • Dezvoltarea omenirii nu cunoaște limite și niciodată omenirea nu-și va spune: „Stai, ajunge, n-avem unde merge mai departe!".

V. G. BELINSKI

1001 • Dacă poți, mergi înaintea veacului tău, dacă nu, mergi odată cu veacul, dar niciodată să nu fi în urma lui.

V. I. BRIUSOV

1002 • Fără cutezanță progresul nu ar fi posibil.

A. I. HERZEN

1003 • Important nu este locul pe care îl ocupăm, importantă este direcția în care ne îndreptăm.

L. N. TOLSTOI

PROSTIE

1004 • A învăța un prost e ca și cînd ai căra apă cu ciurul, ori ai scrie pe apă.

1005 • Omul beat se trezește, prostul niciodată.

1006 • Cu prostul de te-mprietenești, prost ești.

1007 • Prostului nu-i plac deștepții, bețivului nu-i plac oamenii treji.

1008 • Măgarul îl cunoști după urechi, prostul după vorbă.

1009 • Mai bine hulit de-un înțelept, decît lăudat de-un prost.

1010 • Nu te mai prosti, și așa nu ești prea deștept.

1011 • Cînd se întîlnesc doi proști, se minunează unul de altul.

1012 • Prostul se teme de bici, înțeleptul de cuvînt.

1013 • Dacă ești prost, și vorba ți-e proastă.

1014 • Prostul și-a făcut casă, iar deşteptul i-a cumpărat-o.

1015 • Capul nu-l ții pe umeri doar pentru pălărie.

1016 • Nu te teme de dușmanul deștept, teme-te de prietenul prost.

1017 • Dacă bărbatul e prost, arde jumătate din casă, dacă nevasta e proastă, arde toată casa.

1018 • Prostul ține socoteala sărbătorilor, dar zilele de lucru le uită.

PROVERBE

1019 • Oamenii deștepți printre proști întotdeauna sînt niște apariții stranii [...].

V G. BELINSKI

1020 • Oricît de nevinovate ar fi cuvintele unui prost, uneori sînt suficiente pentru a scoate din sărite chiar și pe un om deștept.

N. V. GOGOL

1021 • Unii cred că-i de ajuns să-i considere pe toți proști ca să le meargă faima de oameni deștepți.

V. O. KLIUCEVSKI

1022 • Ferească Dumnezeu să te încurci cu prostul ! / Un prost de-ți iei ca ajutor, e mult mai rău decît ți-ai lua pe un dușman.

1023 • Cînd capul ca o oală-i de gol, ca mainainte, / Nu slujbele înalte pot să-i mai dea și minte.

I. A. KRÎLOV

1024 • Niciodată pînă acuma nu s-a întîmplat ca un prost să iubească pe un om deștept.

P. A. PAVLENKO

PUTERE (SETE DE PUTERE)

1025 • Dintre pasiunile omenești, cea mai puternică, după iubire, este setea de putere.

V. G. BELINSKI

1026 • Oamenii slabi, ajunși la putere, foarte ușor pot deveni despoți.

D. I. PISAREV

1027 • Cel care iubeşte puterea numai din dorinţa de a se bucura de onorurile şi toate atributele puterii, acela este demn de dispreţ.

K. D. UŞINSKI

RAŢIUNE

1028 • Să contezi întotdeauna pe raţiune, numai s-o laşi să acţioneze în mod liber, şi ea n-are să te trădeze niciodată într-o cauză dreaptă.

1029 • Raţiunea e rece şi necruţătoare [...] dar ea îl învaţă pe om cum să-şi facă rost de căldură.

N. G. CERNÎŞEVSKI

RĂUTATE

1030 • Omul rău nu crede că există pe lume şi oameni buni.

1031 • Omul rău e ca şi cărbunele : dacă nu arde, se înnegreşte.

1032 • Răutatea e ca şi gheaţa — se topeşte numai la căldură.

1033 • Omul rău plînge de invidie, omul bun de bucurie.

1034 • Cîinele nu muşcă de foame, ci din răutate.

1035 • Răutatea și invidia nu-ți aduc nici o bucurie, și nici alt bine nu-ți fac.

PROVERBE

1036 • Răutatea este un anumit tip de lașitate.

A. P. CEHOV

RĂZBOI

1037 • Războiul înghite bani și chefuiește cu sînge de om.

PROVERB

1038 • Războiul este continuarea politicii prin alte mijloace. Orice război este legat indisolubil de acea orînduire politică din care decurge.

V. I. LENIN, XXIV, 396

1039 • Războiul abrutizează și frînge pe unii, călește și luminează pe alții — asemenea oricărei crize din viața omului sau din istoria popoarelor.

V. I. LENIN, XXIII, 11

1040 • În esență, războiul este un mijloc sălbatic de rezolvare a unor probleme de viață, un mijloc nedemn pentru rațiunea umană [...].

I. P. PAVLOV

1041 • Este imposibil ca odată cu trecerea timpului societatea omenească să nu-și dea seama de absurditatea și cruzimea războaielor.

A. S PUȘKIN

RECUNOŞTINŢĂ

1042 • Nici cîinele nu latră la cel care-l hrăneşte.

PROVERB

1043 • Recunoştinţa nu este dreptul celui căruia îi mulţumeşti, ci datoria celui care mulţumeşte : a pretinde recunoştinţă este o prostie, a nu fi recunoscător este nimicnicie.

V. O. KLIUCEVSKI

1044 • Iar pentru dascăli, după cuviinţă, / Pentru cei morţi şi pentru vii ciocnim / O cupă plină de recunoştinţă.

A. S. PUŞKIN

RESPECT (STIMĂ)

1045 • Oamenii bine educaţi stimează personalitatea, de aceea sînt întotdeauna condescendenţi, delicaţi, politicoşi, îngăduitori.

A. P. CEHOV

1046 • Printre oamenii necultivaţi se respectă foarte puţin inviolabilitatea lăuntrică [. . .].
1047 • Pentru omul obişnuit să se respecte, moartea este cu mult mai uşoară decît înjosirea.

N. G. CERNÎŞEVSKI

1048 • Cine este înclinat să nu respecte pe alții, acela nu se respectă înainte de toate pe sine.

F. M. DOSTOIEVSKI

1049 • Omul trebuie respectat.

A. M. GORKI

1050 • Cine nu se respectă pe sine, acela, fără îndoială, nu va fi respectat nici de alții.

N. M. KARAMZIN

1051 • Cît mai mult respect pentru om și cît mai multă exigență față de el [...], însuși faptul că-i ceri mult omului arată că-l respecți, iar respectul te obligă, prin el însuși, să fii exigent.

A. S. MAKARENKO

1052 • În toată viața nu există nici măcar o clipă în care să-ți fie permis să tratezi un om cu nechibzuință și nepăsare.

D. I. PISAREV

REVOLUȚIE (REVOLUȚIONAR, MIȘCARE REVOLUȚIONARĂ)

1053 • Revoluțiile sînt sărbătoarea celor subjugați și exploatați. Niciodată masa poporului nu este în stare să fie făuritor atît de activ al unor rînduieli sociale ca în timpul revoluției.

V. I. LENIN, IX, 97

1054 • Fără teorie revoluţionară nu poate să existe nici mişcare revoluţionară.

V. I. LENIN, XXVI, 355

1055 • Să te temi de împotrivirea capitaliştilor şi în acelaşi timp să-ţi spui revoluţionar, să doreşti să te numeri printre socialişti — Ce ruşine !

V. I. LENIN, XXVI, 106

RISC

1056 • Cine acceptă riscul, trebuie să fie gata să nu clipească în cazul că va ieşi lozul prost.

N. G. CERNÎŞEVSKI

RISIPĂ

1057 • Moştenitorul, risipind cu nepăsare, / Se bate pe un muc de lumînare.

I. A. KRÎLOV

RÎS

1058 • De multe ori rîsul nu este de mare ajutor în a distinge adevărul de minciună.

V. G. BELINSKI

1059 • Dacă un om rîde din tot sufletul, înseamnă că-i un om bun.
1060 • Rîsul întotdeauna cere sinceritate.

F. M. DOSTOIEVSKI

1061 • Rîsul însănătoşeşte sufletul.

A. M. GORKI

1062 • Rîsul este una dintre cele mai puternice arme împotriva a tot ce este perimat [...].

A. I. HERZEN

1063 • De rîs nu trebuie să ne despărţim, el este o armă. Rîsul ucide.

M. E. KOLŢOV

1064 • Cînd omul rîde, nu face rău la nimeni.

K. G. PAUSTOVSKI

1065 • Rîsul naşte curaj.

L. N. TOLSTOI

RUŞINE

1066 • Cea mai mare ruşine [...] este atunci cînd nu ştii să aperi cu toată demnitatea ceea ce iubeşti.

A. M. GORKI

1067 • E bună ruşinea în faţa oamenilor, dar mai bună e în faţa ta însuţi.

L. N. TOLSTOI

ROB

1068 • Nimeni nu este vinovat că s-a născut rob; robul, însă, care nu numai că nu aspiră la libertatea sa proprie, dar mai și justifică și înfrumusețează robia sa [...] un asemenea rob este o slugă și o tîrîtură care stîrnește un sentiment legitim de indignare, de dispreț și de scîrbă.

V. I. LENIN, XXI, 90

SĂNĂTATE

1069 • Nimic nu-i mai de preț pe lume ca sănătatea.

1070 • Păstrează haina de nouă, iar sănătatea de tînăr.

1071 • Ține capul la răcoare și picioarele la căldură, de vrei să fii sănătos.

1072 • Nu întreba omul de sănătate, uită-te la fața lui.

1073 • Sănătatea n-are preț — nu poți s-o cumperi.

PROVERBE

1074 • Fără sănătate nu e posibilă nici fericirea.

V. G. BELINSKI

1075 • Sănătatea [...] niciodată nu-și va pierde prețul în ochii omului, pentru că nici bunăstarea, nici luxul nu pot înlocui sănătatea.

N. G. CERNÎȘEVSKI

1076 • Omul este produsul cel mai prețios al naturii. Omul este cel mai fin și cel mai complicat sistem. Dar pentru a se bucura de viață, omul trebuie să fie sănătos, puternic și înțelept.

I. P. PAVLOV

SĂRĂCIE

1077 • Nu-i păcat mai mare decît sărăcia.

1078 • A azvîrlit sărăcia în pîrîu, dar n-a înecat-o.

1079 • Bogatul nu-i este frate săracului.

1080 • Sărăcia sare, sărăcia joacă, sărăcia cîntă tot cu foc.

1081 • N-ai nici cal, n-ai nici căruță ; și dac-ai avea, ce să pui în ea.

1082 • O mînă o ai goală, în cealaltă n-ai nimic.

1083 • Trăiește ca o slugă la cerșetor.

1084 • Cînd să se-nsoare săracul, și noaptea e mai mică.

PROVERBE

SENTIMENT

1085 • Ne mai gîndim noi oare la convingerile noastre atunci cînd ne chinuiește un sentiment ?

N. G. CERNÎȘEVSKI

1086 • Este știut că un sentiment puternic se exprimă scurt, dar intens.

G. R. DERJAVIN

1087 • Există o graniță pentru exprimarea sentimentelor, pe care nu se cuvine s-o depășim.

L. N. TOLSTOI

SFAT

1088 • Să nu nesocotești un sfat / 'Nainte de a-l fi bine judecat.

I. A. KRÎLOV

SFÎNT

1089 • Dacă trebuie să vorbim despre ceva „sfînt", atunci sfîntă este numai nemulțumirea de sine a omului și dorința de a fi mai bun decît ești ; sfîntă este ura lui împotriva vestigiilor unei vieți mediocre, pe care el în-

sușì a plăsmuit-o ; sfîntă este dorința lui de a stîrpi de pe fața pămîntului invidia, lăcomia, crimele, bolile, războaiele și orice vrajbă între oameni, sfîntă este munca lui.

A. M. GORKI

SOARTĂ (SPERANȚĂ)

1090 • De soartă n-ai unde te-ascunde.

1091 • Cui i-e dat să ardă n-o să moară înecat.

1092 • Dacă te temi de nenorocire, n-o să ai parte de fericire.

1093 • Omul cît trăiește speră.

1094 • Și pe ulița noastră va fi sărbătoare.

1095 • O să intre soarele și-n casa noastră.

1096 • Bolnavul speră chiar și pe patul de moarte.

1097 • Soarta-i cum și-o face omul.

SOCIALISM

1098 • Nu ar merita să trăiești dacă omenirea n-ar fi luminată de steaua socialismului, stea a viitorului.

F. E. DZERJINSKI

1099 • Toate națiunile vor ajunge la socialism, aceasta e inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale.

V. I. LENIN, XXIII, 62

SOCIETATE

1100 • Pe om îl creează natura, dar îl educă și îl dezvoltă societatea.

V. G. BELINSKI

1101 • Fiecare om datorează societății dezvoltarea lui spirituală.

1102 • Societatea trebuie să fie reeducată. Și chiar este reeducată prin evoluția vieții.

N. G. CERNÎȘEVSKI

1103 • Individualitatea în sine, fără nici o legătură cu colectivitatea, fără nici o idee vastă care să îmbrățișeze întreaga umanitate, este inertă, conservatoare și potrivnică evoluției.

A. M. GORKI

1104 • Trebuie să aspirăm spre acel ideal în care viața personală să fie legată de luptă, de cauza construirii comunismului.
1105 • Trebuie să știi să-ți împletești viața personală cu viața societății. Aceasta nu înseamnă ascetism. Din contra, viața personală se va îmbogăți [. . .].

N. K. KRUPSKAIA

1106 • Nu poți trăi într-o societate și să fii liber față de această societate.

V. I. LENIN, X, 33

1107 • Societatea veche era bazată pe principiul : ori jefuiești tu pe altul, ori te jefuiește altul pe tine, ori muncești tu pentru altul, ori altul muncește pentru tine, ori ești stăpîn de robi, ori rob. Și e lesne de înțeles că oamenii educați într-o astfel de societate primesc, aș putea zice, odată cu laptele mamei, și mentalitatea, obiceiurile, noțiunea fie de stăpîn de robi, fie de rob, fie de mic proprietar, fie de mic slujbaș, de mic funcționar, de intelectual, într-un cuvînt, de om care se îngrijește numai de el, ca să aibă numai pentru el, fără să-i pese de altul.

V. I. LENIN, XXXI, 276

1108 • O viață trăită fără slujirea intereselor generale și idealurilor societății nu-și găsește nici o justificare.

N. S. LESKOV

1109 • Omul este cu atît mai desăvîrşit, cu cît este mai util unui cerc cît mai larg de interese sociale, de stat.

D. I. MENDELEEV

1110 • Fericirea omului în afara societăţii nu e posibilă, la fel cum nu e posibilă viaţa unei plante, smulsă din pămînt și aruncată în nisip [. . .].

A. N. TOLSTOI

1111 • Omul nu poate fi conceput în afara societăţii.

L. N. TOLSTOI

SPECIFIC

1112 • Ce-mi pasă că ai un creier mare și o minte atotcuprinzătoare, că înțelegi tot, că știi multe, că mergi în pas cu timpul, dacă n-ai o fărîmă care să-ți aparțină, care să fie a ta proprie, un specific al tău.

I. S. TURGHENIEV

SPORT

1113 • Sportul îți dă sănătate, îți dă bărbăție.

A. V. LUNACEARSKI

1114 • Cea mai importantă condiţie a unei activităţi intelectuale rodnice o constituie sănătatea sistemului nervos, ceea ce se poate obţine prin sport.

K. D. UŞINSKI

STAT

1115 • Statul [în general] este o mașină pentru menţinerea dominației unei clase asupra alteia.

V .I. LENIN, XXIX, 464

1116 • Atunci cînd spunem „stat" [socialist], acest stat sîntem noi, este proletariatul, este avangarda clasei muncitoare.

V. I. LENIN, XXXIII, 270

1117 • Pentru reînnoirea aparatului nostru de stat trebuie cu orice preţ să ne punem drept sarcină : în primul rînd — să învățăm, în al doilea rînd — să învăţăm, în al treilea rînd — să învățăm, și apoi să verificăm ca știința să nu rămînă la noi literă moartă.

V. I. LENIN, XXXIII, 484

ŞTIINŢĂ

1118 • Munca fără știință este stearpă [...].

N. G CERNÎŞEVSKI

1119 • Muncă și știință — mai presus de aceste forțe nu există nimic în lume.

1120 • Pentru noi, științele naturii [...] constituie acea forță capabilă să întoarcă întreaga omenire cu fața spre rațiune.

A. M. GORKI

1121 • În știință nu există alt mijloc pentru a face noi descoperiri decît sudoarea frunții ; nici elanul, nici fantezia, nici dorința din toată inima nu pot înlocui truda.

1122 • Știința este organismul viu prin care se dezvoltă adevărul.

1123 • Nu poate exista știință ruptă de viață.

A. I. HERZEN

1124 • Începutul științei este rațiunea, începutul rațiunii este răbdarea.

E. KAPIEV

1125 • Știința este un uriaș tezaur de cunoștințe acumulate de omenire.

N. K. KRUPSKAIA

1126 • Știința să ne intre cu adevărat în sînge, să devină pe deplin și într-adevăr un element component al vieții noastre de toate zilele.

V. I. LENIN, XXXIII, 484

1127 • Izgonirea legilor din știință nu înseamnă în realitate decît *introducerea prin contrabandă a legilor religiei.*

V. I. LENIN, XX, 197

1128 • Omul de ştiinţă trebuie să meargă pe căi nebătătorite fără să ţină seama de obstacole.

N. I. LOBACEVSKI

1129 • Omul, cu sprijinul ştiinţei, este capabil să corecteze imperfecţiunea naturii sale.

I. I. MECINIKOV

1130 • Între ştiinţă şi viaţă există o legătură indestructibilă [...], cu cît ştiinţa slujeşte viaţa, cu atît viaţa îmbogăţeşte ştiinţa.

G. V. PLEHANOV

1131 • Ştiinţa — oricare ar fi vicisitudinile ei — constituie cel mai bun, cel mai luminos, cel mai de nădejde sprijin în viaţă.

1132 • Numai ştiinţa şi democraţia, cunoaşterea şi munca, într-o strînsă interdependenţă [...] vor putea să facă totul pentru binele întregii omeniri.

K. A. TIMIRIAZEV

1133 • Scopul ştiinţei este să slujească oamenilor.

L. N. TOLSTOI

1134 • Ştiinţa l-a învăţat pe om să folosească energia ascunsă în bogăţiile pămîntului. Ea trebuie să-l ducă acum spre bogăţiile cosmosului [...].

N. A. UMOV

TALENT

1135 • Învăţatul fără talent este asemenea acelui sărman imam care a rupt şi a mîncat Coranul, gîndind că astfel împlineşte voia lui Mohamed.

A. S. PUŞKIN

TĂCERE

1136 • Vorbind puţin, vei asculta mai mult.
1137 • Cine vorbeşte seamănă, cine ascultă culege.
1138 • Nu-i ruşine să taci cînd n-ai nimic de spus.

PROVERBE

1139 • Cine nu are nimic de spus mai bine să tacă.

V. G. BELINSKI

1140 • Frazele — oricît de frumoase şi pline de înţeles ar fi ele — au efect numai asupra celor nepăsători şi nu totdeauna îi pot mulţumi pe cei fericiţi ori nenorociţi ; iată de ce forma cea mai desăvîrşită pe care o îmbracă de cele mai multe ori fericirea ori nenorocirea este tăcerea.

A. P. CEHOV

1141 • Cînd un om vorbeşte mai puţin, pare mai deştept.

A. M. GORKI

1142 • Prin tăcere poţi nu numai să spui mult, dar şi să faci mult.

1143 • Fii primul cînd trebuie să asculţi, şi ultimul cînd trebuie să vorbeşti.

E. KAPIEV

1144 • Nu consider ignoranţă să nu ştii ceva şi să taci. Ignorant este acela care vorbeşte despre ceea ce nu ştie.

M. M. PRIŞVIN

1145 • Oamenii învaţă cînd să vorbească, dar marea artă este să ştii cum şi cînd să taci.

L. N. TOLSTOI

TICĂLOŞIE

1146 • Ticăloşii au succes pentru că se poartă cu oamenii cinstiţi ca şi cu ticăloşii, iar oamenii cinstiţi se poartă cu ticăloşii ca şi cu oamenii cinstiţi.

V. G. BELINSKI

1147 • Există pe lume trei feluri de ticăloşi : ticăloşi naivi, care consideră ticăloşia lor cea mai aleasă nobleţe, ticăloşi care se ruşinează de ticăloşia lor atunci cînd vor s-o ducă pînă la capăt, şi, în sfîrşit, ticăloşi pur şi simplu, ticăloşi pursînge.

F. M. DOSTOIEVSKI

TIMP

1148 ● Cînd este vorba de problemele importante ale vieții, întotdeauna trebuie să te grăbești ca și cînd de pierderea unui singur minut ar depinde totul.

V. G. BELINSKI

1149 ● Timpul nostru este timpul marilor descoperiri [. . .].

N. G. CERNÎȘEVSKI

1150 ● Eu nu-mi pot imagina un moment în care să nu am ce face.

F. M. DOSTOIEVSKI

1151 ● Economia de timp este pentru noi o axiomă.

F. E. DZERJINSKI

1152 ● Neputința de a prețui timpul tău și al altora este un adevărat act de incultură.

N. K. KRUPSKAIA

1153 ● Uneori încetineala înseamnă moarte.

M. V. LOMONOSOV

1154 ● Banii sînt prețioși, viața omului e și mai prețioasă, dar timpul este lucrul cel mai de preț.

A. V. SUVOROV

1155 • Timpul este o mişcare continuă, fără nici un moment de răgaz, și el nici nu poate fi conceput altfel.

L. N. TOLSTOI

1156 • Cuvîntul „mîine“ a fost inventat pentru oamenii nehotărîţi şi pentru copii.

I. S. TURGHENIEV

TINEREȚE

1157 • Două veacuri nu trăieşti, două tinereţi nu găsești.
1158 • Anii tinereţii — ani de aur.

PROVERBE

1159 • Păstrează-ţi tinereţea ! Nimic pe lume nu-i mai frumos ca tinerețea, nimic nu-i mai de preţ ca ea.

A. M. GORKI

1160 • Tinereţe ! / Ești numele, / harul / luptătorilor lumii, / gata-n front să se-adune, / aprinzînd / viitorului / farul / unor zile / mai bune.

V. V. MAIAKOVSKI

1161 • Viaţa oferă omului un mare şi nepreţuit dar — tinereţea, plină de forţe, tinereţea plină de idealuri, de dorințe, de setea de cunoaștere, de setea de luptă, tinereţea plină de vise şi speranţe.

N. A. OSTROVSKI

1162 • Tinerețea — un mare vrăjitor.

1163 • Cine în tinerețe nu s-a legat puternic de un lucru măreț sau chiar mai puțin important, dar cinstit și folositor, acela poate să-și considere tinerețea pierdută în zadar, oricît de veselă ar fi fost, oricît de plăcute amintiri ar fi lăsat.

D. I. PISAREV

1164 • Prinde — dacă poți — / Ceasul fericirii / Anii tăi cei tineri / Dăruie-i iubirii.

A. S. PUȘKIN

1165 • Taina farmecului tău [al tinereții] nu stă în puterea de a făptui orice, ci în puterea credinței că poți făptui orice.

I. S TURGHENIEV

TRISTEȚE

1166 • Rugina mănîncă fierul, tristețea inima.

PROVERB

1167 • Omul care este lipsit de sentimentul tristeții e tot atît de vrednic de compătimire ca și omul care nu știe ce-i bucuria sau care și-a pierdut simțul umorului. Absența chiar și numai a unuia dintre aceste sentimente înseamnă sărăcie spirituală.

K. G. PAUSTOVSKI

1168 • Tristețe veșnică în lume nu-i și nu e dor fără de leac.

A. N. TOLSTOI

1169 • Nimic nu-i mai plictisitor decît un om mahmur.

I. S. TURGHENIEV

TRÎNDĂVIE (LENE)

1170 • Nu bătrînețea omoară, ci trîndăvia.
1171 • Munca îl hrănește pe om, lenea îl aduce la sapă de lemn.
1172 • Lungă-i ziua pînă-n seară cînd nimic n-ai de făcut.
1173 • Leneșul e bun să-l trimiți după moarte.
1174 • Unul cu plugul și șapte cu lingura.
1175 • Mîinilor albe le place munca altora.
1176 • Merg la tăiat de lemne — și-au luat un topor pentru trei oameni.
1177 • Trîntorul și leneșul sînt doi frați buni.
1178 • Doarme, doarme, săracul — n-are cînd să se mai odihnească.
1179 • Mănîncă cu mîinile și lucrează cu burta.
1180 • «Ce faci ?» — «Nimic !» — «Dar tu ?» — «Eu sînt ajutorul lui».
1181 • Leneșul doarme de-a-n-picioarelea și lucrează de culcat.

PROVERBE

1182 • Apatia și lenea îngheață sufletul și trupul.

V. G. BELINSKI

1183 • Nu există fericire în trîndăvie.

F M. DOSTOIEVSKI

1184 • Trîndăvia ofilește mintea și trupul.

D. I. PISAREV

1185 • Trîndăvia este cauza tuturor relelor.

A. V. SUVOROV

1186 • Una dintre cele mai mari erori este să crezi că fericirea omului constă în a nu face nimic.

L. N. TOLSTOI

UMANISM

1187 • O mare dragoste este de neconceput fără o mare inteligență ; inteligența este egală cu profunzimea sufletului. Iată de ce sufletele mari ating culmile umanismului ; tot ele sînt și mari inteligențe.

I. A. GONCEAROV

1188 • Dragostea față de oameni constituie aripile cu ajutorul cărora omul se înalță [...].

A. M. GORKI

1189 • Omul trebuie să iubească oamenii. Dacă oamenii îi vor fi dragi, el va trăi mai bine, viața lui va fi mai veselă ; nimeni nu trăiește mai prost pe lume decît mizantropul.

M. I. KALININ

UMOR

1190 • Umorul este agerimea spiritului.

F. M. DOSTOIEVSKI

1191 • Fără umor trăiesc numai proștii.

M. M. PRIȘVIN

1192 • Umorul constituie o forță. Nimic nu unește mai mult oamenii ca rîsul [...].

L. N. TOLSTOI

URĂ

1193 • Dacă te-ai fi cercetat mai de aproape și cu sînge rece, ai fi văzut că nu ești nici mai bun, nici mai rău decît alții [...]. Atunci nu te-ai fi apucat să urăști pe alții, nici pe tine însuți ; ai fi suportat prostiile omenești cu mai multă indiferență și ai fi fost mai atent cu ale tale.

I. A. GONCEAROV

1194 • Inima obosită de ură nu mai poate iubi.

N. A. NEKRASOV

1195 • Cine trăiește în izolare nu poate să nu urască oamenii.

A. S. PUȘKIN

VESELIE (BUCURIE)

1196 • Dacă n-ai cunoscut supărarea, nu ştii ce-i bucuria.
1197 • Mai bine să bei numai apă, dar în veselie, decît să mănînci miere în supărare.
1198 • N-are ce mînca, dar tot vesel e.
1199 • Nevoile fug de cel care trăieşte în veselie.
1200 • Veselia alungă frica de moarte.
1201 • Cînd se bucură inima, se luminează faţa.
1202 • Cine înveseleşte oamenii, acela e iubit de toată lumea.
1203 • Nu-i mai mare veselie ca cea pornită din inimă.
1204 • De bucurie nici pămîntul sub picioare nu-l mai simte.
1205 • Veselia întinereşte, tristeţea îmbătrîneşte.

PROVERBE

1206 • Cine n-a muncit destul, acela nu s-a pregătit pentru a simţi din plin veselia.

N. G. CERNÎŞEVSKI

1207 • Veselia este cel mai de preţ dar al omului.

F. M. DOSTOIEVSKI

1208 • Cea mai mare satisfacţie, cea mai mare bucurie este să te simţi folositor oamenilor.

A. M. GORKI

1209 • Omul nu poate trăi dacă nu are nimic în față care să-i aducă bucurie.

A. S. MAKARENKO

1210 • Așteptarea unor zile fericite constituie uneori o bucurie mai mare chiar decît zilele așteptate.

K. G. PAUSTOVSKI

1211 • Viața trebuie să fie, și poate fi, o bucurie continuă.

1212 • Numai acela este vesel care are un prezent și un viitor fericit.

L. N. TOLSTOI

VIAȚĂ

1213 • E mai greu să trăiești decît să mori.

1214 • E greu să trăiești, dar nici să mori nu-i așa de ușor.

PROVERBE

1215 • Lupta — iată bucuria vieții.

L. N. ANDREEV

1216 • Lupta este o condiție a vieții : viața moare atunci cînd lupta încetează.

1217 • A trăi înseamnă să simți și să gîndești, să suferi și să te bucuri. Orice altfel de viață înseamnă moarte.

V. G. BELINSKI

1218 • De vreme ce sînt medic, am nevoie de bolnavi și de spital ; dacă sînt scriitor, atunci trebuie să trăiesc în mijlocul poporului [. . .]. Îmi trebuie măcar o fărîmă de viață socială și politică, o fărîmă cît de mică ; viața între patru pereți, fără natură, fără oameni, fără patrie, fără sănătate și poftă de mîncare — nu este viață adevărată.

A. P. CEHOV

1219 • Ce este mai scump omului ? Viața : pentru că de ea sînt legate toate bucuriile noastre, fericirea noastră, toate speranțele noastre.

1220 • E atît de frumos să trăiești [. . .]. Observați, cugetați, citiți pe cei care vă vorbesc despre fericirea de a trăi și veți vedea că omul poate să fie bun și fericit. Citiți-i, cărțile lor umplu inima de bucurie ! Observați viața — e interesant să observi viața ! Cugetați — e captivant lucru să cugeți !

N. G. CERNÎȘEVSKI

1221 • Trăiește, dar lasă și pe alții să trăiască.

G. R. DERJAVIN

1222 • Viața și activitatea sînt indisolubil legate între ele ca și flacăra și lumina. Tot ce arde luminează, tot ce trăiește acționează.

F. N. GLINKA

1223 • A fi pe lume și a nu-ți marca prin nimic existența mi se pare un lucru îngrozitor.

N. V. GOGOL

1224 • Fără jertfe, fără eforturi, fără renunțări, nu poți trăi pe lume. Viața nu este o grădină în care să crească numai flori.

I. A. GONCEAROV

1225 • Viața este arta de a găsi în totul frumusețe și bucurie [...].

A. M. GORKI

1226 • Nimic nu-i mai scump pentru om decît viața. N-o trăiește decît o singură dată și trebuie s-o trăiască astfel, încît să nu-i pară rău că a trăit, să nu aibă a-și reproșa un trecut meschin și rușinos, iar în fața morții să poată spune : toată viața și toate puterile mi le-am închinat celui mai minunat lucru din lume — lupta pentru eliberarea omenirii.

1227 • Trebuie să știi să trăiești chiar și atunci cînd viața devine insuportabilă. Fă-o utilă.

N. A. OSTROVSKI

1228 • Viața este o muncă permanentă și numai acela o înțelege [...] care privește viața din acest punct de vedere.

1229 • Să vii pe lume nu e chiar așa de complicat, dar să trăiești este un lucru de-acum înțelept.

D. I. PISAREV

1230 • Viața este lupta pentru nemurire.

M. M. PRIȘVIN

1231 • Dar viața, nu vreau, o, prieteni, s-o sfîrșesc, / Vreau să trăiesc, să sufăr, să gîndesc.

A. S. PUȘKIN

1232 • Fără o ocupație preferată, viața omului este goală și lipsită de perspective.

V. A. SUHOMLINSKI

1233 • Viața este scurtă, dar omul și-o trăiește încă o dată prin copii.

1234 • Neliniște permanentă, trudă, luptă, renunțări [...]. Ca să trăiești cinstit, trebuie să arzi, să te avînți, să te bați, să greșești, să începi, și să renunți, iar să începi, și iar să renunți.

1235 • Dacă viața n-are nici un țel, dacă ne e dată numai pentru a fi trăită, ca scop în sine, n-avem pentru ce trăi.

L. N. TOLSTOI

1236 • Viața ți-o faci minunată printr-o muncă plină de energie, viața nu-i o povară, viața îți dă aripi, viața-i creație, bucurie, iar dacă pentru cineva este povară, totul e numai din vina lui.

V. V. VERESAEV

VICTORIE

1237 • Toate victoriile încep cu victoria asupra ta însuți.

L. M. LEONOV

1238 • Victoria se obţine nu cu umărul, ci cu artă şi inteligenţă.

PETRU I

1239 • Nimic nu este de neînvins pe lume.
1240 • La victorie nu ajungi cu numărul, ci cu iscusinţa.

A. V. SUVOROV

1241 • Victoria depinde de moralul armatei.

L. N. TOLSTOI

1242 • Ceea ce este astăzi imposibil, va deveni mîine posibil.

K. E. ŢIOLKOVSKI

VIITOR

1243 • Pentru cine prezentul nu este superior trecutului, iar viitorul superior prezentului, acela va vedea în toate stagnare, putrefacţie, moarte.

V. G. BELINSKI

1244 • Viitorul : cea mai bună carte ! / Roman pe care n-am să-l pot citi ! / Tărîm pierdut în ceţuri mari, departe ! / Nou templu care-ncepe-a se zidi !

V. I. BRIUSOV

1245 • Viitorul este luminos, minunat. Iubiți-l, năzuiți spre el, faceți-l cît mai apropiat, aduceți cît mai mult din viitor în prezent.

N. G. CERNÎȘEVSKI

1246 • Viitorul este posibilitate și nu realitate ; de fapt, nu există viitor. Idealul fiecărei epoci este epoca însăși, curățită de accidentele ei, viitorul este contemplația transfigurată a prezentului.

1247 • Credința în viitor este dreptul nostru cel mai nobil, bunul nostru inalienabil ; crezînd în viitor, sîntem pătrunși de cea mai deplină iubire pentru prezent.

A. I. HERZEN

1248 • Viitorul îi va primi pe toți aceia cărora le este proprie cel puțin una din trăsăturile specifice eticii comunismului : bucuria de a munci, lupta neobosită pentru descoperirea noului, dăruirea de sine, curajul de a te jertfi, omenia.

1249 • Viitorul, / el singur / o să vină prea-ncet. / Să-l aducem mai iute nu strică. / Prinde-l, dar, / de urechi, tineret ! / Pionierule, apucă-l de chică !

V. V. MAIAKOVSKI

1250 • Cui îi pare rău să se despartă de trecut, acela nici nu trebuie să încerce să privească spre un viitor mai bun, mai luminos.

D. I. PISAREV

1251 • Prezentul este rodul trecutului și sămînța viitorului.

M. P. POGODIN

1252 • Cultivați în voi idealurile viitorului, pentru că ele sînt asemeni razelor soarelui. Priviți mai des și mai intens punctele luminoase care licăresc în perspectiva viitorului.

M. SALTÎKOV-SCEDRIN

1253 • Dacă gîndirea este îndreptată spre viitor, munca omului devine creatoare.

V. A. SUHOMLINSKI

1254 • Trebuie să trăiești și să muncești în așa fel, ca și cînd te-ar privi generațiile viitoare.

M. A. SVETLOV

VIS (A VISA)

1255 • Trăim într-o epocă în care distanța dintre vis [...] și realitate se micșorează cu o viteză uluitoare.

A. M. GORKI

1256 • Visul, pentru cei care făuresc pentru oameni fericirea, este un instrument la fel de eficace ca și cunoașterea [...].

L. M. LEONOV

1257 • Dacă i s-ar lua omului capacitatea de a visa, s-ar pierde una dintre cele mai puternice forțe care impulsionează cultura, arta, știința [...].

K. G. PAUSTOVSKI

1258 • Dacă omul ar fi cu totul lipsit de capacitatea de a visa, dacă el n-ar putea din cînd în cînd s-o ia înainte și să contempleze în închipuirea sa imaginea închegată și desăvîrșită a operei care abia începe să se înfiripe sub mîinile sale, atunci nu-mi închipui de loc ce mobil l-ar putea determina să întreprindă și să ducă la capăt lucrări vaste și istovitoare pe tărîmul artei, al științei și al vieții practice.

1259 • Discordanța dintre vis și realitate nu pricinuiește nici un rău dacă persoana care visează crede serios în visul său, dacă, scrutînd atent viața, compară constatările cu închipuirile sale și, în general, lucrează conștiincios la realizarea visului său.

1260 • Cînd între vis și viață există un oarecare punct de contact, atunci totul e în ordine.

D. I. PISAREV

1261 • Trebuie să visăm cît mai mult, să visăm cît mai intens pentru a transforma viitorul în prezent.

M. M. PRIȘVIN

1262 • Numai înfăptuindu-și cele mai nobile visuri, omenirea va putea păși mai departe.

K. A. TIMIREAZEV

VOINȚA

1263 • Nimic nu e posibil fără eforturi de voință, fără jertfe, fără muncă.

A. I. HERZEN

1264 • Tenacitatea este forța întemeiată pe unitatea dintre voință și rațiune. Încăpățînarea este slăbiciune, pare doar a fi forță, ea este rezultatul unui dezechilibru în unitatea voință-rațiune.

V. A. JUKOVSKI

1265 • Trebuie să-ți formezi caracterul, trebuie să-ți educi voința. Omul fără voință este o jucărie în mîna oricui.

N. K. KRUPSKAIA

1266 • Nu orice împotrivire la rău se soldează cu înlăturarea unei nenorociri, dar orice nenorocire începe cu pierderea voinței de a te împotrivi la rău.

L. M. LEONOV

1267 • O mare voință nu înseamnă numai să dorești și să realizezi ceva, dar și să-ți impui să renunți la ceva atunci cînd e nevoie. Voința nu e numai dorință și satisfacerea dorinței, ea este și [. . .] dorință, și renunțare [. . .].

A. S. MAKARENKO

1268 • Cine vrea să-și educe voința, trebuie să învețe să învingă greutățile.

I. P. PAVLOV

1269 • Voința noastră, ca și mușchii, se fortifică în urma unor exerciții din ce în ce mai dificile ; altfel, vom avea mușchi slabi, voință slabă.

K. D. UȘINSKI

ZGÎRCENIE

1270 • Sufletul zgîrcitului e mai ieftin decît un groș.

1271 • Este c-un picior în groapă și tremură pentru o copeică.

1272 • Bogatul zgîrcit e mai sărac decît un cerșetor.

1273 • Zgîrcitul și din nisip vrea să facă frînghii.

1274 • O să piei și nimic cu tine n-o să iei.

1275 • Zgîrcitul moare, iar copiii îi deschid cuferele.

1276 • Banii la zgîrcit, ca fînul la cîine : nici el nu mănîncă, nici la alții nu dă.

1277 • Ce-a nimerit în mîna zgîrcitului e ca și pierdut.

PROVERBE

BIBLIOGRAFIE *

AŞUKIN, N. S., AŞUKINA, M. G., Крылатые слова. Литературные цитаты. Образные выражения, Moscova, 1960.

BULATOV, M. A., Крылатые слова, Moscova, 1958.

CELAKOVSKY, F. L., Mudrosloví národu slovanského ve přísloví́ch, Praga, 1949.

DAL, V. I., Толковый словарь, vol. I—IV, Moscova-1955 ; Пословицы русского народа, Moscova, 1957.

DUPRÉ, P., Encyclopédie de citations, Paris, 1959.

JUKOV, V. P., Словарь русских пословиц и поговорок, Moscova, 1967.

KRAVŢOV, N. I., Русское народное поэтическое творчество. Хрестоматия, Moscova, 1971.

MAXIMOV, S., Крылатые слова. Не спроста и не спуста слово молвится и до веку не сломится, Moscova, 1955.

OVSIANIKOV, V. Z., Литературная речь. Толковый словарь современной и общелитературной фразеологии, Moscova, 1933.

POMERANŢEVA, E. V., MINŢ, S. I., Русское народное поэтическое творчество. Хрестоматия, Moscova, 1963.

---

* În bibliografie sînt menţionate numai culegerile de maxime (proverbe zicători, fraze celebre etc.) ; ele ne-au permis să includem şi citate din opere care nu ne-au putut fi accesibile.

PROKOFIEV, A. A., Избранные пословицы и поговорки русского народа, Moscova, 1957.
PUTILOV, B. N., Пословицы, поговорки, загадки в рукописных сборниках XVIII—XX вв. Moscova-Leningrad, 1961.
RÎBNIKOVA, M. A., Русские пословицы и поговорки, Moscova, 1961.
SIMONI, PAVEL, Старинные сборники русских пословиц и поговорок, загадок и пр. XVII—XIX столетий, Petersburg, 1859.
SNEGHIREV, I. M., Новый сборник русских пословиц и притчей, Moscova, 1857 ; Русские в своих пословицах. Рассуждения и исследования об отечественных пословицах и поговорках, vol. I—IV, Moscova, 1831—34; Русские народные пословицы и притчи, Moscova 1848.
ŞAHOVICI, L., Военные пословицы русского народа. Сборник пословиц и крылатых слов, Leningrad, 1945.
VORONȚOV, V., Афоризмы, ,,Знамя", Moscova, 1970—1972.
ZAIMOVSKI, S, G., Крылатое слово, Moscova-Leningrad, 1930.

INDICE DE AUTORI

A

ANDREEV, LEONID NIKOLAEVICI (1871 — 1919), prozator, dramaturg și publicist : 600, 641, 720, 761, 1 215.

AIVAZOVSKI, IVAN KONSTANTINOVICI (1817—1900), pictor, maestru al peisajului marin : 810.

B

BARDIN, IVAN PAVLOVICI (1883—1960), om de știință : 616.

BEDNÎI DEMIAN (pseudonimul lui Efim Alexeevici Pridvorov) (1883 —1945), poet : 551, 778.

BELINSKI, VISSARION GRIGORIEVICI (1811—1848), critic literar, filozof și publicist : 11—15, 107, 178—180, 219, 242, 249, 260, 266, 304, 322, 345, 397, 398, 423, 450—454, 507, 508, 563, 570, 587, 601, 621, 633, 675, 721, 735, 736, 762, 763, 836, 884, 885, 927—930, 945, 954, 982—985, 997—1 000, 1 019, 1 025, 1 058, 1 074, 1 100, 1 139, 1 146, 1 148, 1 182, 1 216, 1 217, 1 243.

BESTUJEV, ALEXANDR ALEXANDROVICI (pseudonimul lui Marlinski), (1797—1837), prozator : 764.

BLOK, ALEXANDR ALEXANDROVICI (1880—

1921), poet: 181, 332, 346.

BRIUSOV, VALERI IAKOVLEVICI (1873—1924), poet și critic literar : 305, 509, 811, 812, 886, 1 001, 1 244.

C

CEAIKOVSKI, PIOTR ILICI (1840—1893), compozitor : 745, 813, 837.
CEHOV, ANTON PAVLOVICI (1860—1904), prozator și dramaturg : 120, 121, 138—140, 267, 276, 347, 348, 455, 518, 571, 622, 634, 702, 708, 722, 746, 881, 886, 887, 888, 1 036, 1 045, 1 140, 1 218.

CERNÎȘEVSKI, NIKOLAI GAVRILOVICI (1828—1889), filozof, prozator și critic literar : 50—51, 122, 168—170, 182—184, 220, 261, 349—357, 376, 389, 399—401, 416, 417, 519—522, 564, 572, 578, 602, 603, 642, 658, 676, 703, 787, 814—816, 838, 851, 852, 914, 915, 931, 986, 1 028, 1 029, 1 046, 1 047, 1 056, 1 075, 1 085, 1 101, 1 102, 1 118, 1 149, 1206, 1 219, 1 220, 1 245.

D

DERJAVIN, GAVRILA ROMANOVICI (1743—1816), poet : 1 086, 1 221.
DOBROLIUBOV, NIKOLAI ALEXANDROVICI (1836—1861), filozof, critic literar și publicist : 37, 123, 262, 263, 476, 523, 524, 540, 591, 765, 766, 817, 818, 932—934.

DONSKOI, DMITRI IVANOVICI (1359—1389), mare cneaz al Moscovei : 767.

DOSTOIEVSKI, FIODOR MIHAILOVICI (1821—1881), prozator : 108, 185, 358, 377, 580, 592, 604, 605, 664, 723, 737, 946, 1 048, 1 059, 1 060, 1 147, 1 150, 1 183, 1 190, 1 207.

DZERJINSKI, FELIX EDMUNDOVICI (1877—1926), om politic, militant al partidului comunist şi al Statului sovietic : 359, 525, 659, 768, 1 098, 1 151.

F

FEDIN, KONSTANTIN ALEXANDROVICI (n. 1892), prozator : 186.

G

GLINKA, FEODOR NIKOLAEVICI (1784 — 1880), poet şi publicist : 1 222.

GOGOL, NIKOLAI VASILIEVICI (1809—1852), prozator şi dramaturg : 16, 554, 670, 671, 750, 1 020, 1 223.

GONCEAROV, IVAN ALEXANDROVICI (1812—1891), prozator : 526, 672, 987, 988, 1 187, 1 193, 1 224.

GORKI, ALEXEI MAXIMOVICI (pseudonimul lui Peşkov), (1868—1936), prozator, dramaturg, publicist şi critic literar : 17—18, 38, 45, 52, 124, 141, 187—191, 224, 250, 251, 277—280, 323, 339, 360—362, 378, 387, 390, 402—404, 424, 425, 456, 510—512, 527, 573, 593, 606—608, 635, 643, 660, 695, 709, 738, 739, 769—771, 796, 812—821, 839, 853, 889—894, 947, 955, 956, 1 049, 1 061, 1 066, 1 089, 1 103, 1 119, 1 120, 1 141, 1 159, 1 188, 1 208, 1 225, 1 255.

GRIBOEDOV, ALEXANDR SERGHEEVICI (1795—1829), dramaturg : 405, 528, 724.

H

HERZEN, ALEXANDR IVANOVICI (1812 — 1870), filozof şi prozator : 19, 88, 171, 192, 281, 282, 324, 333, 406, 418, 457, 565, 644, 645, 673, 1 002, 1 062, 1 121—1 123, 1 246, 1 247, 1 263.

J

JUKOVSKI, VASILI ANDREEVICI (1783 — 1852), poet : 489, 1 264.

K

KALININ, MIHAIL IVANOVICI (1875—1946), om politic și pedagog : 193—194, 225, 243, 244, 426, 1 189.

KAPIEV EFFENDI (1909—1944), poet și prozator : 325, 772, 895, 1 124, 1 142, 1 143.

KARAMZIN, NIKOLAI MIHAILOVICI (1766 — 1826), prozator, critic literar și istoric : 172, 363, 529, 646, 696, 935, 1 050.

KARPINSKI, VIACESLAV (n. 1880), om politic și publicist : 960.

KLIUCEVSKI, VASILI OSIPOVICI (1841—1911), istoric : 89, 142, 160, 268, 306, 407, 477, 574, 594, 617, 896, 989, 1 021, 1 043.

KOLȚOV, MIHAIL EFIMOVICI (1898—1942), poet : 1 063.

KOROLENKO, VLADIMIR GALAKTIONOVICI (1853—1921), prozator și publicist : 326, 530.

KRIUKOV, NIKOLAI AFANASIEVICI (n. 1909), actor de film : 957.

KRÎLOV, IVAN ANDREEVICI (1769—1844), fabulist : 269, 419, 661, 680, 990, 991, 1 022, 1 023, 1 057, 1 088.

KRJIJANOVSKI, GLEB MAXIMILIANOVICI (1872—1959), om de știință, inginer energetician : 822.

KRUPSKAIA, NADEJDA KONSTANTINOVNA (1869—1939), activistă a partidului comunist și Statului sovietic, pedagog, soția lui V. I. Lenin : 195—198, 283,

284, 364, 458—460, 725, 1 104, 1 105, 1 125, 1 152, 1 265.

KUPRIN, ALEXANDR IVANOVICI (1870 — 1938), prozator : 513.

L

LEBEDEV-KUMACI, VASILI IVANOVICI (1898—1949), poet : 222, 223, 307.

LENIN, VLADIMIR ILICI (1870—1924), teoretician şi conducător genial al proletariatului internaţional : 20—23, 72, 234—238, 245, 270, 271, 338, 391, 434, 514, 552, 618, 692, 788, 789, 791, 792, 797, 823, 908, 909, 812, 951, 952, 958, 961, 1 038, 1 039, 1 053—1 055, 1 067, 1 068, 1 099, 1 106, 1 107, 1 115—1 117, 1 126, 1 127.

LEONOV, LEONID MAXIMOVICI (n. 1899), prozator, dramaturg şi publicist : 824, 904, 1 237, 1 256, 1 266.

LERMONTOV, MIHAIL IURIEVICI (1814—1841), poet şi prozator : 165, 773.

LESKOV, NIKOLAI SEMIONOVICI (1831 — 1895), prozator : 1 108.

LEVITAN, ISAAK ILICI (1860—1900), pictor peisagist : 840.

LOBACEVSKI, NIKOLAI IVANOVICI (1792—1856), matematician, descoperitorul geometriei neeuclidiene : 53, 1 128.

LOMONOSOV, MIHAIL VASILIEVICI (1711 — 1765), savant enciclopedist şi poet : 365, 435, 581, 637, 637, 1 153.

LUNACEARSKI, ANATOLI VASILIEVICI (1875—1933), om de stat, publicist şi critic literar : 54, 90, 366, 408, 793, 1 113.

M

MAIAKOVSKI, VLADIMIR VLADIMIROVICI (1893—1930), poet : 239, 308, 328, 392, 541, 575, 905, 910, 911, 1 160, 1 248, 1 249.

MAKARENKO, ANTON SEMIONOVICI (1888—1939), pedagog și prozator : 173, 199, 221, 226—228, 309, 334, 367, 368, 409, 461—468, 491, 492, 689, 710, 825, 826, 854, 1 051, 1 209, 1 267.

MAMIN-SIBIREAK, DMITRI NARKISOVICI (1852—1912), prozator : 46, 599, 711.

MECINIKOV, ILIA ILICI (1845—1915), biolog, unul din fondatorii patologiei comparate, laureat al Premiului NOBEL (1908) : 91, 1 128.

MENDELEEV, DMITRI IVANOVICI (1834 — 1907), chimist, creatorul sistemului periodic al elementelor : 285, 410, 478, 638, 1 109.

MICIURIN, IVAN VLADIMIROVICI (1855 — 1935), biolog : 286, 841.

MOROZOV, NIKOLAI ALEXANDROVICI (1854—1946), militant revoluționar, om de știință și scriitor : 200.

MUDROV, MATVEI IAKOVLEVICI (1776 — 1831), medic : 143.

N

NAHIMOV, PAVEL STEPANOVICI (1802—1855), comandant de flotă (amiral) : 310.

NEKRASOV, NIKOLAI ALEXEEVICI (1821 — 1878), poet și publicist : 125, 515, 1 194.

O

OGARIOV, NIKOLAI PLATONOVICI (1813—1877), poet și publicist: 24, 662.

OSTROVSKI, NIKOLAI ALEXEEVICI (1904 — 1936), prozator : 229, 311, 427, 469, 566, 827, 1 161, 1 226, 1 227.

P

PAUSTOVSKI, KONSTANTIN GHEORGHEVICI (1892—1968), prozator : 287, 379, 595, 619, 697, 842, 1 064, 1 167, 1 210, 1 267.

PAVLENKO, PIOTR ANDREEVICI (1899 — 1951), prozator : 201, 542, 1 024.

PAVLOV, IVAN PETROVICI (1849—1936), savant fiziolog, laureat al Premiului Nobel (1904) : 828, 843, 916, 1 040, 1 076, 1 268.

PETRU I (PETRU CEL MARE), ALEXEEVICI, țar (1682—1721) și împărat al Rusiei (1721—1725), eminent om de stat și comandant de oști : 704, 1 238.

PIROGOV, NIKOLAI IVANOVICI (1810—1881), chirurg, întemeietorul chirurgiei ruse : 55.

PISAREV, DIMITRI IVANOVICI (1840—1868), critic literar și publicist : 39, 56, 175, 202—203, 264, 288—290, 380, 411, 470, 479, 543, 647, 705, 790, 992, 1 026, 1 052, 1 162, 1 163, 1 184, 1 228, 1 229, 1 250, 1 258—1960.

PLEHANOV, GHEORGHI VALENTINOVICI (1856—1918), revoluționar și teoretician marxist, istoric și critic literar : 246—248, 388, 613, 648, 665, 666, 779, 844, 897, 917, 948, 949, 953, 1 130.

POGODIN, MIHAIL PETROVICI (1800—1875), istoric și publicist: 1 251.

PRIȘVIN, MIHAIL MIHAILOVICI (1873—1954), prozator : 369, 480, 845, 898, 1 144, 1 191, 1 230, 1 261.

PUŞKIN, ALEXANDR SERGHEEVICI (1799—1837), poet, prozator şi dramaturg : 25, 47, 161, 204, 252—254, 329, 370, 420, 493, 567, 620, 649, 706, 740, 936, 1 041, 1 044, 1 135, 1 164, 1 195, 1 231.

R

RADIŞCEV, ALEXANDR NIKOLAEVICI 1749—1802), poet şi prozator : 899.

RÎLEEV, KONDRATII FIODOROVICI (1795—1826), poet : 381.

RUBAKIN, NIKOLAI ALEXANDROVICI (1862—1946), bibliograf şi scriitor : 57, 205—210, 291, 340, 412.

S

SALTÎKOV-SCEDRIN, MIHAIL EFGRAFOVICI (1826—1889), prozator : 40, 428, 544, 707, 937, 959, 1 252.

SECENOV, IVAN MIHAILOVICI (1829 — 1905), savant fiziolog : 794.

SERGHEEV-ŢENSKI, SERGHEI NIKOLAEVICI (1875—1958), prozator : 829.

STRUMILIN (STRUMILIO-PETRASKEEVICI), STANISLAV GUSTAVOVICI (n. 1877), economist şi statistician : 211.

SUHOMLINSKI, VASILI ALEXANDROVICI (1918—1973), pedagog : 92, 93, 94, 230—232, 265, 330, 335, 421, 429—431, 494, 614, 636, 780, 830, 900, 1 232, 1 253.

SUMAROKOV ALEXANDR PETROVICI (1717—1777), scriitor : 545.

SUVOROV, ALEXANDR VASILIEVICI (1729 — 1800), comandant de oşti, generalisim : 393, 568, 582, 993, 994, 1 154, 1 185, 1 239, 1 240,

SVETLOV, MIHAIL ARKADIEVICI (n. 1903), poet şi dramaturg : 781, 1 254.

Ş

ŞELGUNOV, NIKOLAI VASILIEVICI (1824—1891), filozof, critic literar şi publicist : 312, 531,

ŞOLOHOV, MIHAI ALEXANDROVICI (n. 1905), prozator, laureat al Premiului Nobel (1965) : 41, 906, 913, 938, 939.

T

TANEEV, SERGHEI IVANOVICI (1856—1915), compozitor şi pianist : 212.

TARHANOV, IVAN ROMANOVICI (1846—1908), savant fiziolog : 774,

TIMIREAZEV, KLIMENT ARKADIEVICI (1843—1920), naturalist, specialist în fiziologia plantelor : 292—294, 918, 1 131, 1 132, 1262.

TOLSTOI, ALEXEI NIKOLAEVICI (1883-1945), prozator, dramaturg şi publicist : 162, 295, 698, 699, 940, 941, 1 110, 1 168.

TOLSTOI, LEV NIKOLAEVICI (1828—1910), prozator, dramaturg şi publicist : 26—30, 42—44, 48, 58, 73, 109, 127—129, 154, 164, 167, 176, 233, 255—259, 272, 273, 296—373, 432, 433, 436, 471, 373, 432, 433, 436, 271, 481, 516, 532—536, 546, 547, 579, 588—590, 609, 623, 650, 651, 663, 674, 681, 682, 693, 700, 701, 741, 742, 751, 775—777, 782—786, 795, 798, 799, 831—835, 855, 901, 907, 919, 920, 950, 995, 996, 1 003, 1 065, 1 067, 1 087, 1 111, 1 133, 1 145, 1 155, 1 186, 1 192, 1 211, 1 212, 1 233—1235, 1 241.

TURGHENIEV, IVAN SERGHEEVICI (1818—

1883), prozator : 31, 213, 274, 337, 374, 422, 517, 576, 611, 747, 847, 942, 1 112, 1 156, 1 164, 1 169.

Ţ

ŢIOLKOVSKI, KONSTANTIN EDUARDOVICI (1857—1935), om de ştiinţă, inventator, părintele astronauticii sovietice : 615, 639, 1 242.

U

UMOV, NIKOLAI ALEXEEVICI (1846—1915) savant fizician : 640, 1 134.
UŞINSKI, KONSTANTIN DMITRIEVICI (1824—1870), pedagog, iluminist : 59, 177, 214, 215, 314, 315, 375, 382, 413—415, 612, 683, 943, 944, 962, 1 027, 1 114, 1 269.

V

VAVILOV, SERGHEI IVANOVICI (1891—1951), fizician : 216.

VERESAEV, VIKENTI VIKENTIEVICI (1867—1945), prozator : 1 936.

VIAZEMSKI, PIOTR ANDREEVICI (1792—1878), poet şi critic literar : 624.

INDICE TEMATIC

A

ADEVĂR : **1—31**, 60, 63, 587, 638, 672, 673, 690, 711, 713, 715, 992, 1 058.

AFORISM (CUGETARE, ZICALĂ). (PROVERB) : **32—44.**

ARTĂ (OPERĂ DE ARTĂ) : **45—48.**

AUTOEDUCARE (AUTOINSTRUIRE) : **49—59.**

B

BANI (AUR) : **60—73**, 3, 6, 9, 444, 656, 1 154.

BĂTRÎNEȚE : **74—94**, 503.

BEȚIE : **95—109.** 1 005, 1 007.

BINE (FAPTĂ BUNĂ) : **110—129**, 518, 582.

BOALĂ : **130—143**, 91, 256, 827, 1 089.

BOGĂȚIE: **144—154**, 157, 1 079.

BUNĂTATE : **155—164**, 267, 569, 776, 901, 1 059.

C

CALM : **165—167.**

CARACTER : **168—177**, 413, 962, 1 265.

CARTE : (LECTURĂ) : **178—216.**

CINSTE : **217—221.** 23, 635, 778.

CÎNTEC : **222—223.**

COLECTIV : **224—233**, **173**.
COMUNISM : **234—239**, **424**, **1 104**, **1 248**.
CONDUCĂTOR (PERSONALITATE): **240—248**, **954**.
CONŞTIINŢĂ : **249—259**, **261**.
CONVINGERI : **260—265**, 126, 231, 1 085.
CRITICĂ (AUTOCRITICĂ) : **266—274**.
CUNOAŞTERE: **275—299**, 17, 20, 28, 234, 235, 236, 434, 619, 620.
CURAJ : **300—315**, 110, 778, 1 065.
CUVÎNT (VORBĂ) : **316—331**, 472, 473, 474, 478, 479, 481.

D

DATORIE :**332—377**, 770.
DETERMINISM : 330.
DOGMATISM : **339—340**.
DRAGOSTE (IUBIRE) : **341—375**, 447, 453, 454, 455, 513, 526, 562.
DREPTATE (DREPT) : **376—382**.
DUMNEZEU : **383—388**.
DUŞMAN: **389—393**, 656. 704, 981, 995, 1 016.

E

EDUCAŢIE (INSTRUIRE) : **394—415**, 439, 460, 463, 464, 465, 466.
EGOISM : **416—422**, 491.
EROISM (EROU) : **423—433**, 265, 780.
EXPERIENŢĂ: 434—436.

F

FAMILIE, (SOŢ, SOŢIE, COPII) : **437—471**, 101, 146, 221, 577, 586, 975, 1 017.
FAPTĂ : **472—481**, 272, 322, 324, 382, 678.
FĂŢĂRNICIE : **482—494**.
FEMEIE (NEVASTĂ) : (**495—517**, 101, 975, 1 017.
FERICIRE : **518—536**, 120, 276, 347, 371, 832, 1 074, 1 110, 1 186.
FLECĂREALĂ : **537—547**.
FOLOS : **548—550**.
FRAZEOLOGIE : **551—553**.
FRĂŢIE : 554.

FRICĂ (TEAMĂ): **555—568**, 306, 309, 315, 995.
FRUMUSEŢE (FRUMOS): **569—576**, 88, 667, 898, 1 225.

G

GELOZIE: **577—579.**
GLORIE: (GLORIOS): **580—582.**
GLUMĂ: **583—585.**
GREŞEALĂ: **586—590.**
GROSOLĂNIE: **591—595.**

H

HOŢ: **596—599.**

I

IDEAL (ŢEL): **600—612**, 291, 1 209, 1 210, 1 235, 1 252.
IDEE: **613—615**, 208, 431, 959.
IMAGINAŢIE (FANTEZIE): **616—620**, 435.
IMPERFECŢIUNE: 621.
INDIFERENŢĂ: **622—624.**
INVIDIE: **625—636**, 1 033, 1 035, 1 089.
IPOTEZĂ: **637—640.**
ISTORIE: **641—651.**

Î

ÎMPRUMUT: **652—656.**
ÎNCREDERE: **657—662**, 970, 982.
ÎNFRÎNARE (ABŢINERE): 663.
ÎNFRÎNGERE: **664—665.**
ÎNŢELEGERE: 666, 344, 988.
ÎNŢELEPCIUNE: **667—674**, 37, 39, 40, 78, 82, 90, 218, 297, 731.

J

JOSNICIE (NIMICNICIE): **675—676.**

L

LAUDA DE SINE: **677—683.**
LĂCOMIE: 684—680, 632, 1 089.
LEGE: **690—693**, 1 127.
LIMBĂ: **694—701**, 103.
LINGUŞIRE: **702—707.**
LITERATURĂ: **708—711.**

M

MINCIUNĂ : **712—725, 28,** 251, 322, 380, 544, 893, 1 058.
MINTE : **726—742,** 44, 66 77, 84, 96, 149, 150, 156, 175, 203, 444, 1 184.
MÎNDRIE (ÎNGÎMFARE): **743—747.**
MÎNIE : **748—751.**
MOARTE (FRICĂ DE MOARTE): **752—777,** 132, **371,** 374, 424, 835, 1 200.
MODESTIE (SIMPLITATE) : **778—786.**
MORALĂ: **787—790,** 296.
MOȘTENIRE CULTURALĂ : **791—795.**
MULȚUMIRE DE SINE: **796—799.**
MUNCĂ : **800—835.** 174, 280, 414, 532, 1 089, 1 118, 1 119.

N

NATURĂ : **836—847,** 53, 1 100.
NEHOTĂRÎRE: **848—851.**
NENOROCIRE : **852—855.** 172, 256, 371, 1 1266.
NOROC : **856—858.**

O

OASPETE (MUSAFIR) : **859—877.**
OCHI (PRIVIRE) : **878—881.**
OM : **882—901,** 346, 573, 800, 1 049, 1051, 1 052, 1 100, 1 111.

P

PACE : **902—907.**
PARTID : **908—911.**
PARTINITATEA LITERATURII : **912—913.**
PASIUNE: **914—918,** 332.
PATIMĂ : **919—920.**
PATRIE (PATRIOTISM) **921—944,** 310, 432, 433, 529, 697.
POLEMICĂ : **945—950,** 270.
POLITICĂ : **951—953.**
POPOR : **954—959,** 45, 769, 931.
PRACTICĂ : **960—962.**
PREVEDERE (PRECAUȚIE) : **963—974.**
PRIETENIE : **975—996,** 186, 526.

PROGRES (DEZVOLTARE) : **997—1 003.**
PROSTIE : **1 004—1 024,** 82, 83, 1 191.
PUTERE (SETE DE PUTERE) : **1 025—1 027.**

R

RAȚIUNE : **1 028—1 029.**
RĂUTATE : **1 030—1 036,** 657.
RĂZBOI : **1 037—1 041,** 904, 1 089.
RECUNOȘTINȚĂ: **1 042—1 044.**
RESPECT (STIMĂ) : **1 045—1 052,** 988.
REVOLUȚIE : **1053—1 055,** 308.
RISC : 1 056.
RISIPĂ : 1 057.
RÎS : **1 058—1 065,** 1 192.
RUȘINE : **1 066—1 067,** 920.
ROB : 1 068.

S

SĂNĂTATE : **1069—1076,** 67, 136, 140, 142, 144, 162, 1 113.
SĂRĂCIE : **1 077—1 084,** 151, 152, 154.
SENTIMENT : **1 085—1 087.**
SFAT : 1 088.
SFÎNT : 1 089.
SOARTĂ (SPERANȚĂ): **1 090—1 097.**
SOCIALISM : **1 098—1 099,** 709.
SOCIETATE : **1 100—1 111,** 283.
SPECIFIC : 1 112.
SPORT : **1 113—1 114.**
STAT : **1 115—1 117.**

Ș

ȘTIINȚĂ : **1 118—1 134.** 184, 294.

T

TALENT : **1 135,** 779.
TĂCERE : **1 136—1 145.**
TICĂLOȘIE : **1146—1147.**
TIMP : **1 148—1 156.**
TINEREȚE : **1 157—1 165,** 76, 77, 80, 81, 86, 87, 305.
TRISTEȚE : **1 166—1 169,** 1 205.
TRÎNDĂVIE (LENE) : **1 170—1 186,** 542, 547, 832, 1 170.

U

UMANISM : **1 187—1 189.**
UMOR : **1 190—1 192.**
URĂ : **1 193—1 795,** 375, 989.

V

VESELIE (BUCURIE) : **1 196—1 212.**
VIAȚĂ: **1 213—1 236,** 112, 163, 164, 198, 201, 207, 283, 284, 310, 332, 360, 424, 425, 572, 601, 767, 773, 777, 822, 1 130.
VICTORIE : **1 237—1 242.**
VIITOR : **1 243—1 254,** 709, 1 098.
VIS (A VISA) : **1 255—1 962,** 211.
VOINȚĂ : **1 263—1 269.**

Z

ZGÎRCENIE : **1 270—1 277,** 147.

CUPRINS

CUVÎNT ÎNAINTE V

MAXIME ȘI CUGETĂRI 1

BIBLIOGRAFIE 165

INDICE DE AUTORI 167

INDICE TEMATIC 177

Lector : GHEORGHE MARIN
Tehnoredactor : MARIANA PUŞCAŞU

Bun de tipar 27.VIII.1974. Apărut 1974 Comanda nr. 653. Tiraj 8600 broşate. Coli de tipar 6 1/4. Planşe 8.



Tiparul executat la Întreprinderea poligrafică Iaşi, Str. Vasile Alecsandri nr. 6 Iaşi.
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Au apărut:

Iordache Golescu
PROVERBE COMENTATE

Mihail Sadoveanu
CARTE
DE ÎNȚELEPCIUNE

Voltaire
MAXIME ȘI CUGETĂRI

PROVERBE ȘI CUGETĂRI
DESPRE DRAGOSTE

Lei 5,25